

АНОТАЦІЯ

Войчек О.С. Діяльність Національної поліції України із запобігання кримінальним правопорушенням у Херсонському регіоні в умовах воєнного стану. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право». – Одеський державний університет внутрішніх справ, Одеса, 2026.

Дисертація є самостійною завершеною науковою працею, у якій представлені результати комплексного пізнання проблеми запобігання злочинності Національною поліцією України в Херсонському регіоні в умовах воєнного стану, запропоновано систему заходів з удосконалення даного напрямку поліцейської діяльності.

У дисертаційному дослідженні було проведено наукове осмислення запобігання кримінальним правопорушенням поліцією включає аналіз різних рівнів запобігання, спрямованих на усунення причин і умов злочинності, роботу з особами з груп ризику та конкретними правопорушеннями. Сучасні наукові розробки фокусуються на підвищенні ефективності заходів, законності, розмежуванні компетенцій суб'єктів та зниженні соціальної напруженості для зменшення потенційних наслідків злочинності, а також мають суттєве значення для фундації заявленої в дисертації теми щодо дослідження обраного нами проблемного питання – удосконалення діяльності поліції як суб'єкта запобігання злочинності в Херсонському регіоні в умовах воєнного стану.

Визначено, що Національна поліція України є ключовим спеціально уповноваженим суб'єктом запобігання злочинності, що реалізує функції охорони прав і свобод людини, публічної безпеки та протидії злочинності. Поліція здійснює профілактичні заходи, спрямовані на виявлення та усунення причин правопорушень, використовуючи методи переконання, примусу, патрулювання та партнерства з громадою. Сьогодні особливого значення набувають перспективні положення кримінологічної політики держави,

навички кримінологічного аналізу злочинності, розробки комплексних заходів для запобігання злочинності, розуміння важливості ресурсного забезпечення програм її не репресивної протидії, знання повноважних можливостей суб'єктів запобігання, використання зарубіжного досвіду ефективного впливу на витоки злочинності, особливо з урахуванням особливостей функціонування держави та суспільства в умовах воєнного стану який є тим особливим станом, який суттєво впливає на функціонал та організацію діяльності правоохоронних структур.

Зазначається, що методологічні засади дослідження особливостей діяльності Національної поліції України із запобігання кримінальним правопорушенням у Херсонському регіоні в умовах воєнного стану враховували прифронтний характер регіону, міграційні процеси, наявність незаконного обігу зброї, підвищений рівень латентної злочинності, особливий правовий режим воєнного стану, включали аналіз структури злочинності, динаміки кримінальних правопорушень, причин і умов їх вчинення.

З'ясовано, що запобігання злочинності органами поліції в Херсонському регіоні в умовах воєнного стану – це цілеспрямована діяльність, спрямована на виявлення, усунення або нейтралізацію причин і умов, що сприяють вчиненню кримінальних правопорушень, а також на вплив на групи ризику та окремих осіб. Ця діяльність включає в себе загальні, спеціальні та індивідуальні заходи і здійснюється поліцією у співпраці з іншими державними органами та громадськими формуваннями.

Доведено, що діяльність поліції в Херсонській області під час повномасштабного вторгнення характеризується значними викликами. Особливі умови, пов'язані з бойовими діями, тимчасовою окупацією частини регіону, руйнуванням інфраструктури та загрозами безпеці, створили унікальний комплекс проблем, що впливають на ефективність правоохоронної діяльності. До таких умов слід віднести обмеженість доступу до частини території, триваючі бойові дії, перевантаженість правоохоронних функцій, пошкоджена інфраструктура та логістичні проблеми, кадровий дефіцит,

морально-психологічна напруга та тиск, який відчують працівники, проблеми з довірою та співпрацею з громадськістю, складнощі реалізації судочинства, інформаційні загрози.

У дисертаційному дослідженні пропонується класифікація факторів негативного впливу на діяльність поліції як суб'єкта запобігання злочинності у Херсонському регіоні в умовах воєнного стану на наступні групи:

- нормативно-правові: відсутність ефективної та раціональної нормативно-правової бази для виконання повноважень по запобіганню злочинності в умовах прифронтової зони, необхідність розробки положень з метою утвердження раціональності та принципу достатності в частині встановлення меж повноважень поліції та обмежень конституційних прав та свобод громадян;

- матеріально-технічні: руйнування інфраструктури, потреба в забезпеченні спецзасобами та спецтехнікою, в тому числі, броньованим транспортом, транспортом евакуаційного призначення, транспортом підвищеної прохідності, зняттям піротехнічного сектору, оснащення засобами індивідуального захисту, засобами електронної боротьби з безпілотними літаючими апаратами ворога, пристрої електронної розвідки;

- інформаційно-комунікаційні: нестабільність роботи інтернет мережі, відсутність належного забезпечення електроенергією, постійні затримки в провадженні судочинства через об'єктивні фактори небезпеки та неможливості безперервного судового розгляду, неповнота інформаційних баз, перебої роботи в системах оповіщення, режим секретності документації тощо;

- кадрові: дефіцит працівників з місцевого населення, використання кадрів з інших регіонів на умовах тимчасових командировок, недостатність кваліфікації працівників, професійна деформація, удосконалення механізмів взаємодії з іншими правоохоронними та військовими структурами, а також з органами місцевого самоврядування, сприятиме скоординованим діям і швидкому реагуванню на надзвичайні ситуації;

- психологічні: вигорання, страх та рівень стресостійкості працівників, низький рівень довіри громадськості;
- деструктивні: діяльність диверсійних груп, шпигунство, колабораційні настрої тощо.

Визначено, що стан злочинності в Херсонському регіоні в умовах воєнного стану характеризується домінуванням воєнних злочинів РФ проти цивільного населення, включно з масованими обстрілами, використанням FPV-дронів та руйнуванням інфраструктури. З березня 2022 року відбулося різке збільшення тяжких порушень, включно з військовими злочинами, порушеннями проти миру, безпеки людства та міжнародного порядку та злочинами проти безпеки України. Виявлено, що саме Херсонщина займає друге місце серед регіонів України за кількістю повідомлень про підозри у військових кримінальних правопорушень. Значного поширення набрали кримінальні правопорушення проти національної безпеки, зберігається загальнодержавна тенденція високого рівня кримінальних правопорушень проти власності. Значим є рівень кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи та у сфері обігу наркотичних речовин. При цьому характерне зменшення окремих видів кримінально караних посягань у порівнянні з іншими регіонами, наприклад, відбулося зниження випадків вчинення шахрайства.

Вдалося встановити, що за соціально-демографічними ознаками в регіоні кримінальні правопорушення вчиняли переважно чоловіки (85-88%), що зумовлено як загальною кримінологічною тенденцією, так і воєнними умовами. За віком переважно у віці 25–45 років, а також зросла частка осіб 18–24 років. За ознакою освіти – особи з середньою та/або професійно-технічною освітою та без стабільної зайнятості. За місцем мешкання як мешканці деокупованих територій, так і особи з тимчасово окупованих громад. За соціально-психологічними рисами визначено, що особа злочинця Херсонського регіону в умовах воєнного стану має такі ознаки: підвищений рівень стресу, тривожності, посттравматичних проявів, деформація

правосвідомості в умовах тривалої окупації, зниження рівня соціального контролю, схильність до агресивної поведінки та толерантність до незаконного обігу зброї. З приводу кримінально-правових ознак відмічається зростання кількості воєнних злочинів та колабораційної діяльності, поширення кримінальних правопорушень проти власності (мародерство, крадіжки покинутого майна), незаконне поводження зі зброєю та боєприпасами, факти співпраці з окупаційними адміністраціями, кіберзлочини та шахрайства, пов'язані з гуманітарною допомогою.

Визначено, що за типологією злочинців у Херсонському регіоні в умовах війни переважають ситуативний злочинець, який вчиняє діяння під впливом воєнних обставин (втрата житла, роботи); корисливий злочинець - використовує нестабільність для незаконного збагачення; колаборант - особа, що добровільно співпрацювала з окупаційними структурами; особа з девіантною військовою адаптацією - незаконне використання зброї, агресивна поведінка.

Проаналізовано досвід запобігання злочинності поліцейськими структурами у США, Великобританії, Німеччини, Франції, Японії, Австрії, Італії. Згідно зарубіжної практики запобігання злочинності в країнах, досвід яких було проаналізовано, трактується як комплексна діяльність, що поєднує роботу поліції, органів влади, громади та соціальних інституцій.

Визначено, що міжнародні стандарти поліцейських служб демократичних держав мають яскраво виражений етико-деонтологічний характер та визначають якість функціонування правоохоронних органів взагалі. Міжнародно-правові стандарти діяльності поліції по запобіганню злочинності становлять систему універсальних і регіональних норм та принципів, що визначають допустимі межі, методи та гарантії поліцейської діяльності у сфері запобігання злочинності, які спрямовані на поєднання ефективності правоохоронної діяльності з дотриманням прав і свобод людини, зменшення детермінант злочинності і поширення кримінальних правопорушень, а також посилення превентивного впливу.

За результатами проведеного дослідження автором запропоновано систему заходів вдосконалення діяльності Національної поліції України з метою запобігання злочинності в Херсонська область в умовах воєнного стану з урахуванням післяокупаційних ризиків та прифронтової специфіки. Серед основних організаційно-управлінські заходи, превентивні заходи з урахуванням воєнних ризиків, профілактика соціально зумовленої злочинності, посилення цифровізації та кримінального аналізу аналітики, підвищення професійної підготовки, посилення довіри населення, розширення міжвідомчої та міжнародної співпраці.

Пропонується авторська програма запобігання злочинності в умовах воєнного стану на 2026 рік, пріоритетні напрямки якої є безпека прифронтових та деокупованих громад, протидія незаконному обігу зброї, запобігання колабораціонізму та диверсіям, запобігання шахрайству та гуманітарним зловживанням та психосоціальна підтримка населення.

Ключові слова: Херсонський регіон, прифронтовий регіон, запобігання злочинності, суб'єкт запобігання злочинності, стан злочинності, Національна поліція України, правоохоронний орган, регіон, воєнний стан, заходи запобігання злочинності, національна безпека, детермінація злочинності, крадіжка, профілактика злочинності, рівні запобігання злочинності, превентивний вплив.

SUMMARY

Voychek A.S. Activities of the National Police of Ukraine to prevent criminal offenses in the Kherson region under martial law. - *Qualification scientific work as a manuscript.*

Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in the speciality 081 «Law». - Odesa State University of Internal Affairs, Odesa, 2026.

The dissertation is an independent completed scientific work, which presents the results of comprehensive knowledge of the problem of crime prevention by the National Police of Ukraine in the Kherson region under martial law, and proposes a system of measures to improve this direction of police activity.

In the dissertation research, a scientific understanding of the prevention of criminal offenses by the police was carried out, including the analysis of various levels of prevention aimed at eliminating the causes and conditions of crime, work with persons from risk groups and specific offenses. Modern scientific developments focus on increasing the effectiveness of measures, legality, delimiting the competences of subjects and reducing social tensions to reduce the potential consequences of crime, and are also of significant importance for the foundation of the topic stated in the dissertation regarding the study of the problematic issue of our choice – improvement of police activity as a subject of crime prevention in the Kherson region under martial law.

It was determined that the National Police of Ukraine is a key specially authorized crime prevention entity that implements the functions of protection of human rights and freedoms, public security and crime prevention. The police carry out preventive measures aimed at identifying and addressing the causes of offences, using methods of persuasion, coercion, patrolling and partnership with the community. Today, the promising provisions of the criminological policy of the state, the skills of criminological analysis of crime, the development of comprehensive measures for the prevention of crime, understanding the importance of resource provision of programs of its non-repressive countermeasures, knowledge of the authorized capabilities of the subjects of prevention, the use of foreign

experience of effective influence on the origins of crime, especially taking into account the peculiarities of the functioning of the state and society in conditions of martial law, which is the special state that significantly affects the functionality and organization of law enforcement structures.

It is noted that the methodological principles of the study of the peculiarities of the activities of the National Police of Ukraine for the prevention of criminal offenses in the Kherson region under martial law took into account the front-line nature of the region, migration processes, the presence of illegal arms trafficking, the increased level of latent crime, the special legal regime of martial law, included an analysis of the structure of crime, dynamics of criminal offenses, causes and conditions of their commission.

It was found that crime prevention by police authorities in the Kherson region under martial law – is a purposeful activity aimed at identifying, eliminating or neutralizing the causes and conditions contributing to the commission of criminal offenses, as well as influencing risk groups and individuals. This activity includes general, special and individual measures and is carried out by the police in cooperation with other state bodies and public formations.

It has been proven that the activity of the police in the Kherson region during a full-scale invasion is characterized by significant challenges. The special conditions associated with hostilities, the temporary occupation of parts of the region, the destruction of infrastructure and threats to security have created a unique set of problems affecting the effectiveness of law enforcement. Such conditions should include limited access to part of the territory, ongoing hostilities, overloading of law enforcement functions, damaged infrastructure and logistical problems, personnel shortage, moral and psychological tension and pressure felt by employees, problems with trust and cooperation with the public, difficulties in the implementation of judicial proceedings, information threats.

The dissertation study proposes the classification of factors of negative impact on the activity of the police as a subject of crime prevention in the Kherson region under martial law into the following groups:

- regulatory and legal: lack of an effective and rational regulatory and legal framework for the implementation of powers to prevent crime in the conditions of the front-line zone, the need to develop provisions with the aim of establishing rationality and the principle of sufficiency in terms of establishing the limits of police powers and restrictions on the constitutional rights and freedoms of citizens;

- material and technical: destruction of infrastructure, the need to provide special equipment and special equipment, including armored vehicles, evacuation vehicles, off-road vehicles, tools of the pyrotechnic sector, equipment with personal protective equipment, means of electronic warfare against enemy unmanned aerial vehicles, electronic intelligence devices;

- information and communication: instability of the Internet network, lack of proper provision of electricity, constant delays in judicial proceedings due to objective factors of danger and impossibility of continuous court proceedings, incompleteness of information bases, interruptions of work in notification systems, documentation secrecy regime, etc;

- personnel: shortage of employees from the local population, use of personnel from other regions under the conditions of temporary commanders, insufficient qualifications of employees, professional deformation, improvement of mechanisms of interaction with other law enforcement and military structures, as well as with local self-government bodies, will contribute to coordinated actions and quick response to emergency situations;

- psychological: burnout, fear and level of stress resistance of employees, low level of public trust;

- destructive: activities of subversive groups, espionage, collaborative sentiments, etc.

It was determined that the state of crime in the Kherson region under martial law is characterized by the dominance of Russian war crimes against the civilian population, including massive shelling, the use of FPV drones and the destruction of infrastructure. Since March 2022, there has been a sharp increase in serious violations, including war crimes, violations against peace, security of humanity and

international order, and crimes against the security of Ukraine. It was found that Kherson Oblast ranks second among the regions of Ukraine in terms of the number of reports of suspicions of military criminal offenses. Criminal offenses against national security have become widespread, and the national trend of a high level of criminal offenses against property continues. The level of criminal offences against the life and health of the individual and in the area of trafficking in narcotic substances is significant. At the same time, a characteristic decrease in certain types of criminally punishable encroachments compared to other regions, for example, there was a decrease in cases of fraud.

It was established that, according to socio-demographic characteristics, criminal offenses in the region were committed mainly by men (85-88%), which is due to both the general criminological trend and wartime conditions. By age, they are mostly 25-45 years old, and the share of 18-24-year-olds has also increased. According to education, persons with secondary and/or vocational education and without stable employment. By place of residence, both residents of de-occupied territories and persons from temporarily occupied communities. According to socio-psychological features, it was determined that the criminal of the Kherson region in the conditions of martial law has the following signs: increased level of stress, anxiety, post-traumatic manifestations, deformation of legal consciousness in the conditions of long-term occupation, decrease in the level of social control, propensity for aggressive behavior and tolerance for illegal arms trafficking. With regard to criminal law features, the increase in the number of war crimes and collaborative activities, the spread of criminal offenses against property (looting, theft of abandoned property), illegal handling of weapons and ammunition, facts of cooperation with occupation administrations, cybercrimes and fraud related to humanitarian aid is noted.

It was determined that according to the typology of criminals in the Kherson region, situational criminals who commit acts under the influence of wartime circumstances (loss of housing, work) prevail in the conditions of war; self-interested criminal - uses instability for illegal enrichment; collaborator - a person

who voluntarily cooperated with occupation structures; a person with a deviant military adaptation - illegal use of weapons, aggressive behavior.

The experience of crime prevention by police structures in the USA, Great Britain, Germany, France, Japan, Austria, and Italy is analyzed. According to foreign practice, crime prevention in the countries whose experience has been analyzed is interpreted as a complex activity that combines the work of the police, authorities, community and social institutions.

It was determined that the international standards of the police services of democratic states have a pronounced ethical and deontological character and determine the quality of the functioning of law enforcement agencies in general. International legal standards of police crime prevention constitute a system of universal and regional norms and principles that determine permissible limits, methods and guarantees of police activity in the field of crime prevention, which are aimed at combining the effectiveness of law enforcement activities with the observance of human rights and freedoms, reducing the determinants of crime and the spread of criminal offenses, as well as strengthening the preventive impact.

Based on the results of the research, the author proposed a system of measures to improve the activities of the National Police of Ukraine in order to prevent crime in the Kherson region under martial law, taking into account post-occupation risks and front-line specifics. Among the main organizational and management measures, preventive measures taking into account war risks, prevention of socially determined crime, strengthening of digitalization and criminal analysis of analytics, improvement of professional training, strengthening of public trust, expansion of interdepartmental and international cooperation.

The author's program for the prevention of crime in martial law for 2026 is proposed, the priority areas of which are the security of front-line and de-occupied communities, combating illegal arms trafficking, preventing collaborationism and sabotage, preventing fraud and humanitarian abuses, and psychosocial support of the population.

Key words: Kherson region, front-line region, crime prevention, crime prevention entity, state of crime, National Police of Ukraine, law enforcement agency, region, martial law, crime prevention measures, national security, crime determination, theft, crime prevention, levels of crime prevention, preventive impact.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

у яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

1. Войчек О.С. Окремі питання запобігання кримінальним правопорушенням органами Національної поліції України у Херсонському регіоні в умовах воєнного стану. *Південноукраїнський правничий часопис*. № 4. 2025. С.139-144.

2. Войчек О.С. Запобігання кримінальним правопорушенням органами поліції: стан наукової розробки. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом*. Юридичні науки. №4(47). 2025. С.6-11.

3. Войчек О.С. Проблеми діяльності поліції щодо попередження злочинів у Херсонському регіоні. *Юридичний бюлетень*. Випуск 39. 2025. С. 83-90.

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

4. Войчек О.С. Діяльність Національної поліції із запобігання кримінальним правопорушенням у Херсонському регіоні в умовах воєнного стану: актуальність дослідження. *Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової держави*. матеріали XVII міжнар.-наук. практ. інтернет конференції, присвяч Дню юриста (м. Одеса, 07 жовтня 2025 р.). Одеса: ОДУВС, 2025. С.403-406.

5. Войчек О.С. Нормативно-правове забезпечення діяльності національної поліції України у сфері запобігання злочинності *Актуальні проблеми юридичної науки та практики у воєнний період*: Міжнародна науково-практична конференція. Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука (м. Львів – Торунь 10 жовтня 2025 р.). Львів – Торунь: Liha-Pres, 2025. С.242-246.

6. Войчек О.С. До поняття Національної поліції України як суб'єкта запобігання злочинності. *Права людини та публічне врядування*: матеріали VIII Міжнародного правничого форуму. (м. Чернівці, 30 травня 2025 р.) Львів – Торунь: Liha-Pres, 2025. С.600-603.

7. Войчек О.С. Загальна характеристика зникнення безвісти та насильницького зникнення в херсонському регіоні в перше півріччя

повномасштабного вторгнення *Теоретичні та практичні проблеми реалізації норм права*: матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції, м. Кременчук, 5 грудня 2025 р. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2025. С.195-199.

ЗМІСТ

ВСТУП	18
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТА ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ.....	28
1.1. Стан наукової розробки проблем діяльності Національної поліції у запобіганні кримінальним правопорушенням у Херсонському регіоні.....	28
1.2. Національна поліція України як суб'єкт діяльності із запобігання кримінальним правопорушенням	39
1.3. Методологічні засади дослідження особливостей із діяльності Національної поліції України із запобігання кримінальним правопорушенням у Херсонському регіоні в умовах воєнного стану	50
Висновки до першого розділу	61
РОЗДІЛ 2. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ІЗ ЗАПОБІГАННЯ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ У ХЕРСОНСЬКОМУ РЕГІОНІ	64
2.1. Нормативно-правове забезпечення діяльності органів Національної поліції як суб'єкта запобігання злочинності.....	64
2.2. Практичні питання забезпечення діяльності органів Національної поліції як суб'єкта запобігання злочинності у Херсонському регіоні в умовах воєнного стану.....	75
2.3. Кримінологічні показники злочинності у Херсонському регіоні в умовах воєнного стану	89
2.4. Кримінологічна характеристика особи злочинця у Херсонському регіоні в умовах воєнного стану	111
Висновки до другого розділу	122
РОЗДІЛ 3. ВДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ІЗ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ У ХЕРСОНСЬКОМУ РЕГІОНІ	125

3.1. Зарубіжний досвід запобігання злочинності правоохоронними органами	125
3.2. Міжнародно-правові стандарти у сфері боротьби зі злочинністю та діяльності поліції щодо запобігання кримінальним правопорушенням	136
3.3. Шляхи вдосконалення діяльності Національної поліції України із запобігання кримінальним правопорушенням у Херсонському регіоні	149
Висновки до третього розділу	166
ВИСНОВКИ.....	168
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ДЖЕРЕЛ	175
ДОДАТКИ.....	202

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. Забезпечення безпеки держави та протидія загрозам кримінального характеру визначають діяльність правоохоронних органів, які є ключовим елементом механізму захисту прав і свобод громадян, забезпечення їх особистої безпеки. Реалії життя в контексті процесів, що тривають в економічній, політичній, соціальній та інших сферах, виникнення нових зв'язків з громадськістю та якісні зміни злочинності вимагають від правоохоронних органів, а особливо Національної поліції України, вжиття додаткових заходів, спрямованих на протидію злочинним проявам, які відповідають сучасним вимогам. Воєнний стан та повномасштабне протистояння вплинули на всі сфери суспільного життя, в тому числі, й поширення кримінальних практик, викликали якісні та кількісні зміни в кримінологічних показниках злочинності.

У складних умовах, обумовлених специфікою воєнного стану, органи поліції стикаються зі значним комплексом проблем та перепон практичного характеру в процесі реалізації завдань, які покладені на поліцію як на одним із головних спеціальних суб'єктів запобігання злочинності в країні. Досвід зарубіжних країн демонструє, що рівень злочинності неможливо знизити за допомогою тільки заходів покарання, особливо значення має попередження вчинення кримінальних правопорушень. На сучасному етапі свого розвитку суспільство дійшло переконання, що для запобігання вчиненню кримінальних правопорушень потрібно вживати в сукупності заходів правового, економічного, соціального, виховного та організаційного характеру.

Кожен працівник поліції зобов'язаний реалізовувати свої повноваження з урахуванням особливостей воєнного стану в сучасних реаліях українського буття. Особливо, актуальним є це питання для правоохоронців, які виконують провадять свою діяльність у регіоні, прилеглому до територій активних бойових дій, де є беззаперечна загроза здоров'ю та життю такого працівника, що стосується й Херсонського регіону. Відтак, Херсонщина представляє

собою особливу територію, яка може характеризуватися як південна житниця України. Внаслідок повномасштабного вторгнення до нашої країни частина Херсонського регіону перебуває в окупації, а підконтрольна Україні територія даного регіону постійно перебуває під обстрілами чи загрозою останніх. Такий стан речей накладає значний відбиток на всі без винятку сфери життя населення в зазначеній області. Складність та напруженість суспільних відносин, зменшення економічного достатку та рівня працевлаштування, матеріального забезпечення, подекуди навіть на рівні першочергових побутових потреб призводять до значних змін і у протиправній діяльності, яка має місце на Херсонщині.

Однак, саме Національна поліція України відіграє одну з головних ролей у сфері запобігання злочинності, в тому числі, й в таких складних умовах прифронтової зони, адже прямо визначена законодавством як правоохоронний орган і в силу своїх обов'язків найбільш часто стикається з найбільш різноманітними формами вчинюваних кримінальних правопорушень. З метою впровадження ефективних та дієвих заходів запобігання злочинності на регіональному рівні Херсонщини в умовах воєнного стану необхідним є попередня наукова розробка даної проблеми та пошук раціональних рішень, що пояснює актуальність обраної теми дослідження.

Науковим підґрунтям для підготовки зазначеної роботи стали наукові праці таких вчених, як: Л.Б. Акакіної-Пілявської, А.М. Бабенка, В.С. Батиргарєєвої, В.І. Борисова, В.В. Голіни, Б.М. Головкина, І.М. Даньшина, В.М. Дрьоміна, Т.А. Денисової, О.М. Джужи, А.П. Закалюка, В.Я. Конопельського, Л.М. Кулик, О.М. Литвинова, Є.С. Назимка, Т.І. Пономарьової, І.М. Чекмарьової, В.В. Шаблістого, В.І. Шакуна, О.С. Шеремета, Н.С. Юзікової, та ін. Визнаючи значний внесок даних досліджень у розробку проблематики, слід відмітити, що переважно дослідження стосувалися окремих аспектів запобігання злочинності на регіональному рівні, однак вивчення питання запобігання злочинності в Херсонському регіоні в умовах воєнного стану не є достатньо вивченим, а

наукові публікації з цього приводу містять фрагментарний характер, що пояснює необхідність проведення цілісного комплексного дослідження за вказаною темою.

Обрана тема продиктована сучасними реаліями життя в Україні. З урахуванням актуальності та практичної потреби дослідження вказаної проблеми виникла необхідність у розв'язанні цілої низки теоретичних і практичних питань, що визначили вектор дослідження, вибір теми дисертації, його мету і завдання та дозволили отримати нові знання про особливості та шляхи підвищення ефективності запобігання злочинності в Херсонському регіоні в умовах воєнного стану, а так само розробити науково обґрунтовані пропозиції і рекомендації для формування цілісної системи запобігання злочинності в даному регіоні з урахуванням викликів воєнного стану.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до положень Стратегії національної безпеки України (Указ Президента України від 14 вересня 2020 р. № 392/2020); п. 5.2. «Кримінологічна характеристика злочинності в Україні, регіональні (територіальні) її особливості» додатку 5 наказу МВС України від 16.03.2015 р. № 275 «Про затвердження Переліку пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2015-2019 років». та Стратегії розвитку наукової діяльності Національної академії правових наук України на 2016-2020 рр. (затвердженою загальними зборами НАПрН України 3 березня 2016 р.). Робота відповідає Національній стратегії у сфері прав людини на 2021-2023 роки (затверджена указом Президента України від 24 березня 2021 року № 119/2021); Пріоритетним напрямом розвитку науки і техніки та інноваційної діяльності (відповідно до Закону України від 12 січня 2023 року N 2859-IX зі змінами); Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки (наказ МВС України від 11 червня 2020 р. № 454), а також в межах науково-дослідних робіт Одеського державного університету внутрішніх

справ «Пріоритетні напрямки розвитку реформування правоохоронних органів в умовах розгортання демократичних процесів у державі» (державний реєстраційний номер №0116U006773), та згідно з планом науково-дослідницької роботи кафедри кримінально-правових дисциплін «Забезпечення кримінально-правової діяльності суб'єктів запобігання кримінальним правопорушенням в інтересах кримінального судочинства» (державний реєстраційний номер № 0124U004215). Тему дисертації затверджено Вченою радою Одеського державного університету внутрішніх справ 23 вересня 2024 року (протокол № 2).

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є комплексний аналіз, який полягає у здійсненні теоретичного узагальнення та виконання наукового завдання щодо формулювання пропозицій вдосконалення діяльності органів Національної поліції України по запобіганню злочинності в Херсонському регіоні в умовах воєнного стану, а також розробка й обґрунтування теоретичних висновків та практично значущих пропозицій і рекомендацій, спрямованих на вдосконалення чинного відповідної поліцейської практики.

Для досягнення зазначеної мети вирішити такі **завдання**:

- охарактеризувати стан наукової розробки проблем діяльності Національної поліції у запобіганні кримінальним правопорушенням у Херсонському регіоні;
- надати характеристику Національній поліції України як суб'єкт діяльності із запобігання кримінальним правопорушенням;
- сформулювати методологічні засади дослідження особливостей діяльності Національної поліції України із запобігання кримінальним правопорушенням у Херсонському регіоні в умовах воєнного стану;
- вивчити нормативно-правове забезпечення та практичні питання діяльності органів Національної поліції як суб'єкта запобігання злочинності у Херсонському регіоні в умовах воєнного стану;

- проаналізувати кримінологічні показники злочинності у Херсонському регіоні в умовах воєнного стану;
- розглянути зарубіжний досвід запобігання злочинності правоохоронними органами;
- з'ясувати міжнародно-правові стандарти у сфері боротьби зі злочинністю та діяльності поліції щодо запобігання кримінальним правопорушенням;
- запропонувати напрями удосконалення заходів запобігання діяльності національної поліції України із запобігання кримінальним правопорушенням у Херсонському регіоні.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають унаслідок реалізації завдання Національної поліції України по запобіганню злочинності в Херсонському регіоні в умовах воєнного стану.

Предметом дослідження є діяльність національної поліції України із запобігання кримінальним правопорушенням у Херсонському регіоні.

Методи дослідження обрані з урахуванням поставленої мети та окреслених завдань дослідження. Методологічною основою дослідження особливостей діяльності національної поліції України із запобігання кримінальним правопорушенням у Херсонському регіоні визначено основні положення та закони діалектики і філософські категорії теорії пізнання в їх єдності розвитку, взаємозв'язку та взаємовпливі (розділи 1–3). На основі системно-структурного методу вдалося виявити кримінологічні показники злочинності в Херсонському регіоні за період 2022-2025 роки, виявити закономірності та тенденції злочинності, визначити основні напрями удосконалення цієї діяльності; обґрунтувати загальні висновки за підрозділами дисертації (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 3.3, висновки). Історичний метод дав можливість сформулювати об'єкт дослідження, а також простежити стан наукової розробки питань запобігання злочинності на регіональному рівні органами поліції. Логіко-нормативний метод дозволив здійснити аналіз функцій, завдань і повноважень Національної поліції

України як суб'єкта запобігання злочинності (підрозділи 1.2, 2.1., 2.2). Соціологічні методи дослідження використано під час аналізу емпіричних матеріалів, думки опитуваних правоохоронців щодо досліджуваних наукових питань (підрозділи 2.3, 3.3). Порівняльно-правовий (компаративістський) метод дозволив виявити позитивний вітчизняний та зарубіжний досвід діяльності правоохоронних органів у сфері запобігання злочинності (підрозділи 3.1., 3.2.). Статистичний метод та метод моделювання використовувалися при обробці емпіричних даних та опрацюванні кримінологічної характеристики злочинності в Херсонському регіоні (підрозділ 2.3).

Нормативно-правову та теоретичну базу дисертації становлять Конституція України, Кримінальний кодекс України, Кримінальним процесуальний кодекс України, Закон України «Про Національну поліцію України», інші закони і підзаконні нормативно-правові акти України станом на 20 лютого 2026 року. В роботі також використані результати досліджень, висвітлені у зарубіжній та вітчизняній науковій літературі з кримінології, кримінального та кримінально-процесуального права, що містить наукові результати про запобігання злочинності.

Емпіричну базу дослідження становлять дані кримінально-правової статистики Офісу Генерального прокурора про стан та структуру кримінальних правопорушень за 2022-2025 рр., аналітичні огляди Національної поліції України, Верховного Суду, рішення ЄСПЛ та національних судів, дані судової статистики та практики за 2022–2025 рр., результати проведеного анкетування діючих працівників правоохоронних органів України та населення в Херсонському регіоні.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є одним із першим комплексним дослідженням, у якому розкрито теоретико-методологічні та організаційно правові аспекти діяльності Національної поліції України по запобіганню злочинності в Херсонському регіоні в умовах воєнного стану, а також а також узагальнено позитивний міжнародний досвід,

розроблено та науково обґрунтовано теоретичні висновки та практично значущі пропозиції й рекомендації, що мають за спрямування удосконалення поліцейської практики у сфері запобігання злочинності на регіональному рівні в умовах воєнного стану. Проведене дослідження дозволило обґрунтувати нові положення, висновки і рекомендації, що мають як теоретичне, так й практичне значення, зокрема:

вперше:

- запропоновано авторську концепцію вдосконалення діяльності Національної поліції України з метою запобігання злочинності в Херсонська область в умовах воєнного стану з урахуванням післяокупаційних ризиків та прифронтової специфіки шляхом реалізації організаційно-управлінських та превентивних заходів з урахуванням воєнних ризиків, профілактики соціально зумовленої злочинності, посилення цифровізації та кримінального аналізу аналітики, підвищення професійної підготовки, посилення довіри населення, розширення міжвідомчої та міжнародної співпраці;

- розроблено Херсонську обласну програму запобігання злочинності в умовах воєнного стану на 2026 рік, пріоритетні напрямки якої є безпека прифронтових та деокупованих громад, протидія незаконному обігу зброї, запобігання колабораціонізму та диверсіям, запобігання шахрайству та гуманітарним зловживанням та психосоціальна підтримка населення;

- авторський підхід до визначення запобігання злочинності органами поліції в Херсонському регіону в умовах воєнного стану – це цілеспрямована діяльність, спрямована на виявлення, усунення або нейтралізацію причин і умов, що сприяють вчиненню кримінальних правопорушень, а також на вплив на групи ризику та окремих осіб, яка включає в себе загальні, спеціальні та індивідуальні заходи і здійснюється поліцією у співпраці з іншими державними органами та громадськими формуваннями в Херсонському регіоні;

- визначено групи факторів негативного впливу на діяльність поліції як суб'єкта запобігання злочинності у Херсонському регіоні в умовах воєнного

стану, які слід поділяти на: нормативно-правові; матеріально-технічні інформаційно-комунікаційні; кадрові; психологічні; деструктивні;

- надано характеристику стану злочинності в Херсонському регіоні в умовах воєнного стану, що проявляється у негативних змінах кількісно-якісних показників окремих видів кримінальних правопорушень, як-то військових злочинів, посягань проти миру, безпеки людства та міжнародного порядку та проти безпеки України, зміни детермінантів;

- сформовано кримінологічну характеристику типового злочинця у Херсонському регіоні в умовах воєнного стану - чоловік віком 30–40 років, із середньою освітою, без стабільного доходу, який перебуває у стані соціальної дезадаптації, з підвищеним рівнем стресу та схильністю до ситуативних або корисливих кримінальних правопорушень. Водночас окрему категорію становлять особи, які вчинили кримінальні правопорушення проти основ національної безпеки (колабораційна діяльність, пособництво державі-агресору);

вдосконалено:

- науковий підхід щодо вдосконалення діяльності поліції в умовах воєнного стану, який має бути спрямоване на посилення превенції, забезпечення публічного порядку та безпеки громадян, протидію новим викликам, включаючи розширення функцій із захисту вразливих груп (особливо дітей, осіб звільнених з полону, осіб, які втратили внаслідок бойових дій рідних та близьких осіб), контроль за обігом зброї, участь у протидії диверсійно-розвідувальним групам та налагодження партнерської взаємодії з населенням;

- визначення міжнародного поліцейського стандарту як загальноприйнята модель поліцейської діяльності, втілену в фундаментальних міжнародних нормах та рекомендаціях, яка становить прийнятний мінімум для впровадження у національну правову систему держав;

- трактування міжнародно-правових стандартів діяльності поліції по запобіганню злочинності як системи універсальних і регіональних норм та

принципів, що визначають допустимі межі, методи та гарантії поліцейської діяльності у сфері запобігання злочинності, які спрямовані на поєднання ефективності правоохоронної діяльності з дотриманням прав і свобод людини, зменшення детермінант злочинності і поширення кримінальних правопорушень, а також посилення превентивного впливу;

- рекомендації щодо запровадження новітніх методів запобігання злочинності в Херсонському регіоні в умовах воєнного стану;

набуло подальшого розвитку:

- науковий підхід до розуміння основних детермінант злочинності в Херсонському регіоні в умовах воєнного стану;

- наукове бачення шляхів імплементації зарубіжного досвіду запобігання злочинності поліцейськими структурами;

- місце та значення міжнародних правових стандартів у системі організаційно-правових основ запобігання злочинності в Херсонському регіоні в умовах воєнного стану;

- місце та значення індивідуальної профілактики в системі запобігання злочинності в Херсонському регіоні в умовах воєнного стану.

Практичне значення отриманих результатів в тому, що результати дисертації (висновки, пропозиції, рекомендації) можуть бути використані:

- у науково-дослідній роботі – як теоретична база для наукових досліджень регіонального запобігання злочинності та діяльності поліції по запобіганню злочинності в умовах воєнного стану (акт впровадження в наукову діяльність Одеського державного університету внутрішніх справ від 10 лютого 2026 р.);

- у навчальному процесі – під час підготовки навчально-методичних видань та у проведенні навчальних занять із дисциплін «Кримінологія», «Кримінологія та профілактика правопорушень», «Кримінальне право України» (акт впровадження в наукову діяльність Одеського державного університету внутрішніх справ від 10 лютого 2026 р.);

у правотворчій діяльності – під час вдосконалення нормативно-правових актів із запобігання злочинності Національною поліцією України в Херсонському регіоні з урахуванням умов воєнного стану та повоєнного періоду;

у правозастосовній сфері – в якості заходів з підвищення ефективності діяльності Національної поліції України щодо запобігання злочинності в Херсонському регіоні в умовах воєнного стану.

Особистий внесок здобувача. Всі сформульовані у дисертації положення, висновки та рекомендації ґрунтуються на власних наукових результатах і дослідженнях здобувача.

Апробація матеріалів дисертації. Основні положення дисертації, отримані висновки і пропозиції автором висвітлювалися і обговорювалися на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях, форумах і круглих столах: XVII Міжнародній науково-практичній конференції «Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової держави» (м. Одеса, 07 жовтня 2025 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми юридичної науки та практики у воєнний період» (м. Львів – Торунь 10 жовтня 2025 р.); VIII Міжнародному правничому форуму «Права людини та публічне врядування» (м. Чернівці, 30 травня 2025 р.); XI Міжнародній науково-практичній конференції «Теоретичні та практичні проблеми реалізації норм права» (м. Кременчук, 5 грудня 2025 р.)

Публікації. Основні положення дисертаційної роботи опубліковано у 7 наукових працях, з яких: 3 – статті в наукових фахових виданнях України, 4 тезах матеріалів конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація композиційно складається з анотації, вступу, трьох розділів, що включають 10 підрозділів, висновків, списку використаних джерел, що включає 234 найменування, 8 додатків. Повний обсяг дисертації становить 223 сторінки, з яких: основний текст 158 сторінок, список використаних джерел – 27 сторінок, додатки – 22 сторінки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТА ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ

1.1. Стан наукової розробки проблем діяльності Національної поліції у запобіганні кримінальним правопорушенням у Херсонському регіоні

Злочинність на будь-якому етапі розвитку людського суспільства була і є невід'ємним атрибутом людського буття. З часом дане явище трансформувалося під впливом розвитку суспільних відносин, соціально-політичних та економічних умов, від примітивних одноосібних крадіжок до надскладних утворень організованого формату, чисельність та масштаби яких сягають не лише міждержавних, а й міжконтинентальних проявів. Безмежна кількість суспільних відносин зазнає шкоди від кримінально протиправних посягань, що вимагає від держави відповідної політики протидії та запобігання злочинності, в тому числі за рахунок, діяльності відповідних державних органів, основний тягар чого віднесено до компетенції правоохоронних органів, в цілому, та органів Національної поліції, зокрема.

Саме від ефективності діяльності поліції як суб'єкта запобігання та попередження злочинності залежить, в значній мірі, стан злочинності в країні, що зумовлює актуальність наукової розробки обраної проблеми. Особливого значення доктринальні напрацювання мають в частині дослідження особливостей реалізації Національною поліцією України запобіжної діяльності під час воєнного та поствоєнного періоду, що є новітніми умовами української сучасності. Так, саме зараз напрацьовується новий практичний досвід, який раніше був невідомий ні досвідченим діючим працівникам, ні молодому поколінню правоохоронців, що вимагає відповідних компетентних наукових пошуків задля розробки теоретично обґрунтованих реальних діючих та раціональних пропозицій в частині вдосконалення діяльності поліції по запобіганню злочинності в цілому та в окремих регіонах, як-то Херсонському.

Першочерговим є визначення поняття запобігання кримінальним правопорушенням як одного із основних визначень, які закладені в основу подальшого дослідження. Так, у науковій літературі знаходимо чимало визначень вказаного поняття, наприклад, на думку одних дослідників під вказаним варто «систему заходів економічного, соціально-культурного, виховного та правового характеру, що здійснювалися державними органами та громадськими організаціями з метою боротьби зі злочинністю та усунення її причин» [134, с. 144].

Відомий професор А.П. Закалюк дане поняття визначає як «різновид суспільної соціально-профілактичної діяльності, функціональний зміст та мета якої полягає у перешкоджанні дії детермінантів злочинності та її проявів, передусім причин і умов останніх через обмеження, нейтралізацію, а за можливістю – усунення їхньої дії» [62, с. 324].

Ю. Іванов та О. Джужа під запобіганням розуміють «діяльність держави (в особі її органів) та суспільства, що спрямована на утримання на мінімальному рівні злочинності шляхом нейтралізації її причин та умов, а також на недопущення й припинення конкретних кримінальних правопорушень» [70, с. 165].

Також слід взяти до уваги одночасне існування зовні схожих, але відмінних за змістом та специфікою термінів «профілактика», «попередження» та «припинення», що розмежовуються в юридичній літературі залежно від рівня причин і умов протиправної поведінки [189, с. 513]. Таким чином, якщо говорити про момент до формування умислу правопорушника, то доцільним є використання терміну профілактика; у разі вже існуючого умислу та до самого вчинення посягання – існує період попередження кримінального правопорушення; вже піз час вчинення кримінально караного діяння існує його припинення.

У науковій літературі слушно зауважується, що вчення про запобігання злочинності в сучасному розумінні у вітчизняній літературі сягає періоду другої половини ХХ століття, коли, переважно, запобігання почало

трактуватися науковцями як сукупність заходів, спрямованих на подолання злочинності [219, с. 288].

Вважається, що переважну змістовну складову містить визначення запобігання злочинності як «відокремлений вид людської діяльності, що виникає з усвідомлення необхідності організованого захисту суспільства від злочинних посягань, і включає два основні напрями запобігання злочинності: вплив на суспільне життя і вплив на суспільну свідомість, кожен з яких передбачає певний набір видів і рівнів діяльності» [115, с. 324].

Доречним буде згадати, що категорія «запобігання злочинності» згадується й на рівні міжнародних договорів та програмних документах, наприклад, в одній із Резолюцій ООН закріплюється поняття протидії злочинності як «діяльність за допомогою засобів, не пов'язаних із застосуванням покарання» та запобігання злочинності з роз'ясненням того, що це становить «діяльність, яка охоплює всі заходи, які так чи інакше сприяють скороченню злочинів, а також зменшенню відчуття небезпеки у громадян як кількісно, так і якісно, безпосередньо за допомогою утримання від злочинних дій або через політику і втручання, спрямовані на зменшення можливостей вчинення злочинів, а також через впливи на причини злочинності» [216, с. 158].

Аналізуючи стан наукової розробки питання діяльності органів поліції в частині запобігання злочинності у вітчизняній кримінології, варто першої згадати працю О.М. Костенком «Злочинність як політична проблема для України і Європи», де було окреслено концепцію кримінологічної безпеки у суспільстві. Так, дослідник аргументував, що такий «стан представляє собою захищеність всього того, що є необхідним для її нормального (тобто такого, що відповідає законам природи) життя, від сваволі, що проявляється у вигляді злочинів, у злочинність, у свою чергу, - це прояв сваволі, яка є не що інше, як воля, неузгоджена із природними законами життя людей» [91, с. 215–216].

В.В. Голіна у своїх роботах висловлюється про те, що задля зменшення проявів злочинних практик та наслідків для суспільства від такого негативного

явища, а так само здійснення впливу на свідомість потенційних правопорушників, зменшення факторів, які сприяють поширенню злочинності необхідно є діяльність відповідних державних структур [39, с. 151].

Науковцями акцентується увага на тому, що саме належна та системна робота відповідних державних утворень у сфері запобігання злочинності є одним із актуальних завдань правової держави, а ефективна та виважена кримінологічна політика повинна забезпечити зменшення злочинності та зміцнення правопорядку в суспільстві [193, с. 18].

З цього приводу слушно зауважує С.А. Мозоль в частині того, що в пріоритеті повинно бути не лише зменшення кількості виявлених кримінальних правопорушень, а узгоджена діяльність органів влади щодо забезпечення кримінологічної безпеки суспільства [128, с. 28].

У свою чергу, вважаємо раціональним зауваження Г.В. Фороса щодо того, що саме «найбільший внесок у запобігання злочинності, сприяння позитивним економічно-соціальним перетворенням в суспільстві, здійснюють саме правоохоронні органи» [220, с. 180].

Наукові дослідження вітчизняних науковців можливим поділити на певні групи, а саме: ті, які в цілому спрямовані на розробку питання запобігання злочинності в країні, що стали основним підґрунтям для здійснення наукових пошуків у більш вузькому напрямку - правоохоронна діяльність, спрямована на запобігання злочинності та окремим видам кримінальних правопорушень.

До першої групи слід віднести роботу О.М. Литвака «Державний контроль за злочинністю (кримінальний аспект)» (2001 рік) [112] у якій зосереджено увагу навколо визначення державного контролю за злочинністю як специфічної діяльності держави в особі відповідних інституцій.

Вагомим доробком є праця А.П. Закалюка «Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: у 3-х книгах» (2007 рік) [62; 63; 64], яка фундаментально описує всі ази вітчизняної кримінології, стаючи стрижнем великої кількості наступних наукових пошуків чималої кількості молодих науковців сучасної правової науки.

У 2008 році було опубліковано чергове дослідження в контексті досліджуваної проблематики за авторством О.М. Литвинова «Соціально-правовий механізм протидії злочинності в Україні» [113], де автор розкриває структуру, елементи та функціонування системи запобігання злочинам, розглядаючи протидію злочинності як поєднання правових норм та соціальних заходів, спрямованих на зниження рівня злочинності в країні.

Фундаментальним видалося дослідження В.В. Голіни «Запобігання злочинності (теорія і практика)» (2011 рік) [37] у якому предметно викладено основні положення теорії запобігання злочинності як фундаментальної проблеми теоретичної і прикладної кримінології, надано загальну характеристику загально-соціального і спеціально-кримінологічного запобігання злочинності, об'єкта та суб'єктів такої діяльності, методів, принципів, забезпечення та державного і регіонального програмування і досвіду реалізації заходів запобігання злочинності в Україні, а так само зарубіжний досвід протидії злочинності у світі, СНД і в деяких провідних країнах Європи та Америки.

У 2013 році вийшла праця О.Г. Кулик «Злочинність в Україні: теорія і практика кримінологічного дослідження» (2013) [105] де змістовно розкрито методологічні питання вивчення і виміру злочинності, наукові підходи до визначення поняття і сутності злочинності в пострадянській кримінології, кількісні та якісні показники явища злочинності, систематизовано теоретичні уявлень про злочинність, її сутність та визначення, а також запропоновано її інформаційну модель.

Наступної слід згадати світліну Н.В. Сметаніної на тему «Теоретичне уявлення про злочинність в пострадянській кримінології» (2014 рік) [196], присвячену аналізу еволюції, сучасного стану та трансформації теоретичних підходів до розуміння злочинності в країнах колишнього Радянського Союзу, розкрито поняття, історичний розвиток та соціальну природу злочинності, що відображають зміни в пострадянській правовій доктрині.

На особливу увагу заслуговує дослідження О.М. Джужі «Запобігання злочинам: кримінологічно-віктимологічна парадигма» (2015) [52], у якому розкриваються теоретико-прикладні засади захисту жертв кримінальних правопорушень, обґрунтовується необхідність переходу від класичного підходу до запобігання злочинності через призму віктимології, пропонуючи ефективні механізми зниження ризиків віктимізації.

У цьому ж році виконано дослідження А.М. Бабенка на тему «Регіональна злочинність в Україні: закономірності, детермінація та запобігання» (2015 рік) [7], де ґрунтовно вивчено та розкрито особливості саме проблем запобігання регіональній злочинності в Україні.

У 2018 році вийшла праця В. М. Бесчастного на тему: «Теорія та практика кримінологічного забезпечення протидії злочинності в Україні» у якій сформульовано поняття кримінологічного забезпечення протидії злочинності, визначено структуру і зміст відповідної теорії у системі загальної теорії протидії злочинності; визначено основні ознаки і властивості системи кримінологічного забезпечення протидії злочинності, а також розглянуто методологію її дослідження [14; 15].

До наступної групи наукових досліджень варто віднести роботи, які присвячені безпосередньо правоохоронним органам, в тому числі, поліції, як суб'єктам діяльності по запобіганню злочинності.

Відтак, у цьому напрямку виокремити дисертаційне дослідження О. Є. Омельченка на тему «Процесуальна діяльність слідчого по попередженню злочинів» (2004) [136], яка розкривала особливості діяльності даного суб'єкта, однак зі зміною законодавства втратила свою актуальність в більшій частині.

Цікавим є доробок С.Г. Поволоцької на тему «Діяльність органів внутрішніх справ по профілактиці правопорушень серед неповнолітніх (адміністративно-управлінське дослідження)» [147], де висловлено ряд досить слушних та цікавих висновків в частині діяльності поліції в окресленій сфері.

Цього року також було проведено спеціальне дослідження - кандидатська дисертація Р.М. Павленка «Попередження органами внутрішніх справ

незаконного виробництва наркотичних засобів та психотропних речовин» (2004 рік), у якому представлено порівняльний аналіз незаконного виробництва наркотичних засобів та психотропних речовин у регіональному розрізі [140].

Також варто згадати працю Ю.А. Ведернікова, А.М. Кучука «Правоохоронна діяльність в Україні: теоретико-правовий аспект» (2009 рік) [21] у якій автори аналізують функції правоохоронної діяльності, відносячи до останніх охорону, профілактичну функцію, нагляд (контроль), регулятивну функцію, каральну та виховну функції, а до принципів: гуманізм, демократизм, соціальна справедливість, рівність усіх перед законом, верховенство права; законність; добропорядність громадян; гласність; взаємодію з органами державної влади України, органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, населенням; професіоналізм і компетентність.

М.О. Семенишина здійснила дослідження на тему «Теорія та практика запобігання корисливо-насильницьким злочинам органами та підрозділами Національної поліції України (за матеріалами операції Об'єднаних сил)» [194], у якому було комплексно розглянуто проблеми запобігання корисливо-насильницькій злочинності в Україні, вирішено наукову проблему розроблення цілісного доктринального підходу до формування концепції запобігання корисливо-насильницької злочинності, що надало можливість обґрунтувати пропозиції, спрямовані на удосконалення законодавства та практики його застосування органами і підрозділами Національної поліції України.

Цікавою є робота С.О. Бичіна на тему «Детективна діяльність в механізмі запобігання злочинності» (2019 рік) [16], у якому здійснено комплексне дослідження генези та ролі детективної діяльності в механізмі запобігання злочинності, запропоновано визначення, ознаки та характеристику державної та приватної запобіжної діяльності. Особливо вирізняється авторський підхід в частині визначення окремих видів запобіжної детективної діяльності НАБУ,

запобіжної детективної діяльності Національної поліції, запобіжної приватної детективної діяльності з детальним описом ознак.

У світлі досліджуваної теми варто згадати дисертацію А.В. Коваленка на тему «Теоретико-прикладні засади кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності в Україні» (2020 рік) [76], де автор розкриває зміст кримінологічного забезпечення як системи наукової, освітньої та практичної діяльності, спрямованої на протидію злочинності, усунення її причин, запобігання правопорушенням та захист жертв. Слід відмітити, що за основну мету свого дослідження дисертант визначав підвищення ефективності роботи поліції шляхом впровадження науково обґрунтованих кримінологічних підходів.

У 2021 році було опубліковано дослідження на тему «Кримінологічні засади протидії злочинності органами поліції в Україні та країнах ЄС» Ю.В. Тарасевичем, де послідовно визначено сутність і зміст поняття системи суб'єктів протидії злочинності, розкрито напрями взаємодії поліції з іншими суб'єктами протидії злочинності залежно від поставлених цілей та завдань, проаналізовано окремі практично складні аспекти побудови ефективної взаємодії поліції з іншими суб'єктами протидії злочинності [204].

Цього ж року було захищено дисертацію А.Є. Фоменка на тему «Теоретико-прикладні засади кримінологічної діяльності Національної поліції України» (2021 року) [208], у якій здійснено структурно-функціональну характеристику кримінологічної діяльності Національної поліції України, досліджено правові, організаційні та методичні основи запобігання злочинності, проаналізовано криміногенну ситуацію та запропоновано авторську стратегію протидії кримінальним правопорушенням у діяльності Національної поліції України.

У розрізі обраної тематики також варто згадати монографію на тему «Поліцейська юрисдикція в умовах воєнного стану» (2022) за загальною редакцією Д. В. Швеця та М. О. Семенишина [149], де змістовно розкрито організаційно-тактичні засади поліцейської юрисдикції, проведено

кримінологічний аналіз кримінальних правопорушень в Україні, окрім того авторами чимало приділено уваги питанням реформування системи запобігання злочинності в умовах воєнного стану, розкрито особливості та основні проблеми такої діяльності, надано загальні рекомендації та викладено авторське бачення майбутнього розвитку механізму запобіжної діяльності органів поліції в Україні.

Грунтовною видалася праця Ю.І. Вітик на тему «Забезпечення дотримання конституційних прав і свобод людини і громадянина в діяльності Національної поліції України» (2022 рік) [27], яке характеризується як комплексне дослідження поняття, змісту та вдосконалення забезпечення дотримання конституційних прав і свобод людини і громадянина в діяльності Національної поліції України, де серед іншого, розкрито особливості діяльності поліції щодо запобігання злочинності в Україні.

Цікавим доробком є дисертаційне дослідження В.В. Міновського на тему «Національна поліція України як суб'єкт запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням» (2024 рік), у якому проаналізовано роль органів Національної поліції України в протидії корупції, формулюванню дефініції цього поняття як системи органів та підрозділів, а також визначенню функціональних повноважень у запобіганні, виявленні та припиненні таких правопорушень [125].

Також у 2024 році було захищено дисертацію на здобуття ступеня кандидата юридичних наук П.І. Панфьоровим на тему «Національна поліція України як суб'єкт запобігання кримінальним правопорушенням» де автором реалізовано підхід до формування кримінологічних засад запобігання кримінальним правопорушенням у діяльності Національної поліції України з визначенням шляхів розв'язання низки фундаментальних і прикладних проблем, запропоновано ряд авторських висновків та пропозицій щодо вдосконалення діяльності поліції в частині запобігання кримінальним правопорушенням в Україні [142].

Окремої уваги заслуговують дослідження в галузі адміністративного, які направлені на розкриття проблематики діяльності Національної поліції як суб'єкта запобігання злочинності, до яких слід віднести:

- «Адміністративно-правове забезпечення Національною поліцією України публічної безпеки і порядку під час проведення масових заходів» за авторством А.В. Долинного (2017 рік), де проаналізовано особливості нормативно-правового забезпечення запобігання вчинення правопорушень під час проведення масових заходів [54];

- дисертація Д.О. Булатіна на тему «Адміністративно-правові засади здійснення превентивної діяльності поліцією: порівняння досвіду України та країн ЄС» (2020 рік), де виконано ґрунтовний порівняльний аналіз досвіду превентивної діяльності поліції на сучасному етапі та запропоновано авторське бачення концептуальних змін з метою підвищення ефективності даного напрямку діяльності органів поліції в Україні з урахуванням передового європейського досвіду [18];

- робота О.А. Будя «Адміністративно-превентивні поліцейські заходи» (2021 рік), де автор систему адміністративно-превентивних поліцейських заходів визначає як систему адміністративно-правових засобів та методів впливу на суспільні відносини, що застосовуються Нацполіцією для запобігання правопорушенням, які базуються на нормах законодавства України, спрямовані на виявлення та усунення причин правопорушень, включаючи перевірку документів, опитування та поверхневу перевірку [17];

- спеціальне дослідження Н.Ю. Небитової за темою «Адміністративно-правові засади взаємодії органів Національної поліції України з державними та громадськими інституціями у сфері протидії торгівлі людьми» (2023 рік) направлене на вузьке коло питань протидії названому суспільно небезпечному явищу силами поліції [132];

- Н.В. Демського «Адміністративно-правове регулювання взаємодії підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України з іншими суб'єктами профілактики правопорушень» (2023 рік), де дослідник пропонує

ряд заходів, направлених на оптимізацію співпраці поліції з іншими органами для підвищення ефективності запобігання правопорушенням [48].

Таким чином, за результатами аналізу стану наукової розробки проблем діяльності Національної поліції у сфері запобігання кримінальним правопорушенням вдалося встановити, що тема досить актуальна серед вітчизняних науковців, що, у свою чергу, проявляється у наявності чималої кількості проведень і дисертаційних, і монографічних досліджень, розкриваючи різні аспекти діяльності органів поліції як суб'єкта запобігання кримінальним правопорушенням. Разом з тим, регіональні особливості діяльності поліції в зазначеній сфері не розглядалися як предмет досліджень, так само як і особливості превентивної діяльності органів поліції в умовах воєнного стану не отримали належного дослідження та розкриття всіх проблемних питань. Отже, за відсутності належно наукової розробки проблем діяльності Національної поліції у запобіганні кримінальним правопорушенням у Херсонському регіоні, в цілому, та в умовах воєнного стану, зокрема, діяльність поліції щодо запобігання кримінальним правопорушенням залишається безсистемною й неузгодженою, що вимагає відповідних теоретичних пошуків та практичних рекомендацій.

1.2. Національна поліція України як суб'єкт діяльності із запобігання кримінальним правопорушенням

Національна поліція України є правоохоронним органом в державі, до завдання яких віднесено запобігання кримінальним правопорушенням, попередження та протидія злочинності, розкриття вчинених кримінально караних діянь та виявлення правопорушників, що має відповідати меті охорони прав і свобод людини та громадянина в країні, особливо в світлі стратегічного курсу активної євроінтеграції України.

Разом з тим, Національна поліція як правоохоронний орган в умовах воєнного стану стикнувся з небаченими раніше організаційно-правовими, матеріально-технічними та іншими складнощами, подолання яких вимагає стратегічно вивірених рішень, яким мають передувати комплексні дослідження та наукові розробки, адже лише так можливим є напрацювання та запровадження дійсно ефективних та дієвих заходів.

Загалом, після історичних подій Революції Гідності в Україні почався етап активної реформації інституту поліції в державі, основним щаблем якого стало прийняття Закону України «Про Національну поліцію України» де остання визначена як «центральный орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку» [173] (ст. 1). Відповідно до вказаного спеціального Закону завданням поліції є «забезпечення публічної безпеки і порядку; охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; протидії злочинності; надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги» [173].

Злочинність, у свою чергу, є соціальним феноменом, що з точки зору окремих вчених, «виражається в кримінальній активності окремих членів

суспільства, яка виражається в індивідуальній схильності до вчинення тих чи інших протиправних діянь» [77, с. 175].

У кримінології злочинність, зазвичай, трактують як «сукупність кримінальних правопорушень одного або кількох видів, які мають масовий характер і закономірно повторюються в окремому регіоні протягом відповідного звітного періоду» [11, с. 6-10].

Визначення злочинності в кримінологічній теорії пройшов певний шлях становлення. Так, на початку ХХ століття дане явище визначали з точки зору соціального (злочинність – невід’ємна частина соціуму) та біологічного (злочинність притаманна людям з певними ознаками) підходів [137, с. 271]. Однак, вже в другій половині ХХ століття під впливом активного розвитку міжнародно-правової доктрини та співпраці, в тому числі, розробки спільного нормативно-правового поля, злочинність стали визначати на основі статистичного підходу (сукупність кримінальних правопорушень, вчинених на певній території за конкретний проміжок часу). Також згодом почав активно використовуватися правовий підхід визначення злочинності, який полягав у розумінні останньої як сукупності кримінальних правопорушень [97].

Розробка поняття злочинності відбувалася в працях таких вітчизняних кримінологів як В.В. Голіна, І. М. Даньшин, В.М. Дрьомін, А.П. Закалюк, А.Ф. Зелінський, О.М. Костенко, В.М. Куц, І.П. Лановенко та ін., які переважно апелювали до того, що злочинність виступає соціальним явищем.

У науковій літературі також зустрічається структурно-функціональний підхід до визначення злочинності, який пояснює явище останньої як соціальну властивість відтворювати заборонені відповідним законодавством діяння (кримінально протиправні) [137, с. 271–278].

Окремо наводилися аргументи на користь трактування злочинності як системи (системний підхід), де злочинність визначалася як соціальна система з ознаками цілісності та інтегруючого начала [213].

З точки зору конструктивістського підходу, злочинність – це відносно поширене стійке соціальне явище (форма девіантності), що визначається кримінальним законом [55, с. 272].

Отримав свого поширення також діяльнісний підхід визначення явища злочинності, суть якого зводилася до трактування самої поведінки та протиправних практик злочинців [209, с. 255].

Враховуючи вищевказане, пропонуємо злочинність розуміти як історично мінливий стійкий соціальний феномен, який представляє собою сукупність вчинених на визначеній території за встановлений проміжок часу усіх кримінальних правопорушень.

Для повноти понятійного апарату також варто визначитися зі змістом поняття «запобігання злочинності», яке, варто відмітити, все ще викликає різні підходи та трактування серед наукової спільноти. На думку А. Зелінського, «запобігання злочинності становить систему заходів, які застосовуються суспільством з метою стримування зростання злочинності та, по можливості, зниження її реального рівня шляхом усунення та нейтралізації причин та умов, що їй сприяють, а також припинення та запобігання конкретним кримінальним правопорушенням» [68, с. 140]. У свою чергу, Ю. Іванов та О. Джужа під запобіганням розуміють «діяльність держави (в особі її органів) та суспільства, що спрямована на утримання на мінімальному рівні злочинності шляхом нейтралізації її причин та умов, а також на недопущення й припинення конкретних кримінальних правопорушень» [70, с. 165].

А.П. Закалюк досліджуване явище трактує як «різновид соціально-профілактичної діяльності, яка за своїм змістом та метою направлена на перешкоджання існування та поширення причин і умов злочинності та окремих її проявів, в першу чергу, за рахунок їх нейтралізації, а при можливості – й усунення дії повністю» [62, с. 324]. А.М. Бабенко вважає, що термін «запобігання злочинності» становить деяке «узагальнююче збірне поняття для усіх способів, рівнів та форм перешкоджання феномену злочинності» [7, с. 273]. З позиції Б.М. Головкина запобігання злочинності це

«комплекс заходів, які створюють вплив на детермінанти протиправної поведінки з метою обмеження їх дій та, в решті, усунення» [42, с. 168].

І.М. Даньшин, В.В. Голина, М.Ю. Валуйська під запобіганням злочинності пропонують розуміти «сукупність різноманітних видів діяльності і заходів у державі, спрямованих на вдосконалення суспільних відносин з метою усунення негативних явищ та процесів, що породжують злочинність або сприяють їй, а також недопущення вчинення злочинів на різних стадіях злочинної поведінки» [96, с. 53].

Запобігання злочинності безпосередньо стосується даного явища в об'єктивній існуючій реальності її сучасного стану. Діяльність по запобіганню кримінальним правопорушенням спрямована на стан злочинності відповідно існуючим її показникам, а також факторам та причинам її існування, з метою зменшити вплив таких умов та обставин, тим самим зменшити кількість вчинюваних кримінальних правопорушень. Разом з тим, злочинність є соціальним явищем, яке проявляється у кримінально-протиправній поведінці членів відповідного суспільства [62, с. 318–319].

Таким чином, пропонуємо запобігання злочинності розуміти як діяльність певних суб'єктів, направлену на зменшення детермінації, протидію, попередження, профілактику та запобігання вчинення кримінальних правопорушень.

Звідси випливає необхідність визначення поняття «суб'єкта запобігання злочинності». Так, А. Закалюк зауважує, що суб'єктом запобігання злочинності є суб'єкт (орган, організація, фізична особа), який виконує організацію, координацію діяльності по запобіганню або безпосередньо запобігання» [62, с. 346].

Висловлюється також позиція, згідно якої до суб'єктів організаційного забезпечення протидії злочинності слід відносити органи, установи й організації, діяльність яких стосується управління, координації діяльності по протидії злочинності в межах своїх повноважень [15, с. 168].

Пропонуємо вважати, що суб'єктами запобігання кримінальним правопорушенням є установи, організації, окремі особи, які виконують функцію організації (координації) запобігання кримінально протиправним діянням або безпосередньо здійснюють заходи запобігання чи беруть участь у їх здійсненні.

А.П. Закалюк пропонував поділяти суб'єктів запобігання злочинності за функціональними ознаками на органи та організації:

- які керують цією діяльністю, організовують її, створюють систему управління нею (органи державної влади та управління, органи місцевого самоврядування);

- стосовно яких запобігання злочинності та злочинним проявам віднесено або має бути віднесено до основних завдань і функцій (поліція, СБУ, прокуратура, суд, спеціалізовані громадські організації);

- функції та повноваження яких не мають цільового спрямування на запобігання злочинності, але їх діяльність посередньо впливає на запобіжні процеси щодо детермінантів злочинності (заклади освіти, культури, охорони здоров'я, соціальної допомоги тощо) [62, с. 347].

У свою чергу, О.М. Бандурка, Л.М. Давиденко поділяють суб'єктів запобігання злочинності на: 1) суб'єктів, які визначають основні напрямки, завдання, форми та методи протидії злочинності в країні; 2) суб'єктів, які здійснюють інформаційно-аналітичне забезпечення протидії злочинності; 3) суб'єктів, які виявляють криміногенні фактори і сигналізують про них; 4) суб'єктів, які безпосередньо реалізують заходи щодо реагування на окремі злочини, а також заходи щодо послабленню або нейтралізації криміногенних факторів, зокрема щодо корекції особистісних деформацій та усуненню обставин, що їх сформували [10 с. 100].

Висловлюється також ідея поділу суб'єктів запобігання злочинності на декілька окремих груп, в одну з яких входить і Національна поліція України як орган, до основних завдань і функцій якого належить запобігання кримінальним правопорушенням [62, с. 346].

В основу такого поділу покладено функціональну ознаку, насамперед реальний вплив виконуваних ними функцій і відповідних їм видів діяльності на усунення (нейтралізацію) детермінантів злочинності та протиправних практик.

Проголошення у ст. 3 Конституції України [90] того, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю, а утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави, вимагає від останньої утворення відповідної системи органів (суб'єктів), які дістали назву правоохоронних [114, с. 28]. До них належить і Національна поліція України, яка посідає важливе місце в системі органів державної влади, унаслідок чого їхні функції та повноваження суттєво відрізняються від інших.

Зауважимо, що поліція діє виключно на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією та законами України. Під час дії воєнного стану на сьогодні поліція діє згідно з призначенням та специфікою діяльності з урахуванням тих обмежень прав і свобод громадян, а також прав та законних інтересів юридичних осіб, що визначаються відповідно до Конституції України та Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [180].

Безперечно, низку важливих завдань та повноважень щодо запобігання злочинності має Національна поліція України. Законом України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 року до завдань поліції віднесено надання поліцейських послуг у сферах: забезпечення публічної безпеки і порядку; охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; протидії злочинності (ст. 2) [173].

Відповідно до покладених на неї завдань поліція здійснює превентивну та профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень; виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню кримінальних правопорушень, вживає заходів для їх усунення та з метою виявлення кримінальних правопорушень; припиняє виявлені кримінальні та

адміністративні правопорушення; вживає заходів для запобігання та припинення насильства в сім'ї тощо (ст. 23) [173].

Саме Закон України «Про Національну поліцію» законодавчо закріпив те, що запобігання правопорушенням включає в себе здійснення превентивної і профілактичної діяльності [с. 101-102]. Також у науковій літературі наголошується, що «саме на поліцію покладено «основний тягар протидії злочинності, превентивної й профілактичної діяльності, спрямованої на запобігання вчиненню правопорушень з метою реалізації єдиної державної політики у сферах забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави» [192, с. 133].

Разом з тим, саме визначення місця нової Національної поліції України, її структурних підрозділів, які безпосередньо ведуть боротьбу зі злочинністю, вимагає розробки та впорядкування.

Попередження кримінальних правопорушень поліцією визначається її науковим вивченням у конкретних умовах місця і часу, просторових і часових межах, у зв'язку з цим важливе значення мають комплексні програми з попередження злочинності, на основі яких можна сформулювати єдину загальнодержавну політику в попередженні злочинності, ефективно здійснювати взаємодію, координацію та субординацію суб'єктів, що беруть участь у реалізації програм, підвищити оперативність заходів щодо запобігання злочинам та зміцнення громадського порядку.

Одне із значущих напрямків у системі попереджувальної діяльності органів поліції на сучасному етапі її розвитку належить віктимологічній профілактиці, оскільки її основна мета - захист потенційної жертви. Позитивний ефект у цьому напрямку може бути досягнутий шляхом роз'яснювальної роботи правоохоронцями серед населення, особливо з тією його частиною, яка відрізняється підвищеною віктимністю. При цьому важливо використовувати відомості про осіб, які стали жертвами.

При визначенні основних заходів віктимологічної профілактики як способу запобігання злочинності необхідно брати до уваги всі віктиміногенні

фактори - віктимність, віктимізацію і віктимну поведінку, а також фактори зовнішнього характеру.

Регулювання соціальних процесів у період динамічних перетворень у соціально-економічній, політичній, культурній, відомчій та інших сферах набуває в Україні особливо актуального значення. При цьому пріоритет, безумовно, зберігається за правовим регулюванням, яке, як відомо, являє собою здійснюване за допомогою системи правових засобів (юридичних норм, правовідносин, індивідуальних приписів тощо) результативний, нормативно-організаційний вплив на суспільні відносини з метою їх упорядкування, охорони, розвитку відповідно до суспільних потреб.

Зміст правового регулювання залежить від особливостей предмета правового регулювання (суспільних відносин), положення взаємодіючих у відносинах суб'єктів, а також об'єктів, з приводу яких виникає ця взаємодія. Сьогодні з упевненістю можна сказати, що термін «правове регулювання (забезпечення)» досить міцно займає позиції у вітчизняній правовій дійсності.

Якщо раніше це поняття розроблялося переважно в рамках загальної теорії права, то в даний час поняття правового забезпечення все більше утверджується не тільки в юридичній (правовій) науці, а й у профілактичній діяльності. Воно дозволяє виявити особливості юридичного регулювання певної ділянки діяльності, специфіку правового інструментарію, що опосередковує існування і функціонування тих чи інших об'єктів управлінського впливу, в даному випадку - впливу в рамках здійснення віктимологічної профілактики.

Загальна віктимологічна профілактика спрямована на виявлення та усунення обставин, що впливають на особистість, формують якості підвищеної віктимності і в подальшому виражаються в її негативній віктимній поведінці; умов, а саме обстановки, криміногенної ситуації, що сприяє реалізації якостей підвищеної віктимності певних категорій осіб, що виявляється у віктимно небезпечній поведінці; умов, що сприяють реалізації

якостей підвищеної віктимності певних категорій осіб, незалежно від їх поведінки, будь то нейтральна поведінка жертви, провокуюча тощо.

Держава не може в цій боротьбі залишати жертв злочинів один на один із злочинцями, тим більше тих жертв, які звертаються до неї за допомогою. Це стосується і кримінального судочинства: воно не повинно перетворюватися на відстоювання позицій тієї сторони, яка має великі економічні можливості (фінанси), нічим себе не обмежує, в тому числі нормами закону, моралі. Для підвищення рівня попереджувальної роботи необхідно зробити акцент на віктимологічній профілактиці.

Сутність індивідуальної віктимологічної профілактики визначається як процес виявлення осіб, які, судячи з їх поведінки або сукупності особистісних характеристик, з найбільшою ймовірністю можуть стати жертвами злочинців, та організації щодо них захисних заходів впливу.

Така діяльність повинна здійснюватися постійно, що вимагає розробки спеціальної програми. У кримінологічній літературі звертається увага на те, що будь-яка програма віктимологічної профілактики включає: виявлення віктимологічних груп населення і конкретних осіб; кримінологічну освіту та тренінг населення; підвищення рівня захищеності та професійної підготовки осіб з високим рівнем рольової віктимності; виявлення та зведення до мінімуму умов і ситуацій, що сприяють скоєнню злочину; захист і реабілітацію свідків, потерпілих.

Виявлення громадян, схильних до віктимності, робота з ними повинні здійснюватися дільничними уповноваженими поліції та іншими суб'єктами системи профілактики - наприклад, органами опіки та піклування під час щоденної діяльності або під час проведення комплексних профілактичних заходів. Поліцейські можуть брати участь тільки в роз'яснювальній роботі, радити громадянам, чого не слід робити, роз'яснювати можливі наслідки провокаційної поведінки. Віктимологічна профілактика правопорушень полягатиме в усуненні або нейтралізації факторів, які формують поведінку громадян, що обумовлює вчинення щодо них правопорушень. Крім того,

необхідно розробляти і вдосконалювати наявні спеціальні засоби захисту громадян від правопорушень - наприклад, в рамках державного захисту потерпілих, свідків та інших учасників кримінального судочинства.

Досягнення мети загальної віктимологічної профілактики передбачає вирішення співробітниками поліції таких завдань: 1) виявлення причин, умов, факторів віктимогенності, їх аналіз та узагальнення; 2) розробка та реалізація заходів, спрямованих на усунення або нейтралізацію віктимогенних причин, умов, факторів; 3) зміна законодавчої бази з урахуванням забезпечення підтримки жертв злочинів на рівні державних гарантій, створення нових державних і недержавних структур, робота яких спрямована на їх захист; 4) вплив на окремі верстви населення з метою зниження або недопущення їх віктимізації, виховання у громадян правової свідомості; 5) професійна підготовка кадрів для роботи з потерпілими.

Взагалі, слушним є підхід С.Г. Міщенко, який зазначає, що «протидія злочинності за своїм характером є правоохоронною діяльністю, яка розглядається як багатофункціональне і різноаспектне поняття, що охоплює практично всі сфери державної діяльності на загальносоціальному та спеціальному рівнях» [127, с. 10].

За зауваженням А.В. Коваленко, «поліція в межах своїх повноважень має право здійснювати широке коло функцій із запобігання злочинності в країні, що визначено в профільному законі та регламентується ним. Саме широка діяльність поліції з протидії в усіх різноманітних сферах, де можливе вчинення злочинів, вирізняє останню з-поміж інших правоохоронних органів» [77, с. 176].

Доречна також позиція Д.М. Тичини щодо того, що «Національна поліція України здійснює запобіжну діяльність не ізольовано, а в різних видах взаємодії з органами: 1) які визначають державну політику у сфері боротьби зі злочинністю; 2) які здійснюють координацію діяльності у сфері запобігання та протидії злочинності; 3) які провадять правоохоронну діяльність у сфері боротьби зі злочинністю (серед суб'єктів цієї групи варто виділяти дві

підгрупи: а) органи, для яких боротьба зі злочинністю є однією з основних функцій; б) органи, які провадять таку діяльність лише у процесі виконання ними основних функцій, що безпосередньо не пов'язані з боротьбою зі злочинністю; 4) які здійснюють контролюючу та інші види управлінської діяльності» [206, с. 158–159]

Отже, Національна поліція України є ключовим спеціально уповноваженим суб'єктом запобігання злочинності, що реалізує функції охорони прав і свобод людини, публічної безпеки та протидії злочинності. Поліція здійснює профілактичні заходи, спрямовані на виявлення та усунення причин правопорушень, використовуючи методи переконання, примусу, патрулювання та партнерства з громадою.

1.3. Методологічні засади дослідження особливостей діяльності Національної поліції України із запобігання кримінальним правопорушенням у Херсонському регіоні в умовах воєнного стану

Кримінологічні дослідження зосереджені на причинах злочинності та є важливі для опису особливостей даного соціального феномену. Суспільство намагається контролювати поведінку людей за допомогою комбінації формальних і неформальних систем контролю, розробці та впровадження яких сприяють результати досліджень.

Однією із особливостей будь-якого кримінологічного дослідження є процес формування дослідницької методики, яка представляє собою сукупність певних різних методів, що дозволяють отримати бажаний результат. Саме цей результат представляє собою висновки, рекомендації, пропозиції, спрямовані на вирішення поставленого завдання перед дослідником.

Як слушно зауважується у науковій літературі «наукова достовірність будь-яких досліджень (в тому числі й регіональних), а так само якість їх результатів у певній мірі пов'язана з вірністю визначеної методологічної бази» [7, с. 79]. Як зауважує А.П. Закалюк, «застосування наукових методів надає пізнанню якісної відмінності від інших форм та навіть від аналітичного знання. Науковий метод, у цьому випадку, є системотворчим елементом, завдяки якому існують усі інші елементи системи, зокрема й результати наукового пізнання» [64, с. 97].

Також під методологією дослідження проблем кримінального права розуміють «систему методів, прийомів і засобів наукового пізнання, яка в такій якості становить собою комплекс історично складених раціональних шляхів, засобів і форм руху мислення від незнання до знання, від припущення до істини, від одиничного до узагальненого, від явища до сутності» [141, с. 291].

Також висловлюється позиція, згідно якої під «методологією є система принципів наукового дослідження, тобто вчення про науковий метод пізнання законів природи, яке провадиться за рахунок використання методів дослідження, що застосовуються в будь-якій науці відповідно до специфіки об'єкта її пізнання» [133].

Нам імponує зауваження О.І. Остроглядова з приводу того, що «методологією є система теоретико-світоглядних концепцій, які разом визначають похідні принципи наукового пошуку і аналізу, а також методів пізнання, які застосовуються при проведенні того чи іншого дослідження» [139, с. 46-47]. Отже, методологія – це важливий компонент, без якого неможливе проведення кримінологічних досліджень.

За допомогою методології кримінологічного дослідження, як зазначає О.В. Олишевський, «можливо визначити рамки останнього та перспективу використання отриманих наукових результатів для майбутнього розвитку теоретичних положень та удосконалення практики протидії злочинності. Методологія стає у нагоді, коли необхідно вірно вивчити злочинність та причини і умови, що її детермінують, а так само осіб-злочинців, особливості їх характеристик, на основі чого отримується змога визначити можливі шляхи запобігання. У цьому сенсі, застосування методології виключає спрощений підхід до проблеми взаємозв'язків та однозначне пояснення показників злочинності. Досягненні, таким чином, нові знання є об'єктивними, тоді, як висновки обґрунтованими, що дає можливість запропонувати певні рекомендації та прийняти необхідні рішення» [135].

В рамках даного дослідження ми ставили собі за мету з одного боку комплексно охарактеризувати теоретичні аспекти діяльності органів Національної поліції щодо запобігання злочинності, розкриття нормативно-правової та організаційної основи, а з іншої предметно проаналізувати особливості та практичну складову діяльності поліції в Херсонському регіону в умовах воєнного стану по реалізації такого завдання поліції, визначити

проблеми та фактори, які ускладнюють дану практику поліції та запропонувати шляхи їх вирішення.

Варто зауважити, що кримінологія використовує досить широкий спектр методів і, в більшості випадків, вони не є власне кримінологічними, часто використовуються методи притаманні інших наукам - юриспруденція, психологія, економіка, соціологія, демографія, статистика тощо. У той же час, застосування конкретних методів у кримінологічному дослідженні обумовлено його метою і завданнями, а також предметом. Разом з тим, при виконанні будь-якого дослідження одночасно використовується комплекс різних методів, що допомагає отримати найкращий та достовірніший результат.

Загалом кримінологічне дослідження можна представити у вигляді чіткої послідовності певних дій, які у своїй сукупності направлені на досягнення поставленої мети. Сам процес дослідження поділяється на певні етапи, що допомагає проводити сам процес дослідження структуровано та системно, послідовно виконуючи необхідні дії на шляху до результату, який за рахунок цього стає більш ефективним та достовірним. Більше того, дотримання етапності наукового пошуку забезпечує його оптимальність.

Так, на підготовчому етапі дослідження відбувається уточнення проблеми дослідження, формується його об'єкт та предмет, обирається емпірична база, аналізується стан дослідження проблеми, з'ясовується значима та показова практика, матеріали статистики тощо.

Разом з тим, варто взяти до уваги, що наявність латентності злочинності вимагає використання вибіркового дослідження, який доцільно використовувати при проведенні опитування. У нашому дослідженні – опитування працівників поліції Херсонського регіону.

Статистичні методи дозволяють працювати з кількісними характеристиками злочинності, проводити аналіз особливостей особистості злочинця [231, с. 545–572], в тому числі й в окремо взятому регіону, як у випадку даного дослідження. Саме за рахунок вказано видається можливим

виявити закономірності досліджуваних явищ, їх характерні ознаки і взаємозумовлені зв'язки, а отримана інформація може бути надалі використана, в тому числі, в діяльності поліцій по запобіганню злочинності.

Використання кількісних методів передбачає роботу з даними, отриманими системою кримінального правосуддя. Найбільш широко використовуються дані результатів кримінального правозастосування як-то показники зареєстрованих кримінальних правопорушень на певній території за визначений звітний період, дані про затримання та оголошені підозри, дані про осіб злочинців тощо.

Опитування, анкетування, відповідні аналітичні звіти також використовується як емпірична база для проведення кримінологічного дослідження, особливо в частині визначення думки відповідних фахівців, населення тощо. Для вивчення злочинних об'єднань застосовуються соціометричні та стратометричні методики, які інтегрували в собі багато соціологічних методів: соціометричний експеримент, рольові ігри, тест соціальної близькості та ін.

Разом з тим, вивчати особистісні характеристики правопорушників завжди досить складно через проблеми з даними та їх повнотою, де перш за все, слід звертати увагу на вік, стать, освіту і соціальний статус злочинця, рівень доходу та ін. [227].

Дуже близький до соціології спосіб аналізу злочинності – це вивчення моделей злочинності, властивих різним типам сфер людської діяльності. Спеціальна кримінологічна література зазвичай фокусується на окремих регіонах.

Взагалі, методологія пізнання як така представлена у вигляді або діалектичного, або метафізичного методу. Якщо відволіктися від термінологічних розбіжностей у характеристиці цих методів у працях різних дослідників, то можна відзначити, що діалектичний метод передбачає пізнання природних або суспільних явищ у їх постійній якісній зміні, а

метафізичний метод, навпаки, передбачає пізнання цих явищ як незмінних у своїй сутності або в розвитку тільки форм прояву цієї сутності.

Важливе місце в рамках проведеного дослідження займає діалектичний метод, який є найбільш загальним при проведенні юридичних досліджень, та передбачає застосування різноманітних методів наукового пізнання [126, с. 18]. М.О. Теплюк вказує, що «діалектика забезпечує адекватне відтворення локальних подій, індивідуально-неповторних властивостей соціально-історичних процесів у контексті загальних соціальних теорій і законів» [205, с. 11].

Застосування діалектичного методу при вивченні соціальних явищ передбачає вивчення їх розвитку у взаємозв'язку і взаємозалежності в конкретно-історичних умовах. Застосування метафізичного методу пізнання не заперечує необхідності вивчення соціальних явищ в цих умовах. Однак діалектика розглядає їх якісну зміну, метафізика ж визнає незмінність їх сутності і зміну тільки форм її прояву.

У кримінологічних дослідженнях використовуються і діалектика, і метафізика. Застосування метафізичного методу пізнання не заперечує необхідності вивчення соціальних явищ. Відмінність у підходах діалектичного і метафізичного методів пізнання полягає в концепціях визначення кримінального правопорушення, а саме в його формальному або матеріальному визначенні, а також у характеристиці детермінант злочинності, розумінні особистості злочинця і проблем попередження злочинності.

У якості загальнонаукових методів дослідження в кримінології застосовуються загальнонаукові підходи та теорії середнього рівня. Найбільшого поширення в дослідженнях злочинності набули системний підхід і філософське вчення про людську діяльність. У філософській науці під системою розуміється сукупність необхідних елементів, структурованих у певну цілісність [102]. Структурування елементів системи в цілісність залежить від системоутворюючої ознаки, що їх скріплює [109], для суспільних систем такою ознакою є людська діяльність, яка характеризує соціальну

активність людини, що володіє цілепокладанням, пристосуванням до навколишнього середовища та його перетворенням. Такі особливості соціальної активності людини передбачають включення в будь-яку соціальну систему дій конкретних людей, в яких вона реалізується, суб'єкта діяльності, представленого як окремими людьми, так і великими та малими соціальними групами.

Саме зазначене дає можливість розглядати злочинність як систему, інтегруючою властивістю якої є діяльність, суспільна небезпека якої надає іншим елементам, що входять до цієї соціальної системи, теж якість суспільної небезпеки. Синтез суспільної небезпеки кожного з елементів розглянутої системи (кримінально протиправних діянь, осіб, які їх вчинили, злочинних груп) дає нову якість у вигляді суспільної небезпеки злочинності в цілому.

Поряд з діалектичним застосовувались формально-юридичний та логіко-семантичний метод наукового пізнання, що дало можливість визначити необхідний термінологічний інструментарій. Зазначені методи здійснюються за допомогою формально-логічних прийомів: аналізу і синтезу, індукції і дедукції, абстракції та інших, що дозволяє виробити поняття, описати, узагальнити, систематизувати, передати отримане знання ясним, цілком визначеним чином [119, с. 154].

Першочергово, кримінологія – наука про соціальні явища, насамперед про злочинність, яка є соціальною за своєю суттю (вона є суспільно небезпечною), її детермінантам (причинам і умовам існування), своєму складу (складається з системи таких фактів соціальної поведінки, як кримінальні правопорушення, особи і соціальні групи, які їх вчинили), а також заходів впливу на неї [96, с. 36]. Крім того, кримінологія – це наука, що розвивається, оскільки дослідники досі активно дискутують з приводу предмета цієї науки та її місця в системі суспільних і правових наук.

Логіко-мовний метод, заснований на поєднанні правил формальної логіки і мови, застосовується для змістовного аналізу кримінально-правових і

кримінологічних термінів з точки зору адекватності відображення ними конкретних проявів злочинності.

Синергетичний метод є одним з інтердисциплінарних методів дослідження, що базується на вивченні взаємодії компонентів системи і на виявленні ефектів, які виникають у результаті цієї взаємодії.

Ще один метод, який має не менш важливе значення в рамках даного дослідження, це порівняльно-правовий (компаративістський) метод за допомогою якого досліджувалися питання зарубіжного досвіду запобігання злочинності правоохоронними органами.

Інтеграція методології, загальнонаукових і спеціально-наукових методів пізнання особливості їх застосування при дослідженні конкретних кримінологічних проблем утворюють методику кримінологічного дослідження.

Отже, методи дослідження, яке проводиться включають в себе методологію пізнання елементів предмета кримінології (філософію пізнання у вигляді діалектики і метафізики), загальнонаукові методи пізнання (загальнонаукові підходи пізнання або теорії середнього рівня) і спеціально-наукові методи пізнання (конкретні методи, розроблені в основному соціальними науками). Поєднання методології, загальнонаукових і спеціальних методів пізнання утворює методику дослідження діяльності Національної поліції України із запобігання кримінальним правопорушенням у Херсонському регіоні в умовах воєнного стану.

Під час роботи свого використання отримали територіально-географічний, конкретно-кримінологічний та комплексний соціально-кримінологічний підходи, на що слід звернути увагу детальніше.

Так, за допомогою територіально-географічного підходу вдалося дослідити географічне середовище та особливості Херсонського регіону.

Визначення поняття «регіон» знаходимо в роботах багатьох науковців, в тому числі, А.М. Бабенко, М.О. Кисильова, Р.С. Веприцького та І.М.

Чекмарьової. Наприклад, А.М. Бабенко характеризує поняття «регіональна злочинність» та «регіональні особливості злочинності» [7; 9, с.128-129].

А.Ф. Колодій пропонував класифікацію та кількість «регіонів України» [81].

Варто відмітити, що остаточно не вирішена дискусія з приводу того, що саме варто вкладати в основу поняття «регіон» - нормативно визначений адміністративно-територіальний поділ чи аналітичну складову, яка полягає в схожих географічних, виробничих та інших характеристиках [24].

За нормативним визначення статусом самостійного регіону наділені двадцять сім регіонів (ст. 132, ст. 133 Конституції України) [90]. В чинному Законі України «Про засади державної регіональної політики» від 2015 року закріплено, визначено, що «регіон – це територія АР Крим, області, міст Києва та Севастополя» [160]. У Великому тлумачному словнику сучасної української мови зазначено, що «регіон – це певна територіальна одиниця (район, область, зона), що вирізняється з-поміж інших таких же одиниць специфічними графічними, геологічними, етнографічними, економічними та іншими рисами» [22].

У науковій літературі знаходимо визначення того, що регіон – це «відносно неоднорідна територія, яка характеризується відносно подібними ознаками географічного, екологічного, політичного, соціологічного спрямування тощо» [103].

Я.В. Верменич аргументує, що «в Україні прийнято виділяти: 1) макрорегіони – групи сусідніх областей, об'єднаних спільністю історико-географічних чинників, ресурсів, структури й організації господарства, екологічними завданнями; 2) мезорегіони, що загалом відповідають області; 3) мікрорегіони, які являють собою своєрідну за природно-економічними, етносоціальними та іншими ознаками частину області» [24, с. 15].

Отже, «регіон» – об'єднання багатьох населених пунктів, введено для зручності розміщення та реалізації внутрішньої політики, влади держави і місцевого самоврядування, реалізації політичних, економічних, соціальних і

культурних програм. А адміністративно-територіальний устрій української держави поділяється на три рівні, а саме: - вищий рівень, до якого відноситься: Автономна Республіка Крим, області і міста Київ та Севастополь; - середній рівень, до якого відносяться: райони, міста республіканського і обласного значення; нижчий рівень: райони в містах, міста районного значення, селища та села [84].

Для нашого дослідження важливе значення має визначення, запропоноване кримінологами, а саме «кримінологічне поняття «регіон» має мати: міждисциплінарне тлумачення; його зміст має охоплювати всі перелічені ознаки; у ньому потрібно чітко виокремлювати специфічну ознаку – злочинність» [7, с.59]. Вважається, що «регіон є визначеним однорідним територіально-просторовим утворенням з наявною сукупністю певних сформованих складових (географічних, історичних, економічних, соціальних, культурних, демографічних тощо), які відрізняють особливості злочинності у конкретному територіально-просторовому утворенні» [8, с. 16-18].

Пропонується поділяти регіони України за різними принципами, але найбільш аргументовані, на наш погляд, є підходи, оснований на територіально-географічному та історично-соціальному підходах. Наприклад, П.О. Масляк та П.Г. Шищенко поділяють регіони на такі: «Донецький, Придніпровський, Північно-Східний, Столичний, Подільський, Північно-Західний, Карпатський та Причорноморський» [121]. АІ. Мельник виокремлює «Волинь, Галичина, Закарпаття, Буковина, Правобережжя, Гетьманщина, Слобожанщина, Донбас, Придніпров'я, Чорномор'я і Крим» [12, с. 48].

Наприклад, А.Ф. Колодій у своїх наукових доробках серед іншого виокремлює регіон Причорномор'я, до складу якого відносить Одеську, Миколаївську та Херсонську області [81, с. 36-37]. Таким чином, Херсонський регіон у нашому дослідженні представляє собою частину Південного регіону України, Причорномор'ям та є окремою областю як адміністративно-територіальною одиницею.

Також у межах нашого дослідження використовувався переважно соціально-географічний підхід, який допоміг нам вивчити стан злочинності в Херсонському регіоні та особливості запобігання їй силами поліції. Також на основі конкретно-кримінологічного підходу будувалося проведення методики аналізу, виконання порівняння, що виконується з метою виявлення особливостей соціальної обумовленості та широким практичним застосуванням. Саме у нашому дослідженні конкретно-кримінологічний підхід використовувався під час вивчення кількісних та якісних показників злочинності на території Херсонського регіону, а також при розробці рекомендацій та пропозицій щодо вдосконалення заходів запобігання цьому явищу.

В свою чергу, комплексний соціально-кримінологічний підхід полягає у «вивченні злочинності як наслідку через дослідження територіально-криміногенного аспекту особливостей розвитку регіону як причини» [3, с. 17-18; 256, с. 18]. В рамках нашого дослідження за допомогою комплексного соціально-кримінологічного підходу ми отримали можливість: вивчити детермінанти, які впливають злочинність в Херсонському регіоні в період дії воєнного стану; проаналізувати регіональні закономірності злочинності; запропонували рекомендації та пропозиції щодо запобігання злочинності в Херсонському регіоні під час дії воєнного стану силами органів поліції.

У процесі практичного втілення методологічних засад вивчення особливостей запобігання злочинності органами Національної поліції в Херсонському регіону під час дії воєнного стану методикою кримінологічного дослідження необхідно враховувати значну кількість параметрів обраного регіону, зокрема: специфіку територіально-просторового розташування, історичні передумови становлення і розвитку, природно-кліматичні умови, національний й етнічний склад населення, соціальний, економічний та культурний розвиток, інфраструктуру, вплив воєнного стану та постійне напруження й зв'язку із частковою окупацією регіону.

Саме на основі комплексної інформації про стан запобігання злочинності органами Національної поліції в Херсонському регіоні під час дії воєнного стану може бути запропоновано удосконалення системи заходів протидії злочинності як в межах досліджуваного регіону, так і в Україні загалом.

Висновки до розділу 1

На сучасному етапі розвитку кримінологічна наука володіє значним арсеналом понять, термінів та наукових праць, присвячених тематиці запобігання та протидії злочинності. У вітчизняній науковій доктрині знаходимо чимало досліджень, присвячених протидії та запобіганню окремим видам злочинності, діяльності суб'єктів по запобіганню та попередженню злочинності та окремих її видів тощо. Однак, у науці кримінології все ще залишається недостатньо вивчений напрямок регіонального запобігання злочинності.

Більше того, повномасштабне вторгнення в Україну стало тим значним фактором, вплив якого відчутно в усіх сферах суспільного життя без винятку, в тому числі, зміни відбулися й в стані злочинності. При цьому, комплексного наукового дослідження діяльності правоохоронних органів в Херсонському регіоні в умовах воєнного стану наразі взагалі немає, лише окремі фрагментарні питання дотичної тематики висвітлюються сучасними науковцями. Це додатково аргументувало актуальність обраної теми даного дисертаційного дослідження.

Херсонщина – житниця України, курортний регіон зі своєю відповідною специфікою, яка полягає в тому, що це є приморська територія, яка характеризується особливим природно-рекреаційним і лікувально-оздоровчим комплексом, унікальними кліматичними, цілющими і грязьовими ресурсами, розвиненою соціальною, економічною, діловою і культурною сферами, сезонним збільшенням щільності населення з числа відпочивальників та заробітчан, наближеністю до кордонів з іншими країнами.

В цілому, наукове осмислення запобігання кримінальним правопорушенням поліцією включає аналіз різних рівнів запобігання, спрямованих на усунення причин і умов злочинності, роботу з особами з груп ризику та конкретними правопорушеннями. Сучасні наукові розробки фокусуються на підвищенні ефективності заходів, законності, розмежуванні

компетенцій суб'єктів та зниженні соціальної напруженості для зменшення потенційних наслідків злочинності.

Розглянуті наукові дослідження, присвячені різноманітним проблемам діяльності органів поліції як суб'єкта запобігання злочинності мають суттєве значення для фундації заявленої в дисертації теми щодо дослідження обраного нами проблемного питання – удосконалення діяльності поліції як суб'єкта запобігання злочинності в Херсонському регіоні в умовах воєнного стану.

Проаналізовані праці вітчизняних вчених спрямовані на специфіку аналізу запобігання злочинності на різних рівнях, окремими суб'єктами, щодо різних видів кримінальних правопорушень у своїй сукупності дають загальне враження щодо методології та практичної реалізації поліцейської діяльності щодо запобігання злочинності, містять концептуальні наукові узагальнення як загальні підстави, що дають змогу розглянути невирішені питання регіонального запобігання злочинності в конкретному регіоні.

У той же час, узагальнення та висновки, які були отриманні попередніми дослідниками обумовлюють методологічні напрями пізнання та формування висновків в рамках цієї роботи для науково-теоретичного аналізу та формулювання відповідних пропозицій щодо удосконалення у цій сфері при здійсненні поліцейської діяльності на Херсонщині в умовах воєнного стану.

Сучасна наука активно розробляє методи для взаємодії всіх трьох рівнів попередження, щоб створити комплексну систему профілактики злочинності. Основний акцент робиться на розробку заходів, які дійсно знижують рівень злочинності та мінімізують її шкідливі наслідки.

Методологія кримінологічного дослідження - це система наукових принципів, підходів та методів, що використовуються для вивчення природи, закономірностей злочинності, особистості злочинця та розробки заходів запобігання. Вона базується на поєднанні загальнонаукових (діалектика, системний підхід) та спеціальних (соціологічні, статистичні, психологічні) методів, які були підібрані в рамках даного дослідження у відповідності до поставленої мети та завдань.

Конституція України людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку проголошує найвищою цінністю, визначаючи водночас обов'язок держави забезпечувати права та свободи людини й громадянина. Відповідно, для реалізації таких обов'язків держава має діяти через належні органи, в тому числі, правоохоронні, до яких належить, у першу чергу, національна поліція України.

Стаття 1 Закону України «Про національну поліцію України» це є центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. Таким чином, пріоритетними напрямки діяльності органів поліції є практика попередження та запобігання кримінальним правопорушенням, що реалізується силами оперативних та слідчих підрозділів, що прямо передбачено положеннями ст. 2 вказаного нормативно-правового акту.

Встановлено, що саме поліція як правоохоронний орган є одним із основних спеціальних суб'єктів запобігання злочинності, особливо спеціально-кримінологічного запобігання, яке слід визначити, скоріше, як один з основних професійних обов'язків, який потребує не тільки ініціативності, непримиримості, принциповості, творчого підходу, а й високого рівня кримінологічного знання.

Практика свідчить, що сьогодні особливого значення набувають перспективні положення кримінологічної політики держави, навички кримінологічного аналізу злочинності, розробки комплексних заходів для запобігання злочинності, розуміння важливості ресурсного забезпечення програм її не репресивної протидії, знання повноважних можливостей суб'єктів запобігання, використання зарубіжного досвіду ефективного впливу на витоки злочинності тощо. Особливо актуальним це стало з часу введення воєнного стану який є тим особливим станом, який суттєво впливає на функціонал та організацію діяльності правоохоронних структур.

РОЗДІЛ 2. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ІЗ ЗАПОБІГАННЯ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ У ХЕРСОНСЬКОМУ РЕГІОНІ

2.1. Нормативно-правове забезпечення діяльності органів Національної поліції як суб'єкта запобігання злочинності

Поліція в сучасній Україні є важливим органом забезпечення правопорядку та безпеки громадян, діяльність якого базується на принципах законності, ефективності та захисту прав людини. У країні існують чітко визначені правові рамки, що регулюють функції, повноваження та обмеження поліції, що є основою для забезпечення її діяльності в інтересах суспільства.

Діяльність поліції регулюється низкою нормативно-правових актів, які визначають її повноваження, обов'язки та відповідальність. Основними законодавчими актами, що регулюють правовий статус поліції є Конституція України [90], Кримінально-процесуальний кодекс України [92], Закон України «Про Національну поліцію України» [173], Закон України «Про правоохоронну діяльність» [181], Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» [174] та інші нормативно-правові акти, що визначають правила функціонування та поведінки поліцейських.

У ст. 1 Конституції України проголошується, що Україна є незалежна, суверенна, демократична, соціальна і правова держава. Саме в такій державі права і свободи людини і громадянина мають бути пріоритетними і всебічно захищеними. Конституція України проголошує людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека найвищою соціальною цінністю [90]. Відповідно, саме на запобігання та припинення протиправних посягань на права і свободи людини спрямована діяльність органів поліції в Україні.

Конституцією України гарантовано, що обмеження прав та свобод людини і громадянина можливе лише на підставі судового рішення, відповідно до закону та тільки в тій мірі, в якій це необхідно для захисту основ

конституційного ладу, державного устрою, моралі, здоров'я, прав і законних інтересів інших осіб, забезпечення оборони і безпеки держави. Конституційні норми гарантують кожному забезпечення його прав та інтересів, а також захист від посягань, без фізичного і морального приниження честі, гідності та недоторканність особи.

Відповідно, діяльність поліції по запобіганню злочинності, розслідуванню вчинених кримінальних правопорушень, встановленню винних осіб у їх вчинення має проводитися з одного боку, доцільністю та ефективністю заходів, що проводяться, а з іншого – правомірністю. Тобто, за будь-яких обставин ця діяльність має ґрунтуватись на нормах закону та підзаконних нормативних актах, і не може бути виправдана жодною оперативною, організаційною чи іншою доцільністю з точки зору суб'єктів її застосування. У зв'язку із чим, варто акцентувати, що неприпустимим в діяльності органів поліції є неправомірне застосування сил та засобів, внаслідок чого можливе порушення інтересів, які охороняються Конституцією України (ст. ст. 3, 8, 21-24, 28- 32, 55) [90].

Метою діяльності поліції як суб'єкта запобіганню кримінальним правопорушенням є недопущення та протидія вчиненню суспільно небезпечних діянь.

Нормативно-правове забезпечення полягає в прийнятті компетентними на те органами відповідних нормативно-правових актів, які направлені на урегулювання тих чи інших суспільних відносин, що становить створюючи впорядковану правову базу. У контексті нашого дослідження ми, першочергово, зосередженні на діяльності поліції по запобіганню злочинності в цілому, та на регіональному рівні, зокрема.

У науковій літературі висловлюється підхід, згідно якого «нормативно-правове забезпечення протидії злочинності являє собою створення умов для реалізації суб'єктами протидії злочинності своїх прав і обов'язків через сукупність правових засобів (норм права, правовідносин, актів реалізації),

явищ (правосвідомість, правову культуру, правові принципи, ідеї), правові регулювання та вплив» [15, с. 116].

З приводу діяльності органів поліції заслуговує на увагу зауваження з приводу того, за допомогою нормативно-правового урегулювання відбувається «визначення системи поліцейських повноважень; розподіл функцій між підрозділами певного органу та їхніми працівниками; закріплення системи об'єктів і предметів діяльності працівників поліції» [73, с. 35].

Ґрунтовним є визначення, запропоноване П.І. Панфьоровим щодо того, що під нормативно-правовим забезпеченням діяльності поліції як суб'єкта запобігання кримінальним правопорушенням слід розуміти «визначену та гарантовану у відповідних нормативно-правових джерелах процедуру здійснення запобіжної діяльності поліцією у сферах безпосереднього суспільного та відомчого призначення й функціонування, з метою недопущення та протидії кримінальним правопорушенням» [142, с. 100-101].

Так дійсно, діяльність поліції має чіткі визначені правові підстави, урегульовані основні засади, принципи, повноваження, функції та завдання відповідними законодавчими та підзаконними актами.

Окремі кодифіковані нормативно-правові акти, такі як КК України [75], КПК України [92], КВК України [74], КУпАП [106], Кодекс цивільного захисту України [80] та інші містять окремі правові приписи, які регулюють окремі повноваження, функції та завдання поліції як суб'єкта запобігання кримінальним правопорушенням.

Звісно, основу для визначення того, яке кримінальне правопорушення є кримінально караним та вимагає відповідних дій від правоохоронних органів є Закон про кримінальну відповідальність як єдиний нормативно-правовий акт завданням якого, відповідно до ст. 1 КК України, є «правове забезпечення охорони прав і свобод людини і громадянина, власності, громадського порядку та громадської безпеки, довкілля, конституційного устрою України від злочинних посягань, забезпечення миру і безпеки людства, а також

запобігання кримінальним правопорушенням» [75]. Даний законодавчий акт встановлює перелік кримінальним проступків та кримінальних правопорушень, поняття множинності діянь, співучасті у вчинення кримінального правопорушення, види покарання за їх вчинення, межі такого покарання, види та підстави звільнення від кримінальної відповідальності, від покарання та його відбування, закріплює особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх осіб, заходів кримінально-правового примусу, які можуть бути застосовані до юридичних осіб, визначає види кримінальних правопорушень структуровано у відповідності до родових об'єктів посягань таких діянь, видів і розмірів покарань за їх вчинення. Таким чином, саме КК України є базовим нормативно-правовим актом у сфері практичної реалізації органами поліції норм інститутів кримінального законодавства, обумовлює спрямованість дії кримінально правових норм та особливості застосування різних видів кримінально правових заходів.

Наступним кодексом, який визначає окремі аспекти діяльності поліції у сфері запобігання злочинності є КПК України, який в ст. 2 визначає, що «завданнями кримінального провадження є захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура» [92].

Безпосередньо приписами КПК України встановлено порядок реалізації кримінального провадження, інституту доказів та доказування, запобіжних заходів, слідчих (розшукових) дій, повідомлення про підозру, судового розгляду, виконання судових рішень тощо. Виключно нормами КПК України

урегульовано засади процедурного механізму запобігання злочинності, розкриття вчинених посягань та притягнення осіб до відповідальності, а також гарантовано дотримання прав та обов'язків винних у вчинення злочину осіб [92].

Наступним актом слід згадати КВК України, який регламентує порядок та умови виконання й відбування кримінальних покарань з метою захисту інтересів особи, суспільства і держави шляхом створення умов для виправлення і ресоціалізації засуджених, запобігання вчиненню нових кримінальних правопорушень як засудженими, так й іншими особами, а також запобігання тортурам і нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню із засудженими [74].

Як вже зазначалося, спеціальним нормативно-правовий актом, який визначає основи діяльності органів поліції є Закон України «Про Національну поліцію». Саме даний документ визначає правові засади організації та діяльності поліції як центрального органу виконавчої влади, що служить суспільству, забезпечує охорону прав і свобод людини, протидію злочинності та підтримання публічного порядку, функціонуючи на принципах верховенства права. Вказаним Законом встановлено, що основним завданням поліції є превентивна та профілактична діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень, а також виявляти причини та умови, що сприяють вчиненню кримінальних і адміністративних правопорушень, вживати в межах своєї компетенції заходів для їх усунення [173].

Законом України «Про Національну поліцію» визначені принципи діяльності поліції, до яких віднесено:

- принцип верховенства права, який застосовується з урахуванням практики ЄСПЛ (ст. 6 Закону України «Про Національну поліцію»);
- дотримання прав і свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, і сприяє їх реалізації;

- обмеження прав і свобод людини допускається виключно на підставах та в порядку, визначених Конституцією і законами України, за нагальної необхідності і в обсязі, необхідному для виконання завдань поліції (ч.1-2 ст. 7 Закону України «Про Національну поліцію»);

- поліція діє виключно на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією та законами України (ч. 1 ст. 8 Закону України «Про Національну поліцію») [173].

Законом України «Про Національну поліцію» визначені основні завдання даного правоохоронного органу:

- превентивна та профілактична діяльність, спрямована на запобігання вчиненню правопорушень (п. 1 ч. 1 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію»);

- виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, вживає у межах своєї компетенції заходів для їх усунення (п. 2 ч. 1 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію»);

- вжиття заходів з метою виявлення кримінальних, адміністративних правопорушень;

- припинення виявлених кримінальних та адміністративних правопорушень (п. 3 ч. 1 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію»);

- вжиття заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникли внаслідок учинення кримінального, адміністративного правопорушення (п. 4 ч. 1 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію»);

- забезпечення безпеки взятих під захист осіб на підставах та в порядку, визначених законом (п. 16 ч. 1 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію»);

- здійснення оперативно-розшукової діяльності (п. 26 ч. 1 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію») [173].

Як попередньо було зауважено, органи Національної поліції України наділені повноваженнями по проведенню превентивної діяльності за рахунок

реалізації відповідних превентивних заходів, що складає основу діяльності поліції як суб'єкта запобігання злочинності.

Відповідно до ст. 31 Закону України «Про Національну поліцію» до превентивних повноважень поліції відносяться:

- перевірка документів особи;
- опитування особи;
- поверхнева перевірка і огляд;
- зупинення транспортного засобу;
- вимога залишити місце і обмеження доступу до визначеної території;
- обмеження пересування особи, транспортного засобу або фактичного володіння річчю;
- проникнення до житла чи іншого володіння особи;
- перевірка дотримання вимог дозвільної системи органів внутрішніх справ;
- застосування технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису;
- перевірка дотримання обмежень, установлених законом стосовно осіб, які перебувають під адміністративним наглядом, та інших категорій осіб;
- поліцейське піклування [173].

Відповідно до особливостей адміністративно-територіального устрою України Херсонщина є одним із регіонів країни, окремою областю, що закріплено в ст. 133 Конституції України [90].

У свою чергу, Херсонщина представляє собою особливу територію, яка може характеризуватися як південна житниця України. Основною відмінністю Херсонської області є поєднання значних обсягів високопродуктивних земель, водних ресурсів, кліматичних умов як для вирощування сільськогосподарських культур та риборозведення, так і реалізації рекреаційного потенціалу переважно на берегах Азовського та Чорного морів [202].

Внаслідок повномасштабного вторгнення до нашої країни частина Херсонського регіону перебуває в окупації, а підконтрольна Україні територія даного регіону постійно перебуває під обстрілами чи загрозою останніх. Звісно, така ситуація накладає значний відбиток на всі без винятку сфери життя населення в зазначеній області. Діяльність поліції по запобіганню злочинності в Херсонському регіону має свої особливості та специфіку, яка, в першу чергу, викликана станом речей та життєзабезпечення даної території в умовах збройного протистояння.

Так, органи Національної поліції в цілому, та у Херсонському регіоні, зокрема, при виконанні своїх завдань, в тому числі, й щодо запобіганню злочинності, діють з урахуванням положень, передбачених Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [180].

У сучасних умовах органи поліції працюють з урахуванням особливостей комендантської години та діяльності блокпостів. Так, у Херсонському регіоні застосовується практика облаштування блокпостів та застосування патрулів сумісно поліції, військовослужбовців ЗСУ та інших, утворених відповідно до чинного законодавства, військових формувань. Зазначені патрулі та блокпости з метою запобіганню злочинності, розкриття вчинених кримінальних правопорушень та попередження скоєнню нових здійснюють патрулювання територій, перевірку й огляд транспорту та осіб, встановлення осіб, огляд речей, перевірку документів тощо [151].

В умовах запровадження воєнного стану працівники поліції беруть участь не лише у запобіганні злочинності, але й у забезпеченні громадської безпеки і порядку в особливих умовах несення служби – це діяльність в рамках процесу деокупації територій, пошук зазначених вже диверсійних груп тощо, у взаємодії з підрозділами Національної гвардії України, добровольчими формуваннями територіальних громад та ін. [6, с. 226].

На сучасному етапі поліцейські та їх діяльність направлена на боротьбу з внутрішніми загрозами в країні, які викликані воєнним станом та тими

негативними наслідками, які спровокував цей специфічний стан, як то «розвиток тіньової економіки, прояви тероризму тощо» [35, с. 89].

Серед іншого, в умовах воєнного стану в діяльності поліції щодо запобігання злочинності в Херсонському регіоні, як в принципі і по всій Україні, правоохоронці також керуються положеннями Закону України «Про основи національного спротиву» [178], яким визначено правові та організаційні засади національного спротиву, основ його підготовки та ведення, завдань і повноважень сил правопорядку з питань національного спротиву та внесла зміни до Закону України «Про Національну поліцію» в частині надання додаткових повноважень поліції (ст. 24), зокрема «участь у виконанні завдань територіальної оборони, забезпеченні та здійсненні заходів правового режиму воєнного стану у разі його оголошення на всій території України або в окремій місцевості; у ході забезпечення та здійснення заходів правового режиму воєнного стану у разі його оголошення на всій території України або в окремій місцевості, виконання завдань територіальної оборони органи та підрозділи, що входять до системи поліції та дислокуються в межах Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, області, міста Києва, підпорядковуються відповідному начальнику Головного управління Національної поліції в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі, області, місті Києві» [173].

Також є ряд інших законодавчих актів, які регулюють окремі напрямки діяльності органів поліції в Україні, так чи інакше, враховуючи напрямок запобігання злочинності. Серед таких документів слід назвати Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [158], «Про оперативно-розшукову діяльність» [174], «Про запобігання та протидію домашньому насильству» [157], «Про протидію торгівлі людьми» [183] та інші.

Окремо маємо вказати підзаконні нормативно-правові акти, які регулюють діяльність поліції як правоохоронного органу, кадрове та

організаційне забезпечення, конкретні форми та заходи запобігання злочинності, серед яких:

- Указ Президента України «Про перелік посад, які можуть бути заміщені поліцейськими в державних органах, установах та організаціях» від 09 грудня 2015 р. [179];

- Указ Президента України «Про День Національної поліції України» від 09 грудня 2015 р. [156];

- Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про єдину державну систему запобігання, реагування і припинення терористичних актів та мінімізації їх наслідків» від 18 лютого 2016 р. № 92 [166];

- Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України» від 28 жовтня 2015 р. [167];

- Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Національну поліцію України» від 28 жовтня 2015 р. [168];

- Наказ МВС України «Про затвердження Положення про підрозділи поліції особливого призначення» від 04 грудня 2017 р. № 987 [170];

- Наказ МВС України «Про затвердження Положення про Департамент кадрового забезпечення Національної поліції України» від 12 грудня 2015 р. [163];

- Наказ МВС України «Про затвердження Порядку підготовки та видання наказів щодо проходження служби в поліції» від 23 листопада 2016 р. [172];

- Наказ МВС України «Про організацію добору (конкурсу) та просування по службі поліцейських» від 25 грудня 2015 р. [176];

- Наказ МВС України «Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України» від 26 січня 2016 р. [169];

- Наказ МВС України «Про затвердження Переліку посад поліцейських і військовослужбовців Національної гвардії України, які рівнозначні (аналогічні) посадам, що можуть бути заміщені поліцейськими і

військовослужбовцями в державних органах, установах та організаціях» від 13 липня 2018 р. [161];

- Наказ МВС України «Про затвердження Положення з організації перевірки рівня фізичної підготовленості кандидатів до вступу на службу в Національну поліцію України» від 09 лютого 2016 р. [162] та інші.

Також слід відмітити міські програми, які розробляються місцевими органами самоврядування спільно з правоохоронними органами задля запобігання злочинності на регіональному рівні, наприклад, «Безпечне місто Херсон» [210], яка створена за ініціативи поліції та є надзвичайно перспективною у реалізації безпекового простору, що турбує всіх громадян. За час свого використання дана програма відіграла велику роль у попередженні злочинів та їх розкритті по «гарячих слідах», він уже довів свою ефективність.

Прийняття Закону України про «Національну поліцію» стало новою віхою розвитку системи правоохоронної діяльності нашої країни. Даним законодавчим актом було засвідчено перехід від карального до соціально-сервісного змісту діяльності органів внутрішніх справ. Також Закон України «Про Національну поліцію» заклав основу концептуальних змін у принципах адміністративної діяльності поліції. Та попри це, як показав аналіз нормативно-правового забезпечення діяльності органів Національної поліції як суб'єкта запобігання злочинності якогось певного комплексного рішення щодо урегулювання та чіткого визначення діяльності поліції в цьому напрямку на сьогодні немає, що не відповідає сучасним викликам та перепонам, які постійно зустрічаються в роботі поліції, а особливо в умовах дії воєнного стану в Україні.

2.2. Практичні питання забезпечення діяльності органів Національної поліції як суб'єкта запобігання злочинності у Херсонському регіоні в умовах воєнного стану

З точки зору організаційних питань реалізації діяльності органів Національної поліції як суб'єкта запобігання злочинності у Херсонському регіоні в умовах воєнного стану важливим є розуміння її структури, кадрового та організаційного забезпечення.

Структура органів поліції визначена чинним Законом України «Про Національну поліцію України», яка включає в себе центральний орган управління поліцією, який забезпечую діяльність керівного складу та реалізації політики діяльності взагалі, а також територіальні органи. Сама структура органів поліції, які практично реалізують покладені на неї повноваження та завдання, включає в себе:

1) кримінальну поліцію, до складу входить:

- Департамент карного розшуку, який безпосередньо займається виявленням та розкриттям кримінальних правопорушень, розшуком осіб, які їх учинили, здійснюють попередження, виявлення і розкриття кримінальних правопорушень, протидію злочинності в цілому;

- Департамент стратегічних розслідувань як міжрегіональний територіальний орган, який бере участь у реалізації державної політики з питань боротьби з організованою злочинністю та згідно із законодавством України здійснює ОРД [165];

- Департамент міграційної поліції, діяльність якого направлена на протидію торгівлі людьми, запобігання вчиненню, виявленню, припиненню та розкриттю кримінальних правопорушень, пов'язаних з нелегальною міграцією, а також правопорушень у сфері суспільної моралі [164];

- Департамент боротьби з наркозлочинністю, який здійснює виявлення, припинення і розкриття кримінальних правопорушень у сфері протидії

незаконному обігу наркотичних засобів та психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів [153, с. 75–76];

- Департамент оперативної служби, який спеціалізується на проведенні оперативно-розшукових заходів, забезпеченні інформаційно-аналітичної діяльності та виявленні злочинів, зокрема тяжких та особливо тяжких;

- Департамент оперативно-технічних заходів як спеціалізований підрозділ, що забезпечує проведення негласних слідчих (розшукових) дій, технічне документування злочинів та оперативне супроводження кримінальних проваджень;

- Департамент забезпечення діяльності, пов'язаної з небезпечними матеріалами, працівники якого займаються контролем, виявленням та запобіганням загрозам, пов'язаним із небезпечними речовинами, вибухонебезпечними, хімічними та радіоактивними матеріалами [203];

2) патрульна поліція діє як підрозділ Національної поліції України, що забезпечує публічний порядок і безпеку, захист прав громадян, а також безпеку дорожнього руху при здійсненні патрулювання, серед завдань діяльності якої є запобігання кримінальним, адміністративним правопорушенням; попередження, виявлення та припинення кримінальних та адміністративних правопорушень, випадків насильства у сім'ї, а також виявлення причин і умов, що сприяють їх учиненню, реагування на вчинення протиправних діянь [153, с. 85–86];

3) поліцейські громади як відносно новий інститут поліції в Україні, який тісно контактує з місцевим населенням своєї ввіреної територіальної одиниці, своєчасне та первинне реагування на маргінальні та протиправні прояви поведінки серед населення, здійснення профілактичної роботи, спрямованої на запобігання вчиненню кримінальних та інших правопорушень [218];

4) органи досудового розслідування: Головне слідче управління Національної поліції (ГСУ), слідчі управління головних управлінь Національної поліції України в Автономній Республіці Крим та місті

Севастополі, областях та місті Києві, слідчі відділи (відділення) територіальних (відокремлених) підрозділів поліції, які забезпечують досудове розслідування кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності слідчих органів поліції [175];

5) Департамент поліції охорони, працівники якої займаються діяльністю з охорони об'єктів і публічної безпеки, забезпечення особистої безпеки фізичних осіб, охорони вантажів під час їх перевезення, інкасації валютних цінностей, а також оперативне реагування на тривожні сповіщення технічних засобів охорони (систем відстеження рухомих об'єктів) з об'єктів (приміщень), підключених до пунктів (головних пунктів) централізованого спостереження поліції охорони чи інші повідомлення, які наділені повноваженнями на озброєну охорону та застосування владних функцій щодо правопорушників [143];

6) спеціальна поліція (підрозділи поліції особливого призначення (КОРД)), діяльність яких направлена на запобігання, виявлення та припинення адміністративних і кримінальних правопорушень, забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення зборів, мітингів, походів, демонстрацій та інших масових заходів, забезпечення безпеки взятих під захист осіб, членів їх сімей, охорона адміністративних, державних будівель та інших об'єктів на підставах та в порядку, визначених законодавством України, участь в антитерористичних операціях [154];

7) сектори превентивної комунікації, створені в 2019 році, діяльність яких направлена на попередження та протидію протиправним практикам за рахунок усної комунікації, спілкування, психологічного впливу тощо [161].

Важливого значення в частині реалізації завдання поліції по запобіганню злочинності становить інформаційно-організаційне забезпечення діяльності в цілому. Варто відмітити, що в цьому напрямку діяльність поліції забезпечується за рахунок функціонування спільного єдиного інформаційного простору - Єдиний аналітичний сервісний центр (UASC), який становить собою програму безперервного прийому повідомлень, що надходять за

допомогою телефонного та інших засобів зв'язку, в тому числі системи інтелектуального відеоспостереження, організації управління нарядами поліції, з метою оперативного реагування на кримінальні правопорушення та інші події тощо [56]. У системі UASC працюють служба 102, диспетчерський центр, система інтелектуального відеоспостереження, мобільні додатки «Поліція 102» та «My Pol».

Також в частині інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності поліції функціонують підсистеми «Статистика», «Інформаційно-комунікаційна система Інформаційний портал НПУ», «Оперативно-довідкова картотека (ОДК)», функціональна підсистема «Єдиної державної інформаційної систем у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», «Інтегрований національний банк даних про транспортні засоби», функціонування яких направлено на збирання, накопичення інформації та обмін нею між підрозділами правоохоронної системи [142, с. 140-141].

Важливого значення, особливо в умовах воєнного стану, має участь громадськості у взаємодії з органами поліції в частині запобігання злочинності, що викликає особливих складнощів в прифронтових регіонах.

У контексті зазначеного слід згадати про так зване партнерство між поліцією та населенням, що отримало назву «Community policing». Він побудований на принципах постійної комунікації та індивідуального підходу до місцевих проблем у співпраці з населенням та відповідними органами влади. На даний момент не існує єдиної нормативної концепції партнерства між поліцією та населенням. Поліцейська діяльність, орієнтована на громаду, також є філософією, яка дозволяє поліції та суспільству застосовувати нові методи співпраці у боротьбі зі злочинністю, правоохоронними органами та безпекою.

Він базується на двох ключових компонентах: зміна методів і практики поліції та вжиття заходів для покращення відносин між поліцією та

суспільством. Цей принцип полягає у переконанні, що громадськість має право впливати на поліцію. Основною основою цього принципу є ідея про те, що для вирішення проблем суспільства поліція та громадськість повинні виходити за рамки розслідування. Індивідуальні злочини та порушення, а також шукати інноваційні способи реагування на виклики, з якими стикається суспільство.

Практичні питання забезпечення діяльності поліції як суб'єкта запобігання злочинності у Херсонському регіоні в умовах воєнного стану охоплюють комплекс заходів з матеріально-технічного оснащення, правового регулювання, професійної підготовки та організації взаємодії з суспільством. Завдання, покладені на поліцію повинні здійснюватися як у звичайному (повсякденному), так і за особливих умов. Особливими умовами вважаються надзвичайні події, які вириваються з розпорядку дня суспільства. Великі аварії, катастрофи, стихійні лиха і соціальні потрясіння відбуваються на нашій планеті майже щодня.

Від початку повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року на території України введено воєнний стан. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» «воєнний стан - це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень» [180]. Відповідно, дана обставина є тим самими особливим режимом, з яким в

діяльності стикається поліція в Україні в цілому, та Херсонському регіоні зокрема.

Відповідно до законодавства України, воєнний стан є надзвичайним правовим режимом, що запроваджується в умовах збройної агресії або загрози незалежності та територіальній цілісності держави. У таких умовах уряд має право вжити низку заходів для захисту держави та забезпечення національної безпеки [45, с. 70]

Із самих перших днів правоохоронці Херсонщини стикнулися з прямими бойовими зіткненнями, окупацією та надважкими умовами реалізації тих повноважень та завдань, які залишились можливими до виконання в умовах воєнного стану. Для належного розуміння особливостей реалізації діяльності поліції в Херсонському регіоні, варто зробити оглядовий екскурс до процесу окупації/деокупації території.

Так, в перший же день ворожого вторгнення російськими військами було втрачено контроль над обласним центром та переважною більшістю регіону в цілому, що змусило працівників поліції, в першу чергу, виконувати дії по евакуації людських та матеріальних ресурсів, але на практиці, переважно, відбувалося лише залишення території з максимально можливим збереженням особового складу. Структура втратила централізований зв'язок та керівництво, а питання запобігання протиправним діям на території регіону було майже унеможливлене через відсутністю нормального функціонування, організації та забезпечення, з перенесенням акценту на особисту безпеку та виконання можливого функціоналу по вчиненню супротиву противнику.

Хронологічно лише восени 2022 року Збройними силами України вдалося деокупувати правобережну частину Херсонської області з Херсоном, що надало можливість повернутися до виконання своїх обов'язків в регіоні окремим державним структурам, в тому числі, поліції [230].

У зв'язку із викладеним працівники поліції на території Херсонського регіону у своїй діяльності, в цілому, та в частині запобігання злочинності,

зокрема, стикнулися зі значним комплексом проблем організаційного, матеріально-технічного, безпекового характеру.

Разом з тим, з моменту введення воєнного стану в Україні відбувалися певні нормативні рішення, які вносили зміни в правоохоронну діяльність з урахуванням викликів воєнного часу та особливих умов, пов'язаних з цим.

Першочергово, на час дії воєнного стану було розширено повноваження поліції за рахунок посилення необхідних заходів безпеки. Так, згідно рішення Ради національної безпеки і оборони України, утворені відповідно до чинного законодавства військові формування залучаються разом із правоохоронними органами до вирішення завдань, пов'язаних із запровадженням і здійсненням заходів правового режиму воєнного стану, згідно з їх призначенням та специфікою діяльності, закріплено в частині першій статті 16 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [180].

Окремо було внесено зміни нормативного характеру, якими було доповнено повноваження поліції у сфері превентивної та профілактичної діяльності, а саме:

- за письмовим запитом органи поліції безоплатно можуть одержати від державних органів, органів місцевого самоврядування, юридичних осіб державної форми власності інформацію, необхідну для виконання своїх завдань і повноважень, зокрема про військовополонених (ч. 36 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію»);

- конвоювання осіб, затриманих за підозрою в учиненні кримінального правопорушення, узятих під варту, обвинувачених або засуджених до позбавлення волі, охорона їх у залі суду (ч. 37 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію»);

- поліція може утримувати в ізоляторах тимчасового тримання осіб, затриманих за вчинення кримінальних або адміністративних правопорушень, осіб, щодо яких як запобіжний захід застосовано тримання під вартою, осіб, підданих адміністративному арешту, а також обвинувачених і засуджених (ч. 38 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію»);

- оперативне розмінування: виявлення, знешкодження та знищення вибухонебезпечних предметів (ч. 39 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію»);

- техніко-криміналістичне забезпечення огляду місця події, у тому числі пов'язаної з пожежами, та спеціальні вибухотехнічні роботи за фактами скоєння вибухів, надходження повідомлень про виявлення підозрілих вибухонебезпечних предметів, загрозу вибуху (ч. 41 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію»);

- представництво та виконання зобов'язань України в Міжнародній організації кримінальної поліції – Інтерполі (ч. 42 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію»);

- співробітництво з Європейським поліцейським офісом (Європол) (ч. 43 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію»);

- збір біометричних даних осіб, у тому числі шляхом дактилоскопіювання (ч. 45 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію»);

- адміністративний нагляд відповідно до закону (ч. 46 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію»);

- введено додаткову підставу для зупинення транспортного засобу у випадку наявності інформації, яка свідчить про те, що водій або пасажир транспортного засобу є особою, яка самовільно залишила місце для утримання військовополонених;

- право застосовувати заходи примусу відносно осіб, які беруть участь у збройній агресії проти України без врахування установлених вимог та заборон щодо застосування фізичної сили, зброї тощо (ст. 42 Закону України «Про Національну поліцію») [173].

Окремо слід звернути увагу на повноваження поліції в частині забезпечення здійсненні заходів правового режиму воєнного або надзвичайного стану, в тому числі за рахунок участі у виконанні завдань територіальної оборони, забезпеченні та здійсненні заходів правового режиму воєнного стану [173].

Вказані повноваження можуть включати в себе посилений режим охорони громадського порядку, окремих стратегічних об'єктів, попередження диверсійної діяльності, забезпечення та розвиток тісної взаємодії військових структур, суддів, прокуратури та правоохоронних органів в період дії воєнного стану [130, с. 132].

У науковій доктрині виокремлюються пріоритетні напрямки діяльності поліції в умовах воєнного стану, до яких відносять фіксацію та розслідування воєнних кримінальних правопорушень, в тому числі, в умовах активних бойових дій, розмінування територій, евакуаційні заходи, охорона громадського порядку та забезпечення безпеки, використання сучасних інформаційних технологій, надання психологічної первинної підтримки постраждалим тощо [13, с. 18].

Досліджуючи особливості трансформації діяльності поліції як суб'єкта запобігання злочинності у Херсонському регіоні в умовах воєнного стану основна увага правоохоронців направлена на запобігання економічним кримінальним правопорушенням, терористичним проявам, реагування на загрози та забезпечення громадської безпеки [36, с. 89].

Окремо також визначено механізм та підстави взаємодії поліції з іншими інституціями в контексті запобігання злочинності та забезпечення охорони прав та інтересів громадян, громадської безпеки. Зокрема, Варто зазначити, що певне законодавче регулювання все-таки існує. Зокрема, відповідно до наказу МВС України від 10.08.2016 № 773 визначено форми взаємодії Національної поліції України та Національної гвардії України під час забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку, якими є:

- «спільне патрулювання нарядами вулиць, площ, парків, скверів, вокзалів, аеропортів, морських та річкових портів, інших публічних (громадських) місць;

- забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку під час проведення зборів, мітингів, вуличних походів, демонстрацій інших масових та спортивних заходів, а також під час заходів у публічних

(громадських) місцях за участю осіб, щодо яких здійснюється державна охорона;

- проведення спільних заходів з метою стабілізації оперативної обстановки в разі її загострення в межах території однієї чи декількох адміністративно-територіальних одиниць» [171].

Водночас, у науковій доктрині висловлюється зауваження, що з метою підвищення ефективності роботи підрозділів поліції необхідним є подальша розробка та уточнення повноважень Національної поліції України за рахунок запровадження чітких та зрозумілих повноважень, які у своєму підсумку направлені на утвердження гарантій законності у суспільстві [195, с. 243].

Ситуація, в якій перебуває даний Херсонський регіон об'єктивно будується на основі складнощів та напруженості суспільних відносин, значного зменшення матеріального та соціального забезпечення, відсутності робочих місць, стабільних доходів, безпечного простору повсякдення. Відповідно, такий стан речей, в першу чергу, викликає ризики підвищення рівня злочинності та поширення окремих видів кримінальних правопорушень, в першу чергу, корисливого спрямування та воєнних злочинів.

Слід відмітити, що з метою запобігання злочинності та забезпечення громадської безпеки у Херсонському регіоні застосовується практика облаштування блокпостів та застосування патрулів сумісно поліції, військовослужбовців ЗСУ та інших, утворених відповідно до чинного законодавства, військових формувань. Зазначені патрулі та блокпости з метою запобігання злочинності, розкриття вчинених кримінальних правопорушень та попередження скоєнню нових здійснюють патрулювання територій, перевірку й огляд транспорту та осіб, встановлення осіб, огляд речей, перевірку документів тощо [151].

Працівники поліції Херсонського регіону під час виконання своїх службових обов'язків часто зустрічаються з протидією диверсійних груп, колоборантів, під загрозою постійних обстрілів тощо. Особливо часто

правоохоронці на Херсонщині зустрічаються з воєнними кримінальними правопорушеннями, в тому числі, мародерства та порушення звичаїв війни.

Сенс даної діяльності поліції полягає в тому, щоб всі рівні поліцейської служби проявляли високу активність у сфері попередження злочинності. Дії поліції тут орієнтовані на проблеми, а не на особистість. Основне завдання – виявлення причин, що породжують зазначені проблеми. Заходи, що застосовуються поліцією, повинні бути спрямовані на усунення причин. Разом з тим, поліція не завжди виступає єдиним «власником» цих проблем. Тут діють і інші установи, групи, які працюють у розглянутій сфері. Поліція сама визнає, що не завжди володіє належною компетенцією і достатнім потенціалом для роботи з попередження злочинності.

Найбільша небезпека воєнного стану полягає в неможливості належним чином забезпечувати різними державними засобами найвищі соціальні цінності від посягань: людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку (ч. 1 ст. 3 Конституції України) на території прифронтової Херсонщини [90].

Таким чином, запобігання злочинності органами поліції в Херсонському регіоні в умовах воєнного стану – це цілеспрямована діяльність, спрямована на виявлення, усунення або нейтралізацію причин і умов, що сприяють вчиненню кримінальних правопорушень, а також на вплив на групи ризику та окремих осіб. Ця діяльність включає в себе загальні, спеціальні та індивідуальні заходи і здійснюється поліцією у співпраці з іншими державними органами та громадськими формуваннями.

На території Херсонського регіону під час воєнного стану поліція запобігання кримінальним правопорушенням, забезпечуючи правопорядок, виявляючи та припиняючи правопорушення, а також проводячи профілактику серед військовослужбовців та цивільного населення.

Примітно, що окремі основних завдань, покладених на поліцію, в Херсонському регіоні правоохоронці окрім охорони публічного порядку, документують воєнні злочини РФ, виконують бойові завдання на передовій,

розмінують території та евакуюють людей із небезпечних зон, ліквідовують наслідки ворожих атак [150].

Зауважується, що однією із основних складнощів діяльності органів поліції в прифронтових зонах, в тому числі, Херсонського регіону, є безпекове питання особового складу, що викликає додаткову необхідність у забезпеченні поліцейських сучасними, спеціально обладнаними транспортними засобами [144].

Організаційні форми діяльності поліції в умовах воєнного стану служать основою для «практичного втілення правових норм і забезпечення ефективної роботи правоохоронної структури, адаптуючи її діяльність до швидко змінюваних умов війни, але самі по собі не створюють нові правові зобов'язання чи норми» [2, с. 76].

Слід погодитись, що сучасна війна є новим викликом в житті українського суспільства та вимагає адаптації правоохоронної системи до нових умов існування з метою спроможності оперативно реагувати на різноманітні загрози. Підтримуємо позицію того, що на сучасному етапі необхідною є розробка комплексної системи нормативного регламентування діяльності поліції з урахуванням особливостей військового управління, визначаючи чіткі права, обов'язки та межі її повноважень [211, с. 200].

Одним із головних завдань є забезпечення балансу між безпекою громадян та недопущенням надмірних обмежень конституційних прав і свобод. Підвищення професійної підготовки працівників поліції, включаючи навчання з тактичних дій та психологічної стійкості, є важливим аспектом для забезпечення їх ефективної роботи в умовах високої небезпеки.

Слушно в цього приводу зауважується, що «сучасна війна в Україні є новим і непередбачуваним викликом, тому потреба у підвищенні кваліфікації правоохоронців, адаптації їх до екстремальних умов і забезпеченні належними ресурсами є надзвичайно актуальною. Ключовим на організаційному рівні у даному контексті є і приведення у бойову готовність підрозділів поліції» [191, с. 43].

Таким чином, діяльність органів Національної поліції як суб'єкта запобігання злочинності у Херсонському регіоні в умовах воєнного стану нерозривно пов'язана з безпековими ризиками особового складу від постійних обстрілів та роботи диверсійних груп, дефіциту кадрового забезпечення та вимушеного постійного залучення прикомандированих працівників з інших областей, недостатністю матеріально-технічного забезпечення, порушеннями логістичного та безперервного зв'язку діяльності системи органів кримінальної юстиції та судочинства, необхідністю евакуації населення та документуванням воєнних злочинів РФ. Основні виклики включають забезпечення безпеки, протидію мародерству, незаконному обігу зброї та роботу в умовах руйнування інфраструктури, що вимагає специфічної підготовки та психологічної підтримки персоналу.

Загалом видається за можливе сформуванню групи факторів негативного впливу на діяльність поліції як суб'єкта запобігання злочинності у Херсонському регіоні в умовах воєнного стану:

- нормативно-правові: відсутність ефективної та раціональної нормативно-правової бази для виконання повноважень по запобіганню злочинності в умовах прифронтової зони, необхідність розробки положень з метою утвердження раціональності та принципу достатності в частині встановлення меж повноважень поліції та обмежень конституційних прав та свобод громадян;

- матеріально-технічні: руйнування інфраструктури, потреба в забезпеченні спецзасобами та спецтехнікою, в тому числі, броньованим транспортом, транспортом евакуаційного призначення, транспортом підвищеної прохідності, зняттям піротехнічного сектору, оснащення засобами індивідуального захисту, засобами електронної боротьби з безпілотними літаючими апаратами ворога, пристрої електронної розвідки;

- інформаційно-комунікаційні: нестабільність роботи інтернет мережі, відсутність належного забезпечення електроенергією, постійні затримки в провадженні судочинства через об'єктивні фактори небезпеки та

неможливості безперервного судового розгляду, неповнота інформаційних баз, перебої роботи в системах оповіщення, режим секретності документації тощо;

- кадрові: дефіцит працівників з місцевого населення, використання кадрів з інших регіонів на умовах тимчасових командировок, недостатність кваліфікації працівників, професійна деформація, удосконалення механізмів взаємодії з іншими правоохоронними та військовими структурами, а також з органами місцевого самоврядування, сприятиме скоординованим діям і швидкому реагуванню на надзвичайні ситуації;

- психологічні: вигорання, страх та рівень стресостійкості працівників, низький рівень довіри громадськості;

- деструктивні: діяльність диверсійних груп, шпигунство, колабораційні настрої тощо.

2.3. Кримінологічні показники злочинності у Херсонському регіоні в умовах воєнного стану

Розроблення ефективної системи заходів запобігання злочинності у Херсонському регіоні в умовах воєнного стану, серед іншого, вимагає дослідження кримінологічної характеристики злочинності даного регіону. Першочерговим у даному напрямку дослідження доцільним буде звернутися до уточнення категоріального апарату.

Так, на думку В.В. Василевича кримінологічна характеристика представляє собою «стійкі відомості про рівень, структуру, динаміку й географію злочинних явища, повні й точні знання про нього для ефективної й науково обґрунтованої протидії конкретним кримінальним правопорушенням» [20, с. 83].

В.С. Батиргареева кримінологічну характеристику визначає як «кількісно-якісні показники, істотні риси та властивості особистості злочинця й потерпілого від кримінального правопорушення, а також причини та умови злочинних проявів» [12, с. 8].

З точки зору Л.М. Кулик кримінологічна характеристика «становить основу класифікації однорідних груп злочинів, метою якої є розробка рекомендацій для поглибленого вивчення окремих видів злочинів та напрацювання рекомендацій щодо найбільш ефективних заходів їх профілактики» [104, с. 12-13].

Отже, на основі вищевказаних позицій науковців, можемо прийти до висновку про те, що кримінологічна характеристика представляє сукупність кількісно-якісних показників таких кримінальних правопорушень (структуру, динаміку, питому вагу в загальній структурі злочинності, географію, рівень латентності, тенденції розвитку, суспільну небезпеку, наслідки), причин та умов їх учинення, даних, які характеризують особистість злочинця та потерпілого, типові способи, предмет, місце, час, мотивацію та інші обставини вчинення цих кримінальних правопорушень тощо.

Саме на основі всестороннього дослідження інформації про кримінальне правопорушення, його ознаки, склад, детермінанти лягають в основу концепцій та програм запобіжного спрямування, систем заходів по запобіганню окремим видам кримінальних правопорушень та злочинності в цілому. Отже, кримінологічна характеристика є початковим етапом, базою для розробки заходів щодо запобігання злочинності.

Дослідження стану злочинності в Херсонському регіоні в умовах воєнного стану є вихідним етапом у процесі здійснення запобіжної діяльності, яку здійснює поліція та створення аргументованих рекомендацій по її оптимізації та вдосконаленні. Відповідно, кримінологічна характеристика, будучи складовою частиною системи запобігання, містить у собі статистично значущу інформацію, необхідну для розроблення та реалізації конкретних заходів загальносоціального, спеціально-кримінологічного та індивідуального запобігання.

Для визначення кримінологічної характеристики злочинності Херсонського регіону в умовах воєнного стану пропонується проаналізувати кількісні та якісні показники, в тому числі рівень, коефіцієнти, динаміка, структура, територіальна поширеність або географія, топографія.

До кількісних показників відносяться про стан (обсяг) злочинності, що відбивають сукупність усіх параметрів, які розкривають її рівень, коефіцієнти та динаміку. Такі відомості виражають числові параметри злочинності у певній територіально-просторовій системі, їх основні елементи та зміни у динаміці. Під рівнем злочинності вважаємо абсолютне число злочинів та осіб, які їх вчинили, за певний період часу і на певній території (у контексті нашого дослідження у місті) чи у певному регіоні або державі [98, с. 37; 44, с. 110; 95, с. 82].

Злочинність як явище перебуває у постійному русі і зміні, у зв'язку з цим, з метою отримання достовірних даних щодо цього, необхідно використовувати таку кримінологічну категорію як динаміка злочинності. Цей показник відбиває

зміни у стані, структурі, характері, які відбувалися протягом певного періоду, тобто у часі [101, с. 58].

Важливими показниками, що характеризують внутрішню структуру сукупності облікованих кримінальних правопорушень є – якісні показники. До них належить: структура, характер, ціна та географія (територіально-просторова поширеність) [101, с. 57-59; 97, с. 56-64].

У кримінологічній літературі під структурою злочинності варто розуміти групування кримінальних правопорушень та осіб, які їх вчинили за певними якісними ознаками для встановлення найбільш характерних рис з метою подальшого виявлення і вивчення взаємозв'язків між структурними підрозділами [97, с. 58-59].

Основним параметром структури злочинності є питома вага, яка відображає відсоткове співвідношення кількості облікованих кримінальних правопорушень певної групи або виду до загальної кількості облікованих кримінальних правопорушень [101, с. 58]. Під географією злочинності розуміють її розподіл по різних регіонах країни, областям, районам, містам.

Під характером злочинності слід розуміти кримінологічний показник, що вказує на найпоширеніші кримінальні правопорушення у структурі злочинності, а також на типову характеристику осіб, які їх скоїли. Можна стверджувати, що характер злочинності – це один з проявів її структури; з'ясування характеру злочинності – результат аналізу її структури [207, с. 366].

Ціна злочинності відображає фізичну, майнову, моральну та інші види шкоди від вчиненого виду кримінального правопорушення [69, с. 69-70].

Однак, окрім облікованої злочинності також слід враховувати й ту, яка не була виявлена та зафіксована належним чином. Як слушно відмічається, «статистична звітність (*авт. - офіційна*) ураховує не всі вчинені кримінальні правопорушення, а лише частину з них, водночас решта становить латентну злочинність – сукупність передбачених кримінальним законом діянь, які з різних причин не були взяті до уваги органами внутрішніх справ, прокуратурою, службою безпеки та судом» [34, с. 56].

Погодимося з тим, що «суспільна небезпека латентної злочинності виявляється в різноманітних аспектах, а саме: питання боротьби з латентною злочинністю не беруться до уваги та не плануються, а тому не можуть бути ефективними; вона зменшує ступінь достовірності прогнозів злочинності, утруднює визначення напрямів боротьби з нею; якщо за умов розкритих злочинів спричинення матеріальних збитків частково відновлюється, то в разі прихованих – вони не лише не відновлюються, а й немає навіть процесуальних шляхів для цього; складає хибне враження про фактичні обсяги злочинності, її рівень, структуру, динаміку, про величину й характер шкоди, завданої злочинністю; заважає реалізації принципу невідворотності відповідальності за вчинені кримінальні правопорушення» [69, с. 65-66].

У науковій літературі пропонується виділяти рівні латентності кримінальних правопорушень: «природний: охоплює випадки реального вчинення кримінального правопорушення, яке не стало відомим правоохоронним органам; штучний: включає в себе відомі кримінальні правопорушення, які з різних причин правоохороні обліки не ставлять на облік; пограничний має місце тоді, коли факт вчинення кримінального правопорушення не усвідомлено потерпілим (наприклад, домашнє насильство)» [99, с. 24].

Таким чином, сукупність достовірних відомостей за кількісними та якісними показниками дадуть комплексне уявлення про кримінологічні параметри злочинності Херсонського регіону в умовах воєнного стану у порівнянні із загальнодержавними та регіональними даними.

За основу для аналізу статистичної інформації пропонується використати звіти Генерального прокурора про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування 2022-2025 роки [159].

Так, у 2022 році на всій території України було зафіксовано 362 636 кримінальних правопорушень, з яких лише в 132 418 кримінальних провадженнях особам було вручено підозру.

Разом з тим, за 2022 рік у Єдиному реєстрі досудових розслідувань на території Херсонської області було зареєстровано 19 733 кримінальні правопорушення, що менше на 29 % ніж у 2021 році [71]. Такий показник склав 5,4% від загальної кількості кримінальних правопорушень, які були зареєстровані на території України за поточний рік.

Примітно, що після початку повномасштабного вторгнення на території Херсонщини із загальної виявленої кількості кримінальних правопорушень 11011 були проти проти основ національної безпеки та проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку, що відповідає 55,7 % в цілому, переважна частина яких є особливо тяжкими (9969 кримінальних правопорушень).

Якщо порівняти з показниками 2021 року, то за 2022 рік на території Херсонського регіону збільшилася кількість особливо тяжких кримінальних правопорушень: 12622 проти 232, їх частка склала 70,0% проти 2,3% у 2021 році, що пов'язано, в першу чергу, з воєнними діями, які розпочато на території України. У той же час, загалом на території України за вказаний рік було зареєстровано 105 559 особливо тяжких та 125 656 тяжких кримінальних правопорушень, тоді як на Херсонщині на 13,3% скоротилася кількість випадків вчинення тяжких кримінальних правопорушень, а їх загальна кількість склала 2792 випадка.

Серед іншого, демонстраційними видаються показники окремих видів кримінальних правопорушень, кількість яких суттєво збільшилася у 2022 році:

- на території всієї України за 2022 рік було зареєстровано 17 422 кримінальних правопорушення проти основ національної безпеки України, з яких 2268 було вчинено на території Херсонщини, що становить 13%.

Наприклад, Особа 1 вчинив кримінальне правопорушення, передбачене ст. 111 КК України, а саме співпрацював з ворогом, передавав координати дислокації, маршрути пересування сил та засобів Збройних Сил України та інших сил оборони, створених відповідно до законодавства України на території м. Херсона. Через чат-бот, створений ворожими силами, передавав

інформацію щодо прибуття локомотивів у м. Херсон, після чого активізуються обстріли лівого берега Дніпра, вказавши на місцезнаходження стоянки останніх, а також переміщення та розташування військової техніки (засобів ураження) Збройних Сил України в період з 27.06.2023 по 14.08.2024, діючи умисно, з метою надання іноземній державі та її представникам допомоги в проведенні підривної діяльності проти України, з ідеологічних мотивів, тому числі - непогодження з політикою державної влади України, за що судом було винесено обвинувальний вирок та призначено покарання у виді довічного позбавлення волі з конфіскацією всього належного йому майна [31].

Також за 2022 рік на території України було виявлено 62 128 кримінальних правопорушень проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку, з яких 8751 випадків було вчинено на території Херсонської області, що склало 14%.

До прикладу. Командир в/ч 1 Особа 1, перебуваючи на території Херсонської області з лютого по жовтень 2022 року займав керівну посаду органу військового управління рф, усвідомлюючи явну злочинність отриманих розпоряджень та подальшу злочинність власних дій, а також можливість настання тяжких наслідків, у тому числі загибелі людей, зокрема й цивільного населення, що є порушенням законів та звичаїв війни, через застосування методів ведення війни, заборонених міжнародним правом, розуміючи, що він порушує державний устрій та порядок, посягає на суверенітет і територіальну цілісність України з метою зміни меж її території, з мотивів встановлення контролю російської федерації над політичними та економічними процесами в Україні, всупереч вимогам пунктів 1, 2 Меморандуму про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї від 5 грудня 1994 року, порушуючи принципи Заключного акту Наради з безпеки та співробітництва в Європі від 1 серпня 1975 року та вимог частини 4 статті 2 Статуту ООН та Декларації Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 09.12.1981 № 36/103, від 16.12.1970 № 2734 (XXV), від 21.12.1965 № 2131 (XX), від 14.12.1974 № 3314 (XXIX), ст.ст. 1-3, 68

Конституції України, з 24.02.2022 вів агресивні воєнні дії, керуючи оперативною групою допоміжного пункту управління 50 обрп із бойовим застосуванням їх штатної зброї та техніки, а також контролював їх виконання, забезпечив ведення агресивних наступальних дій з метою окупації суверенних територій України (Херсонської області), що призвело до настання тяжких наслідків, у тому числі загибелі цивільного населення. За вказані дії Херсонським міським судом Херсонської області вироком від 20 січня 2026 року у справі №766/1121/25 Особа 1 був визнаний винним у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 28, ч. 2 ст. 437 КК України з призначенням покарання у виді позбавлення волі на строк 15 (п'ятнадцять) років [30].

Саме той факт, що переважна більшість зазначених кримінальних правопорушень за ступенем тяжкості є особливо тяжкими, вказане зумовило збільшення їх кількості та питомої ваги у структурі злочинності.

За результатами аналізу статистичних даних показників діяльності правоохоронних органів вбачається, що на території Херсонського регіону у 2022 році в порівнянні з попереднім звітним періодом було зафіксовано на 81,1 % більше посягань проти життя та здоров'я людини; 54 випадки спричинення умисних тяжких тілесних ушкоджень, з яких 21 зі смертельними наслідками.

За період 2022 року на території всієї України було зафіксовано 113 137 кримінальних правопорушень проти власності, 2587 з яких вчинено на території Херсонщини, що відповідно склало 2,3%.

Традиційно у структурі кримінальних правопорушень проти власності, вчинених в Херсонському регіоні, переважають крадіжки – 1627, тобто 62,9%, шахрайства – 696 (26,9%), привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем – 129 (5,0%), грабіж – 66 (2,6%), розбій – 20 (0,8%), вимагання – 4 (0,2%).

Показовим є те, за 2022 рік було зафіксовано 384 випадки незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги (ст. 201-2 КК України). На

території Херсоцини сума збитків від таких діянь за вказаний рік склала близько 50 мільйонів гривень.

За 2022 рік по всій Україні було зареєстровано 12755 випадків кримінальних правопорушень проти безпеки руху та експлуатації транспорту, з яких 292 (2,3%) було вчинено в Херсонському регіоні.

Окремо слід відмітити, що відповідно до офіційних статистичних даних на території Херсонської області за 2022 рік в порівнянні з 2021 роком на 89,9 % зменшилося кримінальних правопорушень, скоєних особами, які раніше їх вчиняли, на 81,0 % вчинених групою осіб та на 92,9 % вчинених у стані алкогольного сп'яніння.

Загалом у 2022 році у порівнянні з 2021 роком на 79,9% (з 10030 до 18041) загальна кількість облікованих кримінальних правопорушень. У 17 разів кількість смертей потерпілих внаслідок вчинення кримінального правопорушення.

Зменшилася загальна кількість кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканності особи (-50,0%); проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина (-67,0%); проти власності (-48,8%); у сфері господарської діяльності (-70,3%); проти довкілля (-74,1%); проти громадської безпеки (-0,6%); проти безпеки руху та експлуатації транспорту (-23,8%); у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів (-70,3%); у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг (-62,5%). А також зменшилася загальна кількість кримінальних правопорушень (з урахуванням минулих років), вчинених неповнолітніми чи за їх участю (12 проти 85 у 2021 році, або на 85,9% менше).

Звісно, спостерігається загальна тенденція значного збільшення кількості зареєстрованих випадків кримінальних правопорушень проти основ національної безпеки та проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку.

За період 2023 року на території Херсонського регіону було зареєстровано 21189 кримінальних правопорушень, що на 17,4,3% більше, ніж у 2022 році. Дана кількість склала 4,5% від загальної кількості кримінальних правопорушень, які було виявлено та зареєстровано по всій Україні за звітний період (475595 кримінальних правопорушень). При цьому, рівень кримінальної протиправності на 10 тисяч населення склав 211,6 проти 180,1 – 2022 року.

За 2023 рік на території України було зареєстровано 119632 особливих кримінальних правопорушень, яких на Херсонщині – 15304, що склало 12,9% від загальної кількості. При цьому, це на 21,2% більше, ніж на території даного регіону за попередній рік.

Ситуація із кількістю тяжких кримінальних правопорушень виглядає подібним чином, так загалом в Україні було виявлено 190945 тяжких кримінальних правопорушень, з яких 3927 вчинено на Херсонщині, що на 40,7% більше, ніж було виявлено за звітний період попереднього року.

Змінились показників посягань на основи національної безпеки України. Так, на території України всього за цей рік було виявлено 6270 кримінальних правопорушень цього виду, з яких 824 було вчинено в Херсонському регіоні, зо, відповідно, на 63,7% менше, ніж в попередній рік. Широкого поширення мало явище колабораційної діяльності.

Наприклад, всупереч законного порядку встановленого чинним законодавством на тимчасово окупованій території Генічеського району Херсонської області, цілеспрямовано було створено підпорядковану, керовану та фінансовану Російською Федерацією окупаційну адміністрацію - «Новотроїцькая военно-гражданская администрация Херсонской области». Особа 1 на початку квітня 2023 року було призначено на посаду так званої «в.о. голови Новотроїцької військово-цивільної адміністрації Херсонської області» про що, на офіційному сайті окупаційної влади розміщено відповідну публікацію. Також, Особа 1 неодноразово у період 2023 року брала участь у проведенні масових заходів та привітанні з нагоди свят як так звана в.о. голови

незаконно створеної «Новотроїцької військово-цивільної адміністрації Херсонської області», а також здійснювала виступи щодо проведення виборів, підтримки президента росії в.в. путіна, підготовки смт Новотроїцьке до виборів, сприяла та впроваджувала стандарти роботи за новим законодавством держави-агресора (рф) на території смт Новотроїцьке, Генічеського району, Херсонської області та у подальшому всі вищезазначені заходи висвітлювала у засобах масової інформації та мережі Інтернет чим реалізовувала та підтримувала рішення та дії держави-агресора та окупаційної адміністрації держави-агресора. Вироком Херсонського міського суду Херсонської області від 18.12.2025 року Особу 1 було винною у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч.1 ст. 111-2 КК України та призначено покарання у виді позбавлення волі на строк 11 (одинадцять) років без конфіскації майна з позбавленням права займати будь-які посади в органах державної влади, державного управління, місцевого самоврядування та займатися діяльністю, пов'язаною з наданням публічних послуг на строк 15 (п'ятнадцять) років [28].

Водночас, за 2023 рік на території України було виявлено 62 667 кримінальних правопорушень проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку, з яких 12968 було вчинено в Херсонській області, що склало 20,7% від загальної кількості. Разом з тим, в розрізі регіону цей показник зріс на 48,2% більше, а питома вага даного кримінального правопорушення в структурі злочинності Херсонщини склала 61,2%.

Так, 63766 кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи було вчинено на території України за 2023 рік, з яких 2119 вчинено на Херсонщині, що на 29,6% менше, ніж у 2022 році, з них 606 - очевидні умисні вбивства та замаху (на 13,7% більше), 23 – умисні тяжкі тілесні ушкодження (на 57,4% менше), з них 4 – зі смертельними наслідками (на 81,0% менше).

За звітний період в регіоні було вчинено 23 кримінальні правопорушення проти волі, честі та гідності особи (на 76,9% більше), 18 кримінальних

правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості особи, у тому числі з 9 до 11 збільшилося число зґвалтувань.

Кількість облікованих кримінальних правопорушень проти власності склала 3251, що становить 1,9% від загальної кількості даного виду кримінальних правопорушень, вчинених на території України. У структурі злочинності кримінальні правопорушення проти власності становлять лише сьому частину (3251 з 21189, або 15,3%). Крадіжки складають 57,6% кримінальних правопорушень цієї категорії (1871), шахрайства – 38,6% (1254). Незначною залишається кількість привласнень, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем – 82 (2,5%), розбійних нападів – 9 (0,3%), грабежів – 17 (0,5%), вимагань – 4 (0,1%).

Загалом по області зменшилося кількість грабежів, розбійних нападів, привласнень, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем, але значно збільшилася кількість шахрайств та крадіжок.

Викрито 30 кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності. Обліковано 24 кримінальні правопорушення проти довілля (на 64,2% менше), з них 11 – за ст. 249 КК України, 10 – за ст. 246 КК України.

На 2,5% більше обліковано кримінальних правопорушень проти громадської безпеки (167). Їх питома вага склала 0,8%. Переважну частину правопорушень проти громадської безпеки (106, або 63,5%) становлять такі, що пов'язані з незаконним обігом зброї (6 – ст. 262 КК України, 98 – ст. 263 КК України, 2 – ст. 263-1 КК України).

Вчинено 153 кримінальні правопорушення проти безпеки руху та експлуатації транспорту.

За наслідками розслідування у 43 правопорушеннях проти безпеки руху та експлуатації транспорту особам повідомлено про підозру (28,1%); у 31 – обвинувальні акти скеровано до суду (20,3%); крім того, скеровано до суду 3 клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності.

З 1,2% до 2,5% збільшилася питома вага кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів та психотропних речовин (532).

За рік вчинено 31 кримінальне правопорушення у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації (у 3,4 рази більше, ніж у 2022 році).

Обліковано 71 кримінальне правопорушення, вчинене у сфері службової діяльності та професійної діяльності.

Виявлена тенденція збільшення кількості кримінальних правопорушень, вчинених окремими категоріями осіб: у 2,8 рази (з 12 до 33) збільшилася кількість кримінальних правопорушень, вчинених неповнолітніми чи за їх участю (з урахуванням минулих років); до 828 зросло число правопорушень, скоєних особами, які раніше їх вчиняли; ц 6,4 рази (255) більше скоєно кримінальних правопорушень групою осіб; 4,3 рази (69) більше вчинено кримінальних правопорушень у стані алкогольного сп'яніння.

У 2023 році слідчими Національної поліції загалом розпочато понад 54,6 тисяч кримінальних проваджень за фактами вчинення на території країни злочинів військовослужбовцями збройних сил рф, рб і їх пособниками (з початку збройної агресії рф – 110,7 тис.). Серед таких кримінальних правопорушень – порушення законів та звичаїв війни (стаття 438 КК України) – 51,7 тис., посягання на територіальну цілісність і недоторканність України (стаття 110 КК України) – 74, колабораційна діяльність (стаття 111-1 КК України) – майже 1,3 тис., державна зрада (стаття 111 КК України) – 133, терористичний акт (стаття 258 КК України) – 30 [66].

Також за 2023 рік на території Херсонщини зафіксовано численні події насильницьких зникнень громадських активістів, волонтерів, журналістів, представників місцевої влади та інших цивільних осіб в окупованих населених пунктах. Виявлено факти викрадення або зникнення 1717 осіб.

За 2024 рік у Єдиному реєстрі досудових розслідувань обліковано 15375 кримінальних правопорушень в Херсонській області, що на 27,4 % менше, ніж

у 2023 році. Даний показник склав 3,1 % від загальної кількості кримінальних правопорушень, виявлених на території України.

Рівень кримінальної протиправності на 10 тисяч населення склав 153,5 проти 211,6 – 2023 року.

За інформацією Генерального прокурора на території України за 2024 рік було виявлено 118057 особливо тяжких кримінальних правопорушень, з яких 10025 виявлено на Херсонщині (8,5%). Цей показник для регіону на 34,5% менший у порівнянні з 2023 роком.

На території України за 2024 рік було зафіксовано 214014 випадків тяжких кримінальних правопорушень, з яких 3416 було вчинено в Херсонській області, що на 13% менше, ніж в 2023 році по регіону.

За 2024 рік в Херсонському регіоні зареєстровано 386 кримінальних правопорушень проти основ національної безпеки України, вчинені на території Херсонської області, що склало 6,4% від загальної кількості виявлених в Україні кримінальних правопорушень даного виду за звітний період.

Також на території Херсонщини було виявлено 7700 випадків кримінальних правопорушень проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку, тоді як по всій Україні цей показник склав 30151 кримінальних правопорушень.

За вказаний звітний період було зафіксованого 2301 посягання проти життя та здоров'я особи, що склало 8,6% більше попереднього року. Із вказаної кількості 677 умисні вбивства: 647 - складають вбивства, вчинені у ході бойових дій, 21 – умисні тяжкі тілесні ушкодження, з яких 9 з летальними наслідками, кількість яких на 8,7% менша у порівнянні з 2023 роком.

У цьому ж році обліковано 18 кримінально караних посягань, передбачених Розділом III КК України, що склало на 21,7% менше, ніж в попередньому році. Також було виявлено 15 посягань проти статевої свободи та статевої недоторканості особи, з яких 9 випадків склали зґвалтування, тоді як в 2023 році кількість подібних злочинів становила 11.

Разом з тим, на 40,6% зафіксовано збільшення кримінальних правопорушень у сфері окремих конституційних прав особи (виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина). Особливо примітним є те, що найбільшу кількість кримінальних правопорушень даного виду становлять посягання на недоторканність житла – 76 випадків.

У 2024 році зафіксовано на 52,8% зменшення кількості корисливих кримінальних правопорушень проти власності, кількість яких склала 1533 випадки. Крадіжки складають 46,1% кримінальних правопорушень цієї категорії (707), шахрайства – 47,3% (725). Незначною залишається кількість привласнень, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем – 64 (4,2%), грабежів – 23 (1,5%), розбійних нападів – 1 (0,07%).

Наприклад. Особа 1 та Особа 2 маючи спільний злочинний умисел на заволодіння майном потерпілої Особи 3, здійснили напад на останню поєднаний із застосуванням насильства, небезпечного для життя та здоров'я потерпілої, яке виразилось у нанесенні ударів кулаками та долонями рук в область обличчя та голови останньої, ударів по голові дерев'яним табуретом, спричинивши їй тілесні ушкодження у вигляді закритої черепно-мозкової травми забою головного мозку, двобічних субдуральних крововиливів, параорбітальних гематом з обох сторін, забойних саден м'яких тканин голови та обличчя, які відносяться до тілесних ушкоджень середньої тяжкості по критерію тривалості розладу здоров'я, що супроводжувалось вимаганням від неї грошових коштів, паролю від особистого кабінету «Приват24». Разом з тим, Особа 1 та Особа 2 заволоділи ювелірними виробами, готівковими коштами та побутовою технікою, завдавши потерпілій матеріальну шкоду на суму 77763,53 грн. Суд визнав останніх винними у вчинення розбою групою осіб та визначив покарання у позбавлення волі на строк 10 років (кожному) з конфіскацією всього належного їм майна [29].

За звітний період на території Херсонського регіону було виявлено 32 кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності, зокрема

обліковано 3 кримінальні правопорушення за ст. 201-2 КК України «Незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги», 2 – за ст. 203-2 КК України за фактами незаконної діяльності з організації або проведення азартних ігор, лотерей, 5 – за ст. 209 КК України «Легалізація (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом»

Серед іншого, у 2024 році було виявлено 14 кримінально караних порушень законодавства про довілля, що у порівнянні з 2023 роком було на 41,7% менше.

Також було вчинено 199 порушення громадської безпеки, переважну більшість яких склали випадки незаконного обігу зброї (4 – ст. 262 КК України, 118 – ст. 263 КК України).

104 кримінальних правопорушення на території Херсонського регіону було зареєстровано в поточному році, з яких 10 випадків правил безпеки руху або експлуатації транспорту особами призвели до смерті потерпілого.

Серед іншого, правоохоронними органами було виявлено 590 кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів та психотропних речовин, з яких 134 – збут наркотичних засобів та психотропних речовин.

Також було вчинено 68 посягань у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації, що у порівнянні з 2023 роком у 2,2 рази більше.

Цього року також було зафіксовано 10 кримінальних правопорушень у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку, а також 145 кримінальних правопорушень, вчинених у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг.

Варто також зауважити, що у 2024 році на 48,5% зменшився рівень підліткової злочинності, водночас на 63,6 % зросла кількість викритих

правопорушників, які вчинили кримінальні правопорушення у неповнолітньому віці (18 проти 11 у 2023 році).

В цілому по Україні у 2024 році спостерігалась активізація застосування рф спектра деструктивних впливів, гібридної пропаганди, спрямованої на вербування громадян та їх підбурення до здійснення підривної діяльності, зокрема пошкодження транспортних засобів, які належали військовослужбовцям сил безпеки й оборони України і волонтерам та/або використовувалися ними, об'єктів критичної інфраструктури тощо. У 2024 році Національною поліцією зафіксовано 352 факти підпалу автотранспорту військовослужбовців та волонтерів, унаслідок чого пошкоджено 387 автомобілів. У структурі вчинених кримінальних правопорушень переважали крадіжки – 973 (у 2023 році – 1317), або 33%, наркозлочини – 285 (324), або 10%, зокрема 189 (232) – факти збуту наркотиків, або 6%, шахрайства – 390 (303), або 13%, незаконні заволодіння транспортними засобами – 111 (104), або 4%, грабежі – 92 (103), або 3%. Крім того, неповнолітніми або за їх участю вчинено 79 хуліганств (у 2023 році – 43) та 26 розбоїв (28) [67].

У 2025 році в Херсонському регіоні зафіксовано 17748 кримінальних правопорушень, що склало 3% від загальної кількості кримінальних правопорушень, зафіксованих на території України за звітний період (608101).

Рівень кримінальної протиправності на 10 тисяч населення вищим, ніж в середньому в державі склав 177,2.

За 2025 рік в Херсонському регіоні було виявлено 438 кримінальних правопорушень проти основ національної безпеки України, що склало 8% від загальної кількості кримінальних правопорушень даного виду, виявлених на території України.

Також за звітний 2025 рік було зафіксовано в Україні 65968 та 10802 на Херсонщині кримінальних правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку, з них 10750 – за ст. 438 КК України «Воєнні злочини», 1 – за ст. 436 КК України «Пропаганда війни», 3 – за ст. 436-1 КК України «Виготовлення, поширення комуністичної, нацистської символіки та

пропаганда комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів», 47 – за ст. 436-2 КК України «Виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії Російської Федерації проти України, глорифікація її учасників».

За 2025 рік на території України було виявлено та зареєстровано 154093 випадків особливо тяжких кримінальних правопорушення, з яких 12225 (8%) було вчинено в Херсонському регіоні, що на 21,9 % більше, ніж торік.

Також за цей рік в Україні вчинили 304667 тяжких кримінальних правопорушення, з яких 3968 в Херсонському регіоні, де цей показник на 16,2% збільшився у порівнянні до 2024 року.

За вказаний період на Херсонщині було вчинено 1481 кримінальне правопорушення проти життя та здоров'я особи, що на 35,6 % менше ніж у 2024 році, з них 383 – очевидні умисні вбивства та замах, 15 – умисні тяжкі тілесні ушкодження, у тому числі 2 – зі смертельними наслідками. 358 або 93,5 %, вчинено в ході бойових дій.

9 кримінальних правопорушень проти волі, честі та гідності особи (на 50,0 % менше), з них 8 – за фактами незаконного позбавлення волі або викрадення людини. 18 кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості особи, з них 8 – за фактами зґвалтування.

115 кримінальних правопорушень проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина, з яких найбільшу питому вагу складають факти порушення недоторканності житла, яких було 92 випадки.

У 2025 році на 17,2% зменшилася кількість кримінальних правопорушень проти власності, що склала 1270 випадків. Із вказаної кількості 725 випадків крадіжки (57,1 %) та 436 шахрайства (34,3%), розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем – 76 (6,0 %), грабежів – 5 (0,4 %) та розбійних нападів – 3 (0,2 %), вимагання – 1 (0,1 %).

18 кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності, 16 кримінальних правопорушень проти довкілля, 154 - проти громадської безпеки, 96 кримінальних правопорушень проти безпеки руху та експлуатації

транспорту (на 7,7 % менше ніж у 2024 році, з них 16 (2024 рік – 10) кримінальних правопорушень щодо порушень правил безпеки руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами, що спричинили смерть потерпілого.

405 випадків вчинення кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів та психотропних речовин за 2025 рік було зафіксовано на території Херсонщини, у тому числі 153 – за фактами збуту наркотичних засобів та психотропних речовин.

78 кримінальних правопорушень було вчинено у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації. А також 9 - у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку

За звітний 2025 рік на території Херсонщини було вчинено 225 кримінальних правопорушень, вчинених у сфері службової та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, що на 55,2 % більше.

Цікавим фактом є те, що з початку повномасштабного вторгнення за результатами кримінальних проваджень за фактами посягань проти миру, безпеки людства та міжнародного порядку органами поліції повідомлено про підозру 256 особам у 176 провадженнях, 157 обвинувальних актів направлено до суду. У свою чергу, судами винесено 47 обвинувальних вироків стосовно 51 особи. З них за ст. ст. 437, 438 КК України повідомлено про підозру 182 особам у 104 провадженнях, 93 обвинувальні акти направлено до суду щодо 159 осіб. Судами винесено 19 обвинувальних вироків стосовно 23 осіб.

Не рідкі випадки, коли обвинуваченим виступав військовослужбовець. Наприклад, Особа 1, проходячи військову службу за мобілізацією у військовій частині 111, на посаді механіка водія відділення плавальних транспортерів першого взводу плавальних інженерних машин роти плавальних машин першого інженерно - саперного батальйону, у військовому званні «матрос», який був ознайомлений з навиками володіння холодною зброєю та життєво

важливими органами людини, що входить до загальної системи підготовки військовослужбовців, 28 травня 2025 року приблизно о 00:00 годині, знаходячись у приміщенні житлового будинку за місцем тимчасової дислокації підрозділу військової частини, та перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння, діючи з прямим умислом, усвідомлюючи суспільно небезпечний характер своїх дій, передбачаючи їх суспільно небезпечні наслідки і бажаючи їх настання, на ґрунті раптово виниклих неприязних відносин, не пов'язаних з проходженням служби, із сапером військової частини Особою 2, маючи намір на позбавлення життя останнього, завдав останньому тяжких тілесних ушкоджень, однак злочин не було закінчено з причин, які не залежали від волі Особи 1, так як потерпілому своєчасно надали медичну допомогу та останнього було доставлено до медичного закладу. За вказані дії судом Особа 1 був визнаний винним у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого частиною другою статті 15, частиною першою статті 115 КК України та призначити йому покарання у виді 7 років позбавлення волі [233].

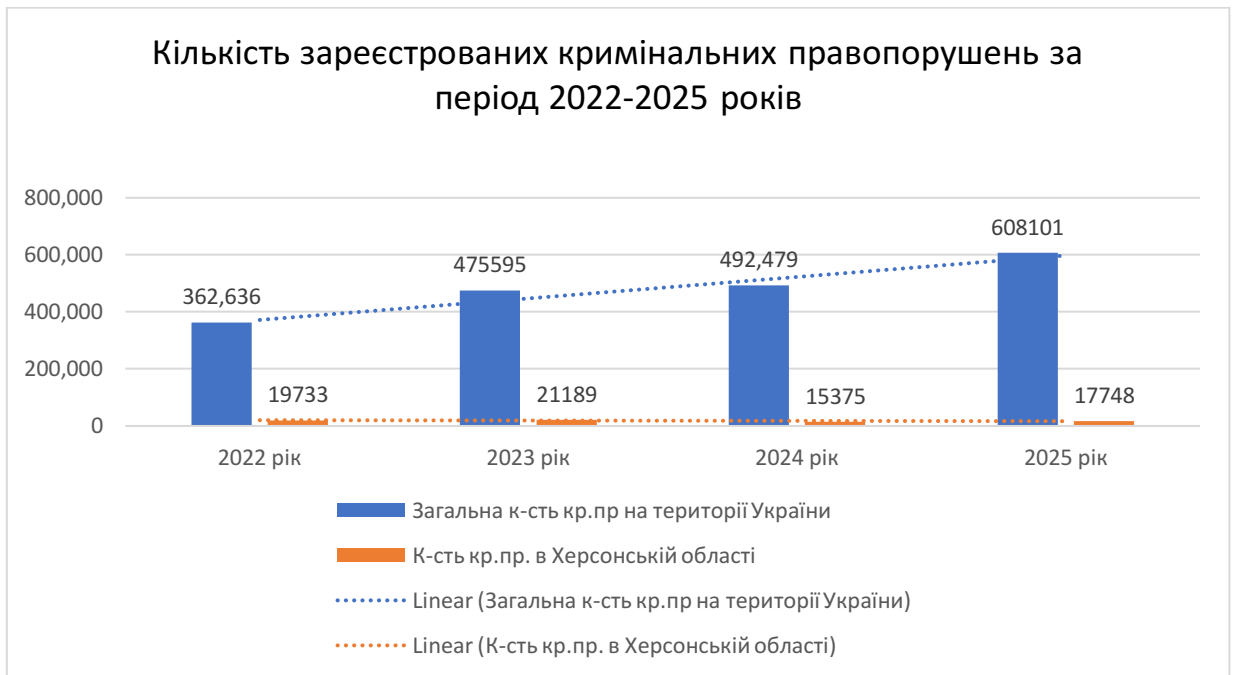
Загалом, з початку повномасштабного вторгнення росії правоохоронці фіксують численні події насильницьких зникнень громадських активістів, волонтерів, журналістів, представників місцевої влади та інших цивільних осіб в окупованих населених пунктах. Виявлено факти викрадення або зникнення 1902 осіб. Наразі слідству відомо про звільнення 958 громадян.

Також правоохоронцями Херсонської області проводиться досудове розслідування кримінальних проваджень за фактами загибелі понад 2 тисяч (2089) цивільних осіб, з яких 46 дітей, що стали жертвами умисних вбивств, загинули внаслідок невідбиркових обстрілів, підірвались на вибухових пристроях.

У результаті атак дронами загинуло 239 осіб, ще 2230 – отримали поранення. Лише в місті Херсон від скидів загинуло 104 особи, поранено – 1504.

В загальному, кількість кримінальних правопорушень, зареєстрованих на території України та в Херсонському регіоні в умовах воєнного стану можна відобразити ілюстраційно в наступній діаграмі, з якої вбачається тенденція до загального збільшення кількості виявлених кримінальних правопорушень на території України в цілому та в Херсонській області, зокрема.

Мал.1

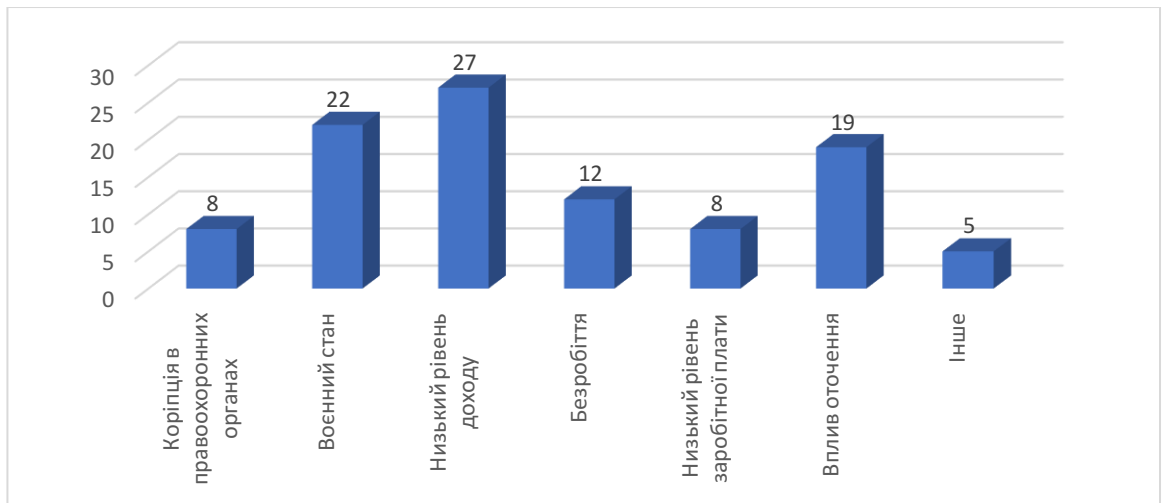

Отже, у результаті дослідження стану злочинності в Херсонському регіоні за період 2022-2025 років можемо прийти до висновків щодо наявності тенденції зростання загального рівня злочинності з певним варіюванням кількісних показників окремих видів кримінальних правопорушень. Така ситуація вимагає пошуків нових більш дієвих заходів запобігання та протидії злочинності в особливо складних умовах, які продиктовані воєнною обстановкою, складністю реалізації діяльності поліції в цілому в умовах підвищеної небезпеки, постійних обстрілів, руйнування інфраструктури та порушенням логістичного забезпечення, що вимагає не лише стандартних загальноприйнятих рішень, а використання методів сучасних технологій.

Під час виконання дослідження було проведено опитування діючих працівників (100 осіб) та громадян (100 осіб) щодо основних причин розвитку злочинності в Херсонському регіоні (Табл. 1).

Табл. 1.

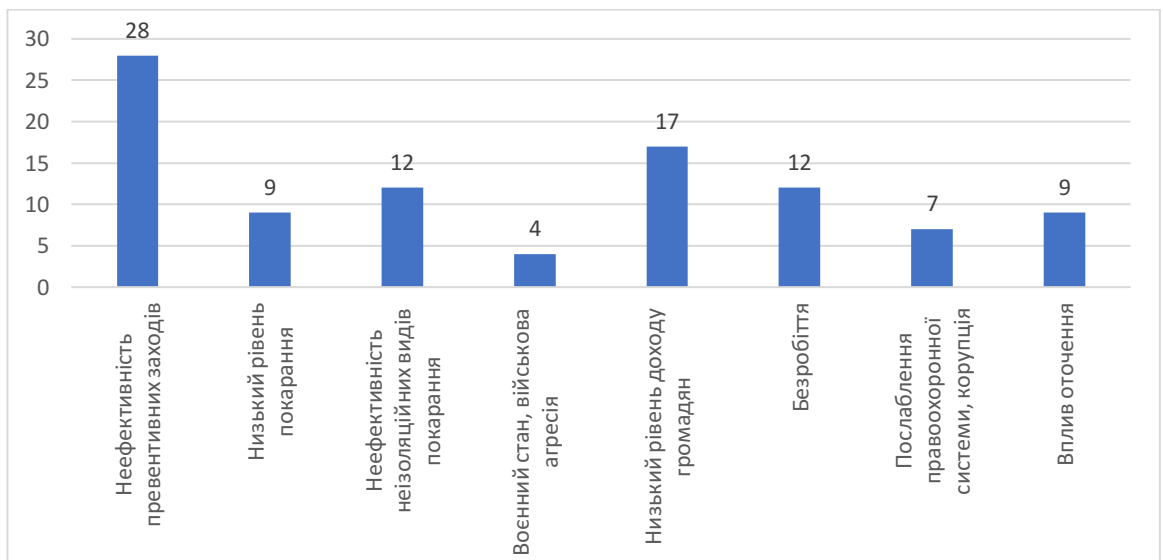
Причини злочинності в Херсонському регіоні на думку населення

Так, за результатами опитування серед населення було виявлено думку громадян з приводу того, що вони вважають основними причинами злочинності на Херсонщині. Відповіді розподілились наступним чином - корупція в правоохоронних органах (8 %), воєнний стан (22 %), низький рівень доходу громадян (27 %), безробіття (12 %), низький рівень заробітної плати (8 %), вплив оточення (19 %), інше (5 %).

Табл. 2.

Причини злочинності в Херсонському регіоні на думку працівників поліції Херсонського регіону

Результати опитування працівників поліції Херсонського регіону показали наступні результати: неефективність превентивних заходів (28%), низький рівень покарання за вчиненні кримінальні правопорушення (9%), неефективність неізоляційних видів покарання за вчиненні кримінальні правопорушення (12%), воєнний стан, військова агресія (4%), низький рівень доходу громадян (17%), безробіття (12%), послаблення правоохоронної системи, корупція (7%), вплив оточення (9%).

Як бачимо, попри те, що економічні чинники є важливим фактором, правоохоронці більше схильні вважати, що на рівень злочинності, в більшій мірі, впливає неефективність заходів протидії та попередження злочинності.

Таким чином, стан злочинності в Херсонському регіоні в умовах воєнного стану характеризується домінуванням воєнних злочинів рф проти цивільного населення, включно з масованими обстрілами, використанням FPV-дронів та руйнуванням інфраструктури. На Херсонщині зберігається загальнодержавна тенденція високого рівня кримінальних правопорушень проти власності. Значим є рівень кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи та у сфері обігу наркотичних речовин.

2.4. Кримінологічна характеристика особи злочинця у Херсонському регіоні в умовах воєнного стану

Особистість злочинця є центральним об'єктом дослідження в кримінології. Цьому питанню дослідження в сучасному науковому середовищі приділяється багато уваги, оскільки саме особистість злочинця, його властивостей та ознак породжує протиправну поведінку, що є ключовим аспектом, в якому відображаються об'єктивні і суб'єктивні чинники злочинної поведінки особи.

Кримінологія - це прикладна наука, і, відповідно, поняття особистості злочинця, що розкриває її через фундаментальні знання, отримані з філософії, соціології та інших наук. Тепер, з точки зору концептуальної складової розглянемо поняття особистості.

Особистість - це система психічних процесів, станів і властивостей, що виникають з одного боку від соціалізації під впливом виховання і середовища, а з іншого - в результаті трансформацій вроджених внутрішніх умов організму, які керують діяльністю людини, впливаючи на їх вибір різної поведінки [53].

У науковій літературі звертається увага на те, що в українській мові термін «особа» зазвичай об'єднує два терміни «особа» та «особистість», проте вони мають різні значення [61, с. 287]. Поняття «суб'єкт злочину» й «особа злочинця», як правило, використовуються кримінально-правовою наукою. Зокрема, статтею 18 КК передбачено, що «суб'єктом злочину є фізична осудна особа, яка вчинила злочин у віці, з якого відповідно до Кримінального кодексу може наставати кримінальна відповідальність» [49]. Кримінологічна наука зазвичай оперує поняттям «особистість злочинця».

З вищевикладеного можна зробити висновок, що вчення про особистість злочинця є невід'ємною частиною вивчення особистості людини в цілому. Такий підхід має ґрунтуватися на тому факті, що особистість правопорушника базується на соціальних і фізіологічних умовах, які зрештою призводять до злочинної поведінки.

Згідно з доктринальною позицією, первісно криміногенних рис особистості не існує. Злочинець - це особа, яка існує в суспільстві, і тому особистість злочинця формується в умовах середовища, де особистість особи існує безпосередньо [95]. Виходячи з поняття злочинця, особистість злочинця може бути визначена як системні психологічні та індивідуальні особливості, які реалізуються у формі злочинної або злочинної поведінки.

При розгляді структури особистості злочинця особистість не відрізняється відсутністю або наявністю якого-небудь компонента, існують відмінності у змісті самих компонентів.

При розгляді особи правопорушника розрізняють такі ознаки. Так, одними з таких ознак є соціально-демографічні, доктрина відноситься до них стать, вік, сімейний стан, освіта, матеріальне становище тощо. У цій категорії розкривається рівень злочинної діяльності та різні групи населення. Аналіз цих характеристик, які безпосередньо пов'язані з особистістю правопорушника, позитивно впливають на пояснення кримінальних правопорушень, вчинених представниками тієї чи іншої статі, віку, економічного і соціального статусу.

До речі, вік правопорушника є не тільки чинником притягнення особи до кримінальної відповідальності, а й являє собою певний етап формування особистості, сприйняття зовнішнього світу людиною. У міру дорослішання людини змінюються не тільки її біологічні характеристики, а й соціальний статус, звички, характер, мотивація тощо. Кримінологія приділяє велику увагу віку, в якому людина вперше вчиняє кримінальне правопорушення, оскільки попередній досвід злочинної поведінки негативно впливає на вчинення повторного злочину [78].

Кримінологи приділяють велику увагу наявності освіти в особи, оскільки освіта є значущим фактором, що визначає соціальний статус і наявність почуття мети. Доктрина стверджує, що існує пряма залежність від рівня освіти особи та ймовірності вчинення кримінальних правопорушень. Освіта розглядається як гарант розвитку людських інтелектуальних і

культурних навичок, але це питання викликає суперечки серед науковців, оскільки передбачається, що рівень освіти не може бути гарантом моральної поведінки особистості. Згідно з практикою осіб, які вчинили злочини, не зацікавлені в отриманні знань, найчастіше ці особи є некваліфікованими фахівцями і залучаються до складних фізичних навантажень, цей фактор визначає рівень матеріальної безпеки людини, від цього залежить мотиваційна складова [94].

Важливим елементом питання кримінально-правові характеристики особи. Цей елемент слід розглядати як найважливіший для розуміння особи правопорушника. Цей елемент включає основні аспекти деформації особистості в кримінальному праві, такі як: характер і тяжкість вчиненого кримінально протиправного діяння, роль у вчиненні кримінального правопорушення, рецидив, ефективність застосованих заходів кримінально-правового впливу тощо. Одним із важливих критеріїв оцінки особи правопорушника є вчинення особою повторного посягання - рецидив, оскільки суд при розгляді кримінального провадження та винесенні вироку враховує всі особливості особистості особи та розглядає питання індивідуалізації покарання.

З огляду на вчинення повторного кримінального правопорушення слід враховувати причину, чому попередній вирок не вплинув на виправлення особи. При належній оцінці соціально-демографічних і кримінально-правових характеристик особи правопорушника та оцінці достовірності отриманих даних можна обробити отриману інформацію в масштабі статистичних досліджень, що згодом може мати позитивний вплив на запобігання злочинності.

Сучасна політика запобігання злочинності багато приділяє уваги статистичним даним і попередженню злочинності, і саме в цій сфері простежується кримінально-правовий елемент особистості злочинця в науці кримінології.

Одним з фундаментальних елементів особистості злочинця є його психологічна основа, яка розкривається в соціально-психологічному блоці. Цей елемент особистості злочинця допускає зв'язок між індивідом і його соціальним оточенням. Встановити зв'язок негативних поглядів, тенденцій, інтересів, індивіда, що спонукав його до вчинення протиправного діяння. Вчені вважають, що в цю групу входять так звані первинні потреби людини, такі як наркотики, алкоголь, куріння, сексуальна девіантність тощо.

Вивчення соціально-психологічних особливостей індивіда дозволяє розглядати особистість злочинця з точки зору його внутрішнього світу, його морально-ціннісної спрямованості, його психічних і психологічних особливостей особистості. Крім того, неможливо вивчати особистість злочинця без вивчення його індивідуальних особливостей (пам'яті, мислення, емоцій, темпераменту, психічних відхилень тощо) [138].

Одним з основних векторів для вивчення цього елемента є оцінка його психологічних особливостей, його поведінки до скоєння кримінального правопорушення та аналіз мотиваційної частини, оскільки саме для притягнення особи до кримінальної відповідальності має встановити мотив, який, в свою чергу, розкриває глибинні складові та мотиваційну сферу особистості.

Оцінюючи особистість злочинця з соціально-психологічної точки зору, слід досліджувати звички, спосіб життя та життєві установки особистості. У науці виділяють два автономних аспекти – психологічну складову та духовно-моральну. Оцінка двох складових дає можливість вивчати особистість злочинця з боку «несвідомого ментального», і морально-духовного аспекту особистості злочинця.

Особливість з глибокого психологічного підходу, широко представленого в психології, соціології, психіатрії, багато в чому пояснює проблеми скоєння кримінальних правопорушень. Даний підхід оснований на інтенсивності досліджень Фрейда, Юнга, Адлера, Сенді та інших, які приділяли велику увагу сфері несвідомої особистості [108].

З точки зору морально-духовного вивчення особистості злочинця необхідно звернутися до фундаментальних категорій філософської науки про поняття добра і зла, сили і насильства, пристрасті, гріха тощо. Також варто звернути особливу увагу на психофізіологічні характеристики людини, які також можуть впливати на процес злочинної поведінки особи, як-от: тілесні ушкодження, психічні захворювання, інвалідність тощо.

У розгляді особливостей особистості правопорушника необхідним є вивчення також морально-етичних характеристик такої особи. Цей блок включає в себе базове розуміння особистості понять добра і зла, совісті і обов'язку, честі і гідності, так як ці поняття є головним регулятором суспільних відносин в суспільстві. Саме прогалини в морально-етичному елементі можуть бути результатом злочинної поведінки особи. Цей аспект має велике значення для вивчення кримінології. Варто також відзначити факт правового нігілізму злочинців, оскільки їхнє розуміння та значення права зводяться лише до санкцій норм, за які вони не хочуть нести відповідальності [43; 23].

З цієї причини правопорушники не завжди розуміють роль і значення закону, оскільки практика показує, що підсудні не завжди розуміють покарання, призначене судом, хоча сам факт вчинення протиправного діяння не заперечується. У науковій літературі також визначаються соціально-біологічні ознаки особи злочинця, які розкривають біологічні і фізичні характеристики особи (структура тіла, фізіологія, сексуальна орієнтація, темперамент тощо) [148]. Однак, цей елемент є сумнівним, оскільки ці риси не пов'язані з індивідом, а входять в структуру конкретної людини.

Нам видається слушним підхід О.Л. Старко з приводу виокремлення соціально-демографічних ознак особи злочинця (вік, рівень освіти, рід занять, сімейне становище, місце проживання, належність до певної соціальної групи й інші дані про соціальний статус), морально-психологічних ознак особи злочинця (світоглядні й моральні риси й властивості особи, її погляди, переконання, ціннісні орієнтації тощо) та кримінально-правових ознак особи

злочинця (дає уявлення про особу злочинця з кримінально-правових позицій та охоплює якості, властиві саме злочинцю) [199, с. 204]. Видається, що саме такий підхід є максимально актуальним та дозволяє надати вичерпну характеристику особи, яка вчинила кримінальне правопорушення без зайвого перевантаження інформації.

Розглянувши основні елементи формування особистості злочинця і значення цього питання в кримінології, необхідно зробити висновок, що комплексність вивчення особистості злочинця перш за все допоможе в попередженні, виявленні та запобіганні цьому деструктивному явищу, в тому числі, силами поліції як в масштабі країни, так і окремо взятого регіону.

Відтак, пропонується звернутися до офіційних статистичних даних, в результаті аналізу яких видається можливим визначити характеристику особи злочинця в Херсонському регіоні в умовах воєнного стану.

Так, за період 2022 року 85 285 осіб отримали підозру у вчиненні кримінального правопорушення, з яких 5 236 (6%) було оголошено підозру про вчинення особливо тяжкого кримінального правопорушення та 34 478 (40,4%) тяжких кримінально караних діянь [57].

У 2023 році 108 271 осіб отримали підозру у вчиненні кримінального правопорушення, з яких 4 893 (4,5%) – щодо вчинення особливо тяжкого кримінального правопорушення та 44 420 (41%) у вчинення тяжкого кримінального правопорушення [58].

За період 2024 року підозру про вчинення кримінального правопорушення отримало 108 387, з яких 5 114 (4,7%) щодо вчинення особливо тяжкого кримінального правопорушення та 43 100 (39,8%) – тяжких кримінальних правопорушень [59].

За звітний період 2025 року 101 865 особи отримали підозру про вчинення кримінального правопорушення, з яких 4 864 (4,7%) щодо вчинення особливо тяжкого кримінального правопорушення та 41 162 (40,4%) щодо вчинення тяжкого кримінального правопорушення [60].

За результатами роботи Херсонської обласної прокуратури у 2023 році повідомлено про підозру 421 особі у вчиненні різних кримінальних правопорушень (незаконне співпраця з окупантами, державна зрада, пособництво державі-агресору та ін.) у Херсонській області. Обвинувальні акти щодо 414 із них були направлені до суду.

За даними Херсонської обласної прокуратури, у 2024 році за результатами розслідування воєнних злочинів повідомлено про підозру 57 особам у рамках 37 кримінальних проваджень. Ці дані стосуються саме злочинів, пов'язаних із воєнною агресією та порушеннями прав людини під час війни на території області.

У 2025 році правоохоронці зареєстрували 4 852 кримінальні провадження і 49 осіб було повідомлено про підозру саме у цих справах, пов'язаних із порушеннями миру, безпеки та міжнародного правопорядку в Херсонській області. 178 осіб у 2025 році отримали повідомлення про підозру у контексті воєнних злочинів [72].

За віковими ознаками розподіл осіб, які вчинили кримінальне правопорушення зображено в наступній таблиці 3.

Табл. 3.

Характеристика осіб, які вчинили кримінальне правопорушення за віком

Рік/Вік	До 14 р.	14-15р.	16-17 р.	18-28р.	29-39р.	40-54р.	55-59р.	60+р.
2022	78	388	903	17 717	28 152	20 557	2 969	3 550
2023	114	540	1 098	21 775	36 359	29 123	4 118	4 824
2024	108	456	1 040	21 144	35 487	30 504	4 108	4 814
2025	141	489	1 040	19 575	31 005	29 278	4 274	5 259

Таким, чином бачимо, що найбільша кількість кримінальних правопорушень вчинялося особами у віці 29-39 років, наступними були у віці 40-54, на третьому місці 18-28 років. Також варто відмітити тенденцію збільшення кількості осіб, які не досягли віку 14 років та вчинили кримінальне

правопорушення, а також у віці понад 60 років, що може свідчити про суттєве зниження фінансового становища та сукупного доходу населення.

За ознакою освіти розподіл осіб, які вчинили кримінальне правопорушення зображено в наступній таблиці 4.

Табл. 4.

Характеристика осіб за освітою на час вчинення кримінального правопорушення

Рік/Ознака освіти	Вища і фахова освіта	Професійна (професійно-технічна)	Базова середня та профільна спеціальна освіта	Початкова	Без освіти
2022	10 240	13 411	49 561	754	348
2023	13 075	17 486	66 084	940	365
2024	13 075	17 503	65 922	880	280
2025	13 283	16 538	60 182	848	210

Таким чином, за ознакою освіти найбільшу частку кримінальних правопорушень вчинено було особами, які мали базову середню та/або профільну середню освіту, на другому місці особи з професійною (професійно-технічною) освітою, на третьому особі, які здобули вищу та/або фахову освіту. Найменше зафіксовано кримінальних правопорушень, які вчинено особами з початковою освітою або без освіти взагалі.

Наступною ознакою пропонується розглянути характеристику осіб, які вчинили кримінальне правопорушення за ознакою громадянства (таблиця 5)

Табл. 5.

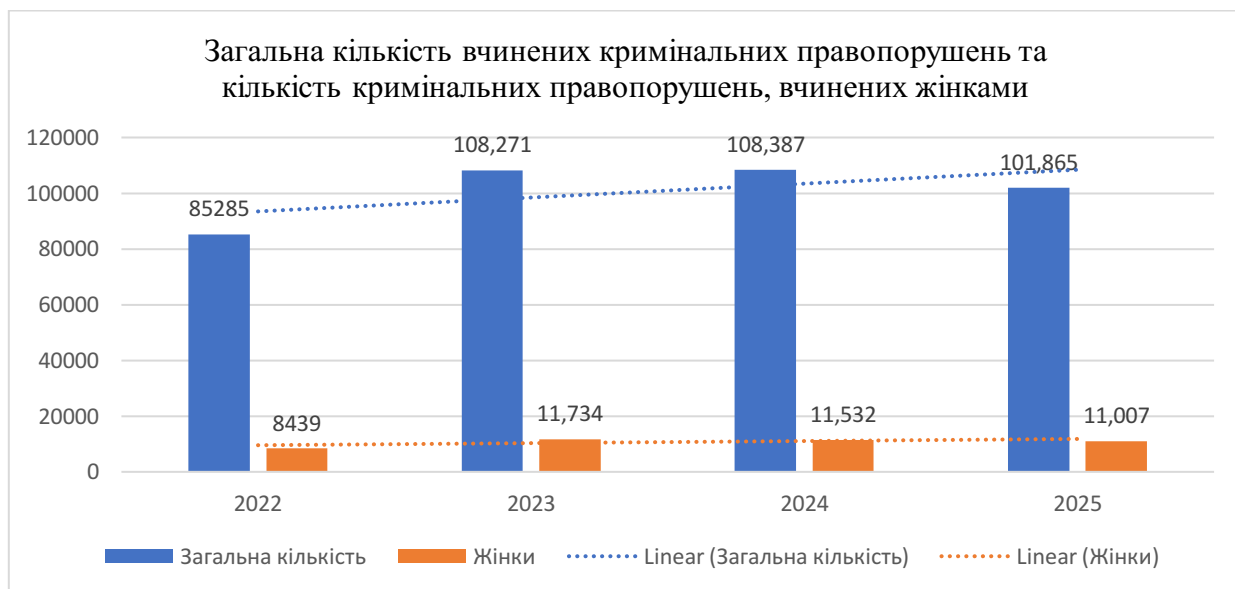
Характеристика осіб за громадянством на час вчинення кримінального правопорушення

Рік/Ознака	Громадянин України	Іноземець	Особа без громадянства	Нелегальний мігрант	Біженець
2022	73 536	713	65	14	31
2023	97 192	679	80	12	19
2024	96 944	639	78	9	11
2025	90 336	660	65	7	8

Так, за ознакою громадянства в переважній більшості кримінальні правопорушення за період 2022-2025 роки вчинялися громадянами України, наступними за кількістю були іноземці, третє місце займають особи без громадянства. Найменшу кількість становили нелегальні мігранти та біженці.

Серед іншого важливим є визначення ознаки статті особи злочинця. Дану ознаку можна продемонструвати за рахунок відповідної ілюстрації.

Мал.2

Як вбачається, у 2022 році із загальної кількості кримінальних правопорушень, в яких особам було повідомлено про підозру (85285) жінками було вчинено 8439, що становить 9,9%. У 2023 році із 108271 кримінальних

правопорушень, у яких злочинцям було оголошено підозру, жінками було вчинено 11 734 посягання, що склало 10,8%. У 2024 році жінками було вчинено 11532 кримінальних правопорушення із 108387, що склало 10,6%. За 2025 рік було зафіксовано 11007 кримінальних правопорушень вчинених жінками, що склало 10,8% із загальної кількості (101865). Відтак, можемо прийти до висновку про збереження стабільної тенденції відсоткового значення кількості кримінальних правопорушень вчинених жінками за відповідний рік (Мал.2).

Отже, в умовах воєнного стану, запровадженого відповідно до Указів Верховна Рада України та Президент України після повномасштабного вторгнення Російська Федерація у Україна, криміногенна ситуація в Херсонська область набула специфічних рис. Це безпосередньо вплинуло на структуру злочинності та характеристику особи злочинця.

Так, згідно офіційних звітів поліції та прокуратури Херсонського регіону за соціально-демографічними ознаками в регіоні кримінальні правопорушення вчиняли переважно чоловіки (85-88%), що зумовлено як загальною кримінологічною тенденцією, так і воєнними умовами. За віком переважно у віці 25–45 років, а також зросла частка осіб 18–24 років. За ознакою освіти – особи з середньою та/або професійно-технічною освітою та без стабільної зайнятості. За місцем мешкання як мешканці деокупованих територій, так і особи з тимчасово окупованих громад.

За соціально-психологічними рисами визначено, що особа злочинця Херсонського регіону в умовах воєнного стану має такі ознаки: підвищений рівень стресу, тривожності, посттравматичних проявів, деформація правосвідомості в умовах тривалої окупації, зниження рівня соціального контролю, схильність до агресивної поведінки та толерантність до незаконного обігу зброї.

З приводу кримінально-правових ознак відмічається зростання кількості воєнних злочинів та колабораційної діяльності, поширення кримінальних правопорушень проти власності (мародерство, крадіжки покинутого майна),

незаконне поводження зі зброєю та боєприпасами, факти співпраці з окупаційними адміністраціями, кіберзлочини та шахрайства, пов'язані з гуманітарною допомогою.

Доречно вказати, що за типологією злочинців у Херсонському регіоні в умовах війни переважають ситуативний злочинець, який вчиняє діяння під впливом воєнних обставин (втрата житла, роботи); корисливий злочинець - використовує нестабільність для незаконного збагачення; колаборант - особа, що добровільно співпрацювала з окупаційними структурами; особа з девіантною військовою адаптацією - незаконне використання зброї, агресивна поведінка.

До факторів формування злочинної поведінки злочинців у Херсонському регіоні в умовах війни слід віднести тривалу окупацію частини території, руйнування соціальної інфраструктури, економічну нестабільність, масову міграцію населення, наявність великої кількості незареєстрованої зброї, а також ослаблення превентивної функції правоохоронних органів у період активних бойових дій.

Отже, типовий злочинець у Херсонському регіоні в умовах воєнного стану - це чоловік віком 30–40 років, із середньою освітою, без стабільного доходу, який перебуває у стані соціальної дезадаптації, з підвищеним рівнем стресу та схильністю до ситуативних або корисливих кримінальних правопорушень. Водночас окрему категорію становлять особи, які вчинили кримінальні правопорушення проти основ національної безпеки (колабораційна діяльність, пособництво державі-агресору).

Висновки до розділу 2

За результатами дослідження особливостей забезпечення діяльності Національної поліції України із запобігання кримінальним правопорушенням у Херсонському регіоні було визначено, що запобігання злочинності є одним із ключових напрямів діяльності Національної поліції України та ґрунтується на системі конституційних, законодавчих і підзаконних нормативно-правових актів.

Відповідно, Конституція України є правовою основою діяльності поліції у вказаній сфері, визначає людину, її життя і безпеку найвищою соціальною цінністю (ст. 3), покладає на державу обов'язок забезпечення прав і свобод людини, встановлює принцип верховенства права (ст. 8) та закріплює обов'язок держави гарантувати громадську безпеку.

Кримінально-правовими та кримінально-процесуальними основами діяльності поліції є відповідні КК та КПК України, як матеріально-правова та процесуально-правова підстави протидії злочинності. КУпАП визначає, у свою чергу, основи запобігання поліцією адміністративним правопорушенням.

Спеціальним законом, який регулює діяльність поліції у сфері запобігання злочинності є Закон України «Про Національну поліцію», який визначає завдання поліції (ст. 2), зокрема запобігання кримінальним і адміністративним правопорушенням; встановлює повноваження щодо превентивної діяльності; регламентує поліцейські заходи (перевірка документів, поверхнева перевірка, обмеження доступу до території тощо); визначає принципи діяльності (законність, пропорційність, відкритість, взаємодія з населенням).

Важливою складовою організаційно-правової бази діяльності поліції виступають окремі закони, такі як Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність», Закон України «Про правовий режим воєнного стану»

та ін. У сучасних умовах воєнного стану ця система додатково посилюється нормами законодавства про правовий режим воєнного стану та спеціальними безпековими повноваженнями поліції.

У свою чергу, встановлено, що деталізація окремих питань діяльності поліції, в тому числі, застосування превентивних заходів, відбувається за рахунок відповідних підзаконних актів: постанов Кабінету Міністрів України, наказів Міністерства внутрішніх справ, внутрішні інструкції Національної поліції та ін.

Виявлено, що діяльність поліції в Херсонській області під час повномасштабного вторгнення характеризується значними викликами. Особливі умови, пов'язані з бойовими діями, тимчасовою окупацією частини регіону, руйнуванням інфраструктури та загрозами безпеці, створили унікальний комплекс проблем, що впливають на ефективність правоохоронної діяльності. До таких умов слід віднести обмеженість доступу до частини території, триваючі бойові дії, перевантаженість правоохоронних функцій, пошкоджена інфраструктура та логістичні проблеми, кадровий дефіцит, морально-психологічна напруга та тиск, який відчувають працівники, проблеми з довірою та співпрацею з громадськістю, складнощі реалізації судочинства, інформаційні загрози та кіберризики.

За результатами дослідження емпіричних матеріалів було з'ясовано особливості стану злочинності в Херсонському регіоні в умовах воєнного стану. З березня 2022 року відбулося різке збільшення тяжких порушень, включно з військовими злочинами, порушеннями прав людини та злочинами проти безпеки України. Виявлено, що саме Херсонщина займає друге місце серед регіонів України за кількістю повідомлень про підозри у військових кримінальних правопорушень. Значного поширення набрали кримінальні правопорушення проти національної безпеки. При цьому характерне зменшення окремих видів кримінально караних посягань у порівнянні з

іншими регіонами, наприклад, відбулося зниження випадків вчинення шахрайства.

У розділі було проаналізовано кримінологічну характеристику особи злочинця в Херсонському регіоні в умовах воєнного стану та встановлено соціально-демографічні, соціально-психологічні та кримінально правові ознаки Херсонського регіону в умовах воєнного стану. Сформовано класифікацію типологію злочинців даного виду, визначивши наявність ситуативних, корисливих, колаборантів. А також визначено фактори формування злочинної поведінки злочинців у Херсонському регіоні в умовах війни слід віднести тривалу окупацію частини території, руйнування соціальної інфраструктури, економічну нестабільність, масову міграцію населення, наявність великої кількості незареєстрованої зброї, а також ослаблення превентивної функції правоохоронних органів у період активних бойових дій.

РОЗДІЛ 3. ВДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ІЗ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ У ХЕРСОНСЬКОМУ РЕГІОНІ

3.1. Зарубіжний досвід запобігання злочинності правоохоронними органами

Порівняльно-правове дослідження завжди націлено на виявлення позитивного та негативного досвіду в тій чи іншій сфері на прикладі інших країн. Прагматика порівняльно-правового дослідження полягає у вдосконаленні національної системи запобігання злочинності, визначення найбільш досконалих правових норм та конструкцій у напрямку регулювання діяльності Національної поліції України як суб'єкта запобігання злочинності з урахуванням зарубіжного досвіду та пізнання правового досвіду різних народів.

Злочинність як складне соціальне явище має типові закономірності, тенденції та форми розвитку не лише однієї країни, а й багатьох інших країн. У процесі свого історичного розвитку людство використовувало два основних шляхи протидії злочинним посяганням на права і законні інтереси особи, суспільства, держави: покарання за вчинені кримінальні правопорушення та їх попередження.

Боротьба зі злочинністю продовжує залишатися однією з найактуальніших і нагальних проблем світового співтовариства. Дійсно, враховуючи зусилля, які докладаються в усьому світі для боротьби з тероризмом, більше немає необхідності наголошувати на важливості вирішення цього складного виклику в наш час, коли злочинність перейшла від академічного визначення до жахливої повсякденної реальності, яка не знає національних кордонів.

Загалом, вивчення іноземних практик попередження злочинності може сприяти: по-перше, порівнянню антикримінальної роботи, яку проводять

іноземні держави, з діяльністю із запобігання злочинності; по-друге, розумінню механізму (форм, заходів, засобів, що використовуються ведення роботи іноземних держав із запобігання злочинності); по-третє, визначити можливість та доцільність запозичення іноземного досвіду у сфері, що розглядається, з метою його застосування.

Прагнення нашої країни до повноцінного членства у Європейському Союзі та проголошення необхідності безумовного дотримання в діяльності держави основоположних прав і свобод людини зобов'язують нашу державу втілювати у повсякденну діяльність найкращі закордонні практики забезпечення та захисту прав і свобод людини і громадянина. Зазначене зумовлює необхідність усіх зацікавлених сторін, у тому числі й наукової спільноти, досліджувати найкращі зарубіжні надбання та пропонувати їх запровадження в нашій державі, в тому числі, в кримінально-правовій політиці та політиці протидії злочинності.

Останнім часом спостерігається тенденція інтеграції іноземних держав, що може свідчити про певне зближення національних правових систем, сфер діяльності та поглиблення міжнародного співробітництва. У світлі цього, питання безпеки людини, запобігання злочинності та підтримки громадського спокою і порядку мають найбільше значення. Сукупність функцій, які виконує поліція, різна в зарубіжних країнах. Основною функцією поліції є запобігання та розкриття кримінальних та адміністративних правопорушень.

Серед іншого, поліцейські структури забезпечують порядок у громадських місцях і здійснюють адміністративний контроль та нагляд у різних сферах діяльності, а також виконують рішення інших державних органів.

Загально прийнято розрізняти централізовану (Австрія, Франція) і децентралізовану (США, Великобританія, Німеччина) поліцейські системи. У великій кількості країн поліцейські сили підпорядковуються або є частиною Міністерства внутрішніх справ. Поліція може бути окремим міністерством чи

відомством або може підпадати під юрисдикцію Міністерства юстиції та безпеки.

Аналізуючи зарубіжний досвід, слід бути обережним щодо використання та включення у вітчизняну практику поліцейського досвіду зарубіжних країн, в першу чергу, через різні аспекти національних культур, менталітету, традицій та способу життя. Але значення та практична складова такого дослідження важлива, оскільки науковий аналіз роботи іноземних державних установ полягає в тому, що дозволяє краще вивчити, зрозуміти, побачити сильні і слабкі сторони роботи поліції, щоб уникнути помилок в роботі поліції в національній площині.

Аналіз роботи поліції США та Великобританії показує, що на практиці вони іноді відхиляються від верховенства права, фіксуються випадки порушення прав людини та дискримінації за ознаками статі, раси, національності, становища та соціального статусу. Відомо, що американські законодавці почали розробляти суворіші правила, які регулюють діяльність поліції, відомі як Кодекс МІРАНДА [152].

У США діє так звана доктрина «нульової терпимості» до кримінальних правопорушень. Історія формування поліції в США показує, що її правоохоронна спрямованість відображається в її динамізмі, технологіях і громадському порядку в рамках поваги до демократичних прав і свобод громадян. Історично США мали трирівневу правоохоронну систему: федеральну, державну та місцеву. Місцева система є найбільшою, охоплюючи понад 60% поліцейських. Він безпосередньо взаємодіє з громадськістю, якою є поліцейська система США з початку 1990-х рр. У ХХ ст. США використовували всі свої інноваційні ресурси для підвищення ефективності своєї системи запобігання злочинності. Були проведені наступні заходи: 1) розширення охоплення громади, що забезпечило інтеграцію поліції в місцеві громади, громадську підтримку та співпрацю у запобіганні злочинності; 2) каральна політика щодо особливо тяжких кримінальних правопорушень різко посилена; 3) ЗМІ пропагували соціальну доктрину, яка сприяє «нульовій

толерантності» до злочинності та необхідності кримінального покарання за проступок [25].

Фахівці з кримінального права та кримінології зосередилися на аналізі причин правопорушень в діяльності поліції, пропонуючи більш конкретні рекомендації щодо усунення існуючих недоліків. Соціологи одночасно вивчали такі аспекти, як взаємозв'язок процесу вчинення правопорушень, місце і роль поліції в суспільстві, в системі правоохоронних органів, її організацію, структуру, культуру, особистість поліцейського, її особливості, її професійний рівень.

На відміну від США, британський досвід пропогандував позитивну стереотип «копа», що став прикладом, так званою бажаною моделлю концепції поліцейського, що намагалися ставити у приклад. Ще у 1964 році було проведено дослідження з акцентом на емпіричні дані, яке заклало майбутню основу для наукових розробок проблематики діяльності поліцейських структур, в тому числі, у світлі діяльності по попередженню, запобіганню та протидії злочинності, здійсненні правоохоронної функції та взаємодії з громадським контролем [222].

Ідея миротворчої поліції виникла в Великобританії як в результаті власного бажання поліції підтримувати правопорядок за допомогою некаральних заходів, так і в результаті традиційного ставлення британської громадськості до поліції. Звертаючись до історії, можна відзначити специфічне ставлення британців до відстоювання своїх громадянських засад, саме тому будь-який вид поліцейського примусу розглядався і досі розглядається як загроза громадянським свободам. Свого часу таке ставлення було однією з головних причин тривалої відсутності справжньої поліції у Великій Британії, коли підтримання порядку та майна було відповідальністю громадян, які безоплатно виконували свою поліцейську службу та виконували обов'язки світової юстиції [228].

Слід погодитися з тим, що поліцію Великобританії можна назвати основним суб'єктом запобіганню злочинності, який здійснює не лише

репресивну функцію, пов'язану із затриманням правопорушників, розкриттям кримінальних правопорушень, а й реалізує соціально-обслуговуючі та інформаційні напрями роботи, спрямовані на підвищення у громадськості довіри до правоохоронних органів та розширення участі першої у діяльності із запобігання кримінально каранним діянням [83, с. 91; 33, с. 122–124].

Реформа поліції у Франції почалася в 1990-х роках століття, яка відбувалася під егідою концепції нового бачення соціального забезпечення безпеки, а також принципів взаємодії правоохоронних органів з громадськістю. У Франції його стали називати «близька поліція». Але така реформа не була завершеною та не дала результатів частково через те, що не утвердилася ні в сприйнятті громадян, ні в поліцейській практиці. З 2002 року Франція прийняла «конкретний результат» і традиційний підхід діяльності «жорсткої поліції». І саме це курс продемонстрував ефективність у протидії тяжким кримінальним правопорушенням. Однак такий підхід сформував негативне ставлення населення до поліції, що додатково аргументує необхідність соціального діалогу та підвищення рівня довіри громадян до поліції [190, с.10].

Цікавим є досвід запобігання злочинності в Японії. У Конституції Японії визначено, що поліція є незалежною державною установою, яка підпорядковується уряду, але не належить жодному міністерству чи відомству. Поліцейська служба в Японії характеризується суворою централізованою ієрархією. У столиці та регіонах (префектурах) поліція поділяється на округи та райони, де діє система поліцейських «стаціонарних будок», які є способом швидкої комунікації та реагування на протиправні прояви [212].

Зміст поліцейської політики в Японії зосереджено на запобіганні первинним, повторним кримінальним правопорушенням та рецидиву, при цьому правоохоронні органи тісно співпрацюють з усіма верствами суспільства. Основна робота правоохоронних органів у сфері запобігання злочинності зосереджена на лінійному рівні. Японська поліція є однією з

найбільш технічно оснащених у світі. Через особливості японського виховання, менталітету, способу життя, вчинити кримінальне правопорушення можуть дозволити собі лише неповнолітні. Як наслідок, дрібна крадіжка поширена в структурі злочинності. Єдиною серйозною проблемою для японських правоохоронних органів є транснаціональна організована злочинність.

Успіх поліцейської політики Японії пояснюється її соціальною орієнтацією, зверненням до різних форм неформального громадського контролю та сімейною політикою, спрямованою на розвиток суспільно корисних стереотипів законної поведінки. Роль суспільства у запобіганні злочинності також пояснює ефективність поліції Японії, яка є найбільш завантаженою серед розвинених країн.

В Австрії поліція і жандармерія є структурами державної безпеки, які утворюють єдину федеральну поліцію. Запобігання злочинності в Австрії в першу чергу стосується умисних кримінальних правопорушень переважно за рахунок орієнтації на профілактичну діяльність. Серед нововведень і відмінних рис превентивних заходів в Австрії слід відмітити активне використання соціальних мереж і онлайн-платформ правоохоронними органами. Кожне міське управління поліції створило офіційну сторінку в соціальних мережах. На федеральному рівні розроблено та впроваджено мобільний додаток. Також важливу роль у роботі з попередження злочинності в Австрії відіграє виховання та менталітет австрійців, які дуже сумлінні і активно співпрацюють з поліцією [215]. Як показник усієї політики запобігання злочинності в Австрії, один із найнижчих показників індексу злочинності.

Цікавим є досвід Італії, де основний акцент з досліджуваного питання сконцентрований на ранньому попередженні злочинності, для чого запроваджена спеціалізація підрозділів поліції, багаторівнева структура та абсолютний мілітаризм. Так, в Італії поліцейські функції виконують: корпус карабінерів, державна поліція, фінансова гвардія, тюремна поліція,

провінційна поліція і муніципальна поліція. Загальне управління запобіганням злочинності в Італії здійснюється Міністерством юстиції та Міністерством внутрішніх справ. Відмінною рисою запобігання злочинності в Італії є ефективна система раннього попередження, основними характеристиками якого є наступне:

- суб'єкти ранньої профілактики діють у напрямку громадської та ситуативної профілактики злочинності;
- підхід до запобігання злочинності диференціюється за професією, віком, статтю, релігійною приналежністю та місцем проживання;
- кожен учасник раннього попередження має вузьку спеціалізацію, яка дозволяє зосередити сили та засоби, щоб запобігти вчиненню злочинних дій і підтримувати рівень злочинності на соціально прийнятному рівні;
- існують органи державної влади з координаційними повноваженнями;
- родина в Італії розглядається як універсальна платформа раннього запобігання злочинності [116, с. 110-116].

Видається, що саме досвід попередження злочинності в Італії на основі концепції раннього запобігання може бути застосований на практиці в багатьох європейських країнах як ефективних та дієвий підхід.

Концепції запобігання злочинності, які діють протягом різних років у США та країнах Західної Європи, відомі їх різноманітністю. Незважаючи на цю різноманітність, виділяються такі основні моменти: злочинність - явище, яке пронизує кожне суспільство; концепції запобігання злочинності не мають на меті змінити суспільний лад, вони більше орієнтуються на запобігання найпоширенішим кримінальним правопорушенням. У практиці європейських країн превалює підхід підвищеної уваги до віктимологічних аспектів, як-то роль жертви та віктимності осіб. Також варто відмітити особливо активну роль міжнародних організацій у цій сфері, а також громадських організацій, форми співпраці з якими включали взаємодію з приватними пошуковими та охоронними компаніями, службами безпеки підприємств, самостійні громадські програми профілактики тощо.

Досвід зарубіжних країн демонструє, що профілактика злочинності як цілеспрямована діяльність є проявом комплексної взаємодії державних інституцій, органів влади, громадський та добровільних організацій.

Ефективним є досвід створення соціальної служби, робота якою націлена на встановлення опіки над соціально незахищеними та неблагополучними особами, які ще не стали на шлях злочинності, але зазнали сімейних, побутових, професійних труднощів.

Перші десятиліття двадцять першого століття показують, що теорія і практика запобігання злочинності активно розвиваються в країнах Західної Європи, США, Японії. При цьому іноземні кримінологи все частіше говорять не про запобігання злочинності як про соціальне явище, а про її обмеження, про стримування впливу на конкретні детермінанти, причини, умови, фактори. У практичному аспекті запобігання злочинності в цих країнах робиться дуже багато. Запобігання злочинності не може бути ефективним, якщо воно не є інтегрованим і соціально трансформаційним.

У європейських країнах кримінологи традиційно виділяють два рівні запобігання злочинності: соціальний і ситуаційний. Соціальне попередження має на меті зміну несприятливих умов формування особистості та громадянина. Ситуаційне запобігання направлене на певні категорії протиправних посягань, які вчиняються за певних обставин, у певний час і в певному місці.

Також існує досвід поділу поліції на три категорії відповідно до об'єктів діяльності поліції: 1) адміністративна поліція; 2) поліція безпеки; 3) судова поліція. Кожен вид має свою мету і завдання, за допомогою яких досягається мета такої діяльності. Наприклад, адміністративна поліція має завдання захищати відому галузь державної та громадської діяльності. Також практикуються та активно впроваджуються форми координації запобігання злочинності, такі як Національні ради, основними функціями яких є збір інформації, планування, реалізація та оцінка програм запобігання злочинності; координація діяльності поліції та інших органів, що працюють у цій сфері,

забезпечення участі громадськості, співпраця зі ЗМІ, дослідницька робота, співпраця із законодавчими органами, які визначають політику щодо злочинності тощо [117, с. 62].

Наприклад, протягом останніх років поліція Німеччини почала активно працювати з громадськістю, зосереджуючись на самозахисті громадян, у формі консультацій з громадою: як використовувати технічні засоби для порятунку майна від крадіїв та як не стати жертвою кримінального правопорушення. З цією метою поради щодо запобігання злочинності масово розповсюджуються, транслюються по радіо та показуються по телебаченню та в соціальних мережах.

Цікавим є досвід німецького Федерального відомства кримінальної поліції (ВКА), який займається боротьбою з транснаціональною організованою злочинністю і тероризмом, корупцією в органах державного управління, проявами релігійного та міжетнічного екстремізму, злочинами в економіці, пов'язаними з «відмиванням» грошей, незаконним обігом наркотиків, підробкою, проституцією, тощо. Особливо важливим є на високому рівні необхідне правове, кадрове, технічне та інформаційне забезпечення даної структури, яка має навіть власну науково-технічну базу і займається аналітичною обробкою оперативної та відкритої інформації. На основі проведеної аналітичної роботи відомство розробляє стратегію і тактику дій поліції на перспективу, впроваджує нові зразки спеціальної криміналістичної техніки, успішно вирішує питання підготовки та перепідготовки кадрів [214, с. 300; 41, с. 57]

У США існує три моделі превентивних дій: 1) модель державних установ, 2) індивідуальна модель безпеки та 3) модель впливу на навколишнє середовище. Програми запобігання злочинності реалізуються на федеральному та місцевому рівнях. У деяких штатах участь громадян у зміцненні правоохоронних органів зменшила кількість пограбувань. Все частіше використовується практика грошової винагороди за оперативну та профілактичну інформацію.

Узагальнюючи моделі, форми та методи запобігання злочинності, які використовуються в європейських країнах, можна зробити висновок, що ця діяльність базується на принципах системного запобігання злочинності, гуманізму та участі всіх членів суспільства. Цікавим є досвід взаємодії іноземних правоохоронних органів зі ЗМІ, що досить поширено в США, Англії, Німеччині та ін. Дослідження даного виду взаємодії поліції вказує на те, що розширення цієї співпраці є пріоритетом. Визнається, що відправною точкою у зміцненні відносин поліції зі ЗМІ є усвідомлення її керівництвом того, що, перш за все, відкритість і прозорість повинні бути першочерговими; і, по-друге, успіх у боротьбі зі злочинністю безпосередньо залежить від стану громадської думки про поліцію загалом і її співробітників зокрема, здатності і готовності громадян сприяти розкриттю кримінальних правопорушень. Однак поліція може досягти успіху лише за умови довіри громадськості.

Значення дослідження позитивного досвіду запобігання кримінальним правопорушенням в зарубіжних країнах має важливе значення, оскільки науковий аналіз роботи іноземних державних установ полягає в тому, що він дозволяє краще вивчати, розуміти, бачити сильні і слабкі сторони роботи поліції, щоб уникнути помилок в національній практиці.

З урахуванням вивчення запобігання злочинності в зарубіжних країнах можна зробити висновок, що велика увага в європейських країнах приділяється вдосконаленню нормативно-правової бази та посиленню регулювання підрозділів поліції, а також удосконаленню форм громадського контролю за діями правоохоронних органів. Запобігання злочинності іноземними органами здійснюється відповідно до специфічних особливостей їх правових систем і культурних традицій.

Дослідження досвіду запобігання злочинності в окремих зарубіжних країнах показує, що багато дій держави продиктовані насамперед особливостями внутрішньої політики, враховуючи культурну спадщину, менталітет людей, які проживають на території цієї держави. Однією з особливостей профілактики злочинності в поліції є протидія дрібним

правопорушенням. Більшість європейських країн зосередилися на вдосконаленні своєї законодавчої та нормативної бази, щоб мінімізувати негативний вплив своїх дискримінаційних дій. Для Європейського співтовариства важливо вдосконалити форми громадського контролю за діями поліції як гаранта дотримання прав і свобод людини.

Слід зазначити, що маючи різні традиції та історичний досвід, зарубіжні країни використовували доступні ресурси, інновації та технології для максимізації ефективності поліцейських структур в інтересах громадськості та окремого громадянина, здійснюючи при цьому перехід від кризової моделі діяльності поліції до соціально орієнтованої моделі – профілактики. Слід зауважити, що соціологічне постійне дослідження суспільної думки є стабільною практикою в зарубіжних країнах, що допомагає швидше та динамічніше реагувати на виклики та потреби в суспільстві, а також сприяє утвердженню образу поліції як функціонуючої державної структури, яка професійно захищає права населення.

Удосконалення форм соціального контролю є актуальним для розвинених країн над діями правоохоронних органів як гарантів дотримання прав людини і свободи. У зв'язку з цим Україна повинна використовувати цей позитивний зарубіжний досвід для боротьби зі злочинністю за рахунок профілактичної діяльності, використання сучасного обладнання для ефективного виявлення та розкриття кримінальних правопорушень, використання інноваційних криміналістичних технологій та електронних систем тощо.

3.2. Міжнародно-правові стандарти у сфері боротьби зі злочинністю та діяльності поліції щодо запобігання кримінальним правопорушенням

Зміст міжнародних і національних правових норм, а також характер міждержавних відносин демонструють, що сучасні держави прагнуть побудувати цивілізоване суспільство, засноване на здійсненні прав і свобод людини, забезпеченні верховенства права та соціального забезпечення. Роль поліції як правоохоронного органу є важливою для досягнення цієї мети.

Питання захисту прав людини та запобігання злочинності, що є пріоритетним для сучасного суспільства, особливо яскраво проявляється в діяльності правоохоронних органів. Це пов'язано, з одного боку, з тим, що поліція - це організація, метою якої є захист прав людини або сприяння їх відновленню. Іншими словами, поліція бере на себе свої функції, коли виникає проблема з правами і свободами людини: їх або вже порушують, або погрожують таким порушенням. З іншого боку, самі правоохоронні органи, виконуючи свої функції, ризикують стати порушником прав і свобод людини. У світлі вищевикладеного система вимог до роботи поліції в її правоохоронному аспекті є особливо важливою.

Світове співтовариство на основі Статуту Організації Об'єднаних Націй і загально визнаних принципів сучасного міжнародного права вступило в період, основним змістом якого в двадцять першому столітті є формування багатоплярної глобальної і регіональної міждержавної політичної фінансово-економічної системи, що забезпечують виживання і розвиток людини.

У сучасному світі виникає якісно нова геополітична ситуація, з прискоренням зміцнення нових національних і міжнародних центрів економічного зростання і політичного впливу, що, безсумнівно, впливає на міжнародну і внутрішню політику, безпеку та безпекові виклики в суспільстві. Відтак, глобальному розвитку в цілому продовжують загрожувати фінансова та економічна нестабільність, регіональні конфлікти, тероризм, транскордонна злочинність.

Фундаментом міжнародної стабільності та безпеки держав є міжнародне співробітництво, у тому числі у сфері запобігання злочинності, яке набуло нових якостей, що потребують адекватної реакції на національному та міжнародному рівнях.

Сучасний стан міжнародного співробітництва України у боротьбі зі злочинністю є свідченням прагнення України до міжнародно-правових стандартів, зміцнення колективних правових принципів у міжнародних відносинах, встановлення поліцентричного світового порядку.

Численні міжнародні документи підкреслюють серйозну небезпеку для миру, яку становить злочинність. Так, Декларація тисячоліття ООН, прийнята Резолюцією 55/2 ГА ООН від 8 вересня 2000 року [47], проголошує, що Генеральна Асамблея ООН сповнена рішучості в новому тисячолітті вжити узгоджених дій проти міжнародного тероризму та вимагати від держав-членів якнайшвидшого приєднання до всіх відповідні міжнародні конвенції, подвоїти свої зусилля для виконання своїх зобов'язань щодо протидії світовій проблемі наркотиків та активізувати свої зусилля для боротьби з транснаціональною злочинністю в усіх її аспектах, включаючи торгівлю людьми та контрабанду людей і відмивання грошей

Повна співпраця держав та інших членів міжнародного співтовариства у боротьбі зі злочинністю також вимагає відповідного доктринального відображення сучасного міжнародного права. Наразі бракує глибини в усьому наборі міжнародно-правових питань щодо вищезазначених питань, а також відсутність узгодженості рівня договірної підтримки цілей міжнародного правосуддя з вимогами міжнародного співтовариства. У результаті знижується ефективність боротьби зі злочинами, що зачіпають і загрожують міжнародним відносинам.

На сьогодні актуальним залишається вивчення системи міжнародно-правових норм, спрямованих на боротьбу зі злочинністю, в тому числі, за рахунок діяльності правоохоронних структур, такий як поліція, активний

пошук шляхів удосконалення національного законодавства з урахуванням історичного та сучасного зарубіжного досвіду боротьби зі злочинністю.

Для початку слід вказати, що нормативну основу міжнародного співробітництва у сфері запобігання злочинності складають:

- багатосторонні міжнародні угоди, типу Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму 1999 р. [123], Конвенція проти транснаціональної організованої злочинності 2000 р. [88] та ін.;

- регіональні міжнародні угоди, наприклад, Ради Європи про запобігання тероризму [89];

- договори про взаємну правову допомогу у кримінальних справах та екстрадицію, наприклад угоди, підписані європейськими державами;

- установчі документи міжнародних суб'єктів у сфері боротьби зі злочинністю, наприклад, Римський статут Міжнародного кримінального суду 1998 р. [188] та ін. ;

- міжвідомчі угоди та національне законодавство.

До форм міжнародного співробітництва у сфері протидії злочинності можна виділи діяльність ООН, міжнародних кримінологічних неурядових товариств, наукові заходи міжнародного та регіонального рівнів, діяльність міжнародної організації кримінальної поліції (Інтерпол) та екстрадиція – видача кримінальних злочинців та межі надання політичного притулку. До речі, приєднання України до Конвенції про екстрадицію відбулось лише у 2022 році [86; 182].

Загалом, міжнародні правові стандарти у сфері запобігання злочинності - це прийняті на міжнародному рівні правила, вимоги та принципи у сфері боротьби зі злочинністю, включаючи запобігання злочинності, спрямовані на покращення діяльності держав у цьому відношенні [5].

Міжнародне право, з одного боку, є обов'язковим для держав-учасниць, які підписали угоду або ратифікували декларацію чи інший документ. Однак вони не мають прямої дії через відсутність санкцій за невиконання. Вона

вимагає фактичного виконання міжнародних зобов'язань на внутрішньому рівні, імплементації міжнародно-правових норм у національне законодавство.

На міжнародному рівні особливу роль у боротьбі зі злочинністю як найбільш представницьких і авторитетних форумів у цій сфері відіграють Конгреси ООН із запобігання злочинності та кримінального правосуддя. Керівні документи, прийняті цими Конгресами, є переважно деклараціями, що слід розглянути детальніше.

Так, Перший (I) Конгрес ООН щодо запобігання злочинності та поведження з правопорушниками відбувся в Женеві в 1955 р. (акцент на питаннях запобігання злочинності неповнолітніх); Другий (II) Конгрес у Лондоні 1960 р., який був переважно присвячений питанням злочинності на національних рівнях; Третій (III) Конгрес відбувся у Стокгольмі в 1965 р. де широко висвітлювалися питання урбанізації та міграції, вплив цих процесів на злочинність; Четвертий (IV) Конгрес відбувся у Кіото (Японія) у 1970 р. де основними питаннями були планування заходів запобігання злочинності, організація науково-дослідної роботи та залучення громадськості до запобігання злочинності; П'ятий (V) Конгрес був у Женеві 1975 р., де переважно обговорювалися питання тенденцій, динаміки та прогнозу злочинності; Шостий (VI) Конгрес відбувся у Каракасі в 1980 р. з розробкою стратегій попередження злочинності; Сьомий (VII) Конгрес мав місце у Мілані 1985 р. де центром обговорення була організована транснаціональна злочинність та тероризм; Дев'ятий (IX) Конгрес Каїрі в 1995 р. відбувся навколо проблем транснаціональної економічної та організованої злочинності; Десятий (X) Конгрес у Відні у 2000 р. був присвячений питанням боротьби з транснаціональною організованою злочинністю за результатами чого було прийнято Віденська декларація про злочинність та правосуддя [26]; у 2010 році відбувся Дванадцятий (XII) Конгрес у Відні щодо проблем корупції, обігу наркотиків та кримінального правосуддя [185]. Тринадцятий (XIII) Конгрес мав місце в Досі в 2015 року, де основною темою інтеграція кримінального правосуддя; Чотирнадцятий (XIV) Конгрес 14-й Конгрес ООН із запобігання

злочинності та кримінального правосуддя 2021 року (Кіото, Японія) був присвячений важливим питанням сьогодення – цифровізація правосуддя, реабілітація в'язнів та боротьба з організованою злочинністю. Тут було прийнято Кіотську декларацію [124].

Матеріали чотирнадцятого Конгресу підкреслили велике політичне значення форумів, оскільки вони формулюють основні положення міжнародної та внутрішньої політики у сферах, що розглядаються. Вирішуючи цілі сталого розвитку, було звернено увагу на гендерну рівність і розширення прав і можливостей усіх жінок. Це є ще одним доказом необхідності більшого врахування гендерних аспектів у національному законодавстві. Що стосується тенденцій злочинності, то сфери найбільших змін - це інформаційні та комунікаційні технології, інформатика, робототехніка та штучний інтелект.

Важливого значення у сфері запобігання та протидії злочинності має діяльність ООН:

- функцію координації співробітництва держав у сфері боротьби зі злочинністю покладено на Економічну та соціальну раду ООН;
- проблеми злочинності є предметом розгляду сесій Генеральної Асамблеї ООН;
- у 1969 році було створено консультативну групу експертів ООН щодо попередження злочинності та поводження з правопорушниками [197];
- з 1965 року в статусі постійно діючого комітету працює Дорадчий комітет експертів, який розробляє програми попередження злочинності та заходів поводження з правопорушниками, а також програм проведення досліджень [145];
- інформаційно-аналітичною роботою у сфері дослідження стану, рівнів, динаміки та розвитку злочинності у світі займається Головне управління канцелярії Генерального секретаря ООН;
- підготовка конгресів ООН щодо запобігання злочинності та поводженню з правопорушниками займається Комітет із запобігання злочинності та боротьби з нею [146];

- у сфері наукової кримінологічної розробки проблематики протидії та запобігання злочинності чільне місце посідає Центральний НДІ кримінології ООН, у рамках якого також діє три регіональні кримінологічні інститути для Азії та Далекого Сходу (UNAFEI) у Фучу поблизу Токіо, для Центральної та Південної Америки (ILANUD) – у СанХосе у Коста-Ріці та для Східної та Західної Європи (HEUNI) – у Гельсінкі;

- Комісія із запобігання злочинності та кримінальному правосуддю у складі 40 держав-членів, яка розробляє міжнародну політику та координує дії щодо попередження злочинності та кримінального правосуддя;

- Управління ООН з наркотиків та злочинності функціонує як відділ попередження злочинності, кримінального правосуддя та реформування кримінального законодавства;

- в складі ООН діє Всесвітня програма боротьби з корупцією, Глобальна програма боротьби з торгівлею людьми, Глобальна програма проти тероризму, Глобальна програма проти відмивання грошей, Глобальна ініціатива ООН щодо боротьби з торгівлею людьми.

Серед неурядових міжнародних організацій важливий внесок у боротьбу зі злочинністю роблять Міжрегіональний науково-дослідний інститут ООН з питань злочинності та правосуддя (ЮНІКРІ), Міжнародне кримінологічне об'єднання, Міжнародне товариство соціального захисту при ООН, Міжнародна асоціація кримінального права, Міжнародне кримінологічне товариство, Міжнародне товариство соціального захисту та Міжнародний кримінальний та пенітенціарний фонд. Вони мають у ООН консультативний статус [145].

Сьогодні головним завданням ООН є забезпечення миру та глобальної та регіональної стабільності. З перших днів Організація розглядає злочинність як найважливішу загрозу людству, фундаментальні принципи державності, права людина. У Статуті ООН зазначено, що метою Організації є забезпечення міжнародного співробітництва у вирішенні міжнародних проблем економічного, соціального та культурного характеру і гуманітарного

характеру, а також у сприянні та заохоченні поваги до прав людини та основних свобод для всіх, незалежно від раси чи статі, мови та релігії [201].

Сьогодні міжнародна співпраця у сфері протидії та запобігання злочинності охоплює криміналізацію певних суспільно небезпечних діянь, уніфікацію законодавства про відповідальність за їх вчинення, безпосереднє припинення кримінальних правопорушення, проведення оперативно-розшукової діяльності, допомоги в розслідуванні кримінальних справ та в реалізації кримінального переслідування, розслідування, покарання винних у міжнародних злочинах, вплив після ув'язнення, технічна та професійна допомога, запобігання злочинності, обмін аналітичним, кримінологічним досвідом та оперативною інформацією, арештом та конфіскацією капіталу, незаконно переміщеного за кордон [184].

Отже, співробітництво держав у боротьбі зі злочинністю слід розуміти у двох значеннях: як принцип міжнародних відносин і як специфічну діяльність, складну систему відносин, яка включає міжнародну злочинність як об'єкт цілеспрямованого втручання держав у боротьбу з нею, узгоджену політику, правову базу та національне законодавство, правозастосовну та організаційну діяльність суб'єктів, що співпрацюють у сфері запобігання злочинності, кримінальне право та виконання кримінальних санкцій з дотриманням встановлених правил поведження з правопорушниками.

Надалі в контексті міжнародного співробітництва, а особливо діяльності правоохоронних структур, в тому числі й поліції, є Міжнародна організація кримінальної поліції (Інтерпол) – міжурядова організація, що об'єднує понад 190 країн, напрямкам діяльності якої є взаємодопомога поліцейських органів держав-членів, зокрема, у розшуку та затриманні злочинців у конкретних кримінальних справах шляхом прийому, аналізу та передачі інформації від НЦБ до них; опрацювання міжнародної кримінальної поліцейської статистики; утримання картотеки міжнародних злочинців [200].

Органами Інтерполу є Генеральна Асамблея, Виконавчий комітет, Генеральний секретаріат, Радники, Національні центральні бюро. Україна має

членство Інтерполу, основною метою діяльності якого є забезпечення взаємодії національних поліцейських структур та розвиток напрямку попередження й запобігання злочинності, в тому числі за рахунок створення спеціальних служб [93].

Національна поліція України взаємодіє з Інтерполом через окремий структурний підрозділ - Департамент міжнародного поліцейського співробітництва Національної поліції [51], діяльність якого спрямована на співпрацю з Інтерполом та іншими державами частіше щодо проведення за кордоном оперативно-розшукових та інших заходів у справах про транснаціональні кримінально карані посягання загальнокримінальної та економічної спрямованості.

Міжнародні та європейські правові стандарти діяльності поліції містяться в міжнародно-правових договорах, згоду на які надано Україною до яких можна віднести наступні акти:

- Конвенція про захист прав і основоположних свобод 1950 року [86];
- Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку, затверджений резолюцією Генеральної Асамблеї ООН від 17 грудня 1979 року № 34/169 [79];
- Декларація про поліцію, прийнята Радою Європи у 1979 році [46];
- Звід принципів захисту всіх осіб, які піддаються затриманню чи ув'язненню будь-яким чином, прийнятий Резолюцією 43/173 Генеральної Асамблеї ООН від 9 грудня 1988 року [65];
- Європейський кодекс поліцейської етики, прийнятий Комітетом Міністрів держав – учасниць Ради Європи 19 вересня 2001 року [186];
- Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання 1984 року [87],
- Основні принципи застосування сили та вогнепальної зброї посадовими особами з підтримання правопорядку 1990 року [32].

З приводу наведених міжнародних договорів слушно зауважено, що вони є правовою базою, яка становить пов'язані між собою універсальні принципи

та стандарти поліцейської діяльності, в тому числі щодо забезпечення прав та свобод людини та запобігання злочинності, разом з тим визначають межі повноважень поліцейської діяльності з метою обмеження свавілля та перевищення дозволених мір, що надає стабільність та визначеність регульованих правом суспільним відносинам [27, с. 39–45].

Особливої уваги заслуговує Європейський кодекс поліцейської етики, який визначає принципи діяльності поліції, в тому числі й в Україні, в основу яких закладено повагу до прав людини, демократії та верховенстві права, з метою забезпечення демократичного контролю, запобігання зловживанням та застосування сили лише за крайньої необхідності та підзвітність поліції громадянам. Важливо, що працівники поліції у своїй діяльності наділені владними повноваженнями, зобов'язані відповідально ставитися до їх реалізації, чітко дотримуючись встановлених обмежень та меж під час реалізації поставлених перед органами завдань [1, с. 5].

Важливими є стандарти діяльності поліції, які містяться у Декларації про поліцію [46], де особлива увага приділена саме повноваження даного органу, до яких пропонується відносити протидію корупції, обов'язок переслідування осіб, які підозрюються у вчинення злочинного діяння, запобігання злочинності, ухилення від виконання злочинних наказів, дотримуватися високих професійних та моральних устоїв.

Діяльність національних органів поліції має базуватися на Конституції та чинному законодавстві. Крім того, міжнародні стандарти дозволяють детально регламентувати у підзаконних нормативно-правових актах, в тому числі, відомчих наказах, положеннях, інструкціях за умови, що ці нормативні документи приймаються на основі делегування повноважень відповідно до Конституції та законодавства. Згідно зі стандартами Ради Європи, всі поліцейські операції повинні проводитися відповідно до вітчизняного законодавства та існуючих міжнародних норм.

Як було попередньо вказано, основою міжнародних норм є Європейська конвенція з прав людини та пов'язані з нею правові документи, а також

стандарти Європейського суду з прав людини, основною вимогою якого є публічна доступність нормативних актів, що регулюють прозору та особливу діяльність правоохоронних структур. Ці умови необхідні для того, щоб громадянин міг передбачити наслідки, які можуть бути пов'язані з нормативним актом, і підстави його використання. Водночас ЄСПЛ вимагає досягнення балансу між специфікою поліцейського регулювання та його гнучкістю, незалежно від того, чи йдеться про регулювання організації поліції, чи про те, як вона працює, незалежно від категорій осіб, які є її об'єктом [107, с. 17-22].

У науковій літературі доречно зауважується, що «стандарти розглядаються і як загальні деонтологічні нормативи, норми і принципи, які дозволяють, зобов'язують, рекомендують і призначені для спеціалістів у галузі права незалежно від державних меж їх професійної діяльності з метою гуманізації суспільних відносин, укріплення законності і правопорядку в кожній державі світу» [118, с. 366].

Сучасний підхід до поліцейської діяльності має деонтологічний характер та передбачає високий рівень професіоналізму, заснований на етиці, відповідальності та доброчесності серед поліцейських. Лише така поліція, як показує міжнародний досвід, належним чином здійснює покладені на неї повноваження для служіння спільноті громадян демократичної держави. У зв'язку з цим знання загальних стандартів міжнародного співтовариства щодо питань поліції і є важливим та актуальним для України.

Деонтологічний підхід до поліцейської діяльності передбачає нормативне регулювання діяльності та поведінки працівників правоохоронних органів, що в кінцевому підсумку визначить характер і потребу в професійній етиці [223].

Між тим, сучасні міжнародні стандарти передбачають впровадження комплексу фундаментальних положень, які є обов'язковими для поліцейських служб у демократичних державах, в тому числі, й в Україні. Це повага і дотримання прав і свобод людини, етика, верховенство права, служіння громаді як безпосередній спільноті людей, що проживають на одній території,

прозорість і підзвітність громадськості, доброчесність і партнерство з громадськістю, надання якісних послуг населенню, лідерство у встановленні злагоди і миру в громаді, управління в основі управління. Впровадження цих стандартів призводить до високого рівня поліцейської культури та професіоналізму, покращення якості обслуговування населення, ефективності професійної діяльності, задоволеності громади та, відповідно, ефективного запобігання злочинності.

Серед іншого, важливого значення і стандартизації діяльності поліції має практика Європейського Суду з прав людини (ЄСПЛ), оскільки формує обов'язкові стандарти захисту прав людини під час здійснення правоохоронних повноважень, а самі рішення ЄСПЛ є джерелом права відповідно до Закону України «Про виконання рішень та застосування практики ЄСПЛ» [155] і підлягають застосуванню судами та органами поліції.

Загальновідомо, що ЄСПЛ тлумачить положення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та у своїх рішеннях утворює практичні аспекти їх реалізації. Так, ЄСПЛ сформував критерії застосування сили та спеціальних засобів (ст. 2, 3 Конвенції), реалізації права на свободу та особисту недоторканність (ст. 5 Конвенції), на повагу до приватного життя (ст. 8 Конвенції) при проведенні слідчих дій, в тому числі, втручання в особисте життя, заборону катувань (ст. 3 Конвенції) [86].

Досить поширеним в практиці ЄСПЛ є рішення щодо провокації працівниками правоохоронних органів, до якої останні часто вдаються з метою розкриття злочинної діяльності кримінальних елементів та попередження вчинення більш тяжких кримінальних правопорушень.

У цьому контексті доречно згадати рішення Європейського Суду у справі «Раманаускас проти Литви» [198], «Носко і Нефедов проти Росії» [187], Рішення Європейського Суду від 24 червня 2008 р. у справі «Мілінієне проти Литви» (скарга № 74355/01) [226], рішення від 16 липня 2009 р. у справі «Горгієвський проти колишньої Югославської Республіки Македонія» (пп. 52 і 53, скарга № 18002/02) [225], «Морарі проти Республіки Молдова» [129] та

«Матановіч проти Хорватії» [120] та інші. Так, ЄСПЛ у своїх рішеннях рекомендує встановлювати, якою саме була поведінка правоохоронців, які виконували оперативне завдання, чи здійснювали останні дії з метою спровокувати вчинення кримінального правопорушення, яке б не було вчинено без останніх дій, задля викриття такої особи та створення доказів її протиправної діяльності та розпочати кримінальне переслідування.

Практика ЄСПЛ має також організаційне значення для поліції, оскільки впливає на службові інструкції та методичні рекомендації, підготовку поліцейських, дисциплінарну практику та оцінку правомірності рішень у судах [221].

Можемо дійти висновку, що практика ЄСПЛ встановлює міжнародні стандарти діяльності поліції в цілому, та у сфері запобігання злочинності, зокрема, запобігає зловживанню владою, підвищує довіру населення, мінімізує ризик міжнародної відповідальності держави, сприяє гуманізації правоохоронної діяльності.

Таким чином, міжнародні стандарти поліцейських служб демократичних держав мають яскраво виражений етико-деонтологічний характер та визначають якість функціонування правоохоронних органів. Їх впровадження, як показує міжнародний досвід, покращує якість та ефективність поліцейських послуг. Деонтологічний підхід дозволяє враховувати сукупність факторів, що впливають на професійну поведінку і розвивають технологію для формування гідного виконання і поведінки відповідно до професійного і громадянського обов'язку, відповідального і етичного.

Пропонуємо виділяти міжнародний поліцейський стандарт, що може представляти собою загальноприйняту модель поліцейської діяльності, втілену в фундаментальних міжнародних нормах та рекомендаціях, яка становить прийнятний мінімум для впровадження у національну правову систему держав.

Таким міжнародний поліцейський стандарт характеризується фундаментальним характером, має загальноприйнятий та практичний

характер, є результатом практичного досвіду, втіленого в міжнародних нормах і рекомендаціях, є оптимальними та збалансованими в частині меж повноважень поліцейських.

Міжнародні поліцейські стандарти покликані сприяти дотриманню прав і свобод людини в поліцейській діяльності, посилювати міжнародне поліцейське співробітництво у боротьбі зі злочинністю, сприяти вдосконаленню національних правових систем, що регулюють діяльність поліції та підвищенню ефективності діяльності поліції та зміцненню авторитету правоохоронних органів.

Вважаємо, що в основі таких стандартів повага до прав людини та основних свобод, що прямо передбачено сукупністю міжнародних документів, з наступним їх відображенням в національному законодавстві, яке регулює діяльність поліції, в тому числі, й у сфері запобігання злочинності. Звісно, переважна більшість міжнародних угод та договорів містять рекомендаційний характер, але мають на меті утвердити принципи захисту та дотримання прав і свобод людини, законності, справедливості, об'єктивності, оперативної незалежності, співпраці з громадськістю та ін.

3.3. Шляхи вдосконалення діяльності національної поліції України із запобігання кримінальним правопорушенням у Херсонському регіоні

Більшість вчених розуміють запобігання злочинності як багаторівневу систему державної та державної політики, спрямовану на усунення, зменшення або нейтралізацію причин та умов злочинності.

Наприклад, В.В. Голіна, О.М. Литвак дотримуються позиції того, що «всі заходи превентивного характеру потрібно відносити до терміна «запобігання», а профілактику розглядати як систему заходів усунення чи нейтралізації криміногенних чинників» [111, с. 74; 38, с. 206].

У науковій доктрині пропонується під запобіганням кримінальним правопорушенням розуміти «систему заходів економічного, соціально-культурного, виховного та правового характеру, що здійснювалися державними органами та громадськими організаціями з метою боротьби зі злочинністю та усунення її причин» [134, с. 144].

У свою чергу, А.П. Закалюк тлумачить поняття «запобігання» злочинності як «різновид суспільної соціально-профілактичної діяльності, функціональний зміст та мета якої полягає у перешкоджанні дії детермінантів злочинності та її проявів, передусім причин і умов останніх через обмеження, нейтралізацію, а за можливістю – усунення їхньої дії» [62, с. 324]. Разом з тим, вчений пропонує виділяти загальносоціальні запобіжні заходи, у соціальних групах і колективах, а також індивідуальні [62, с. 325].

У контексті дослідження пропонується взяти за основу підхід А.М. Бабенка, який пропонує виділяти чотири рівні запобігання злочинності:

- «загальносоціальне запобігання – це соціальна реакція держави і суспільства на злочинність, запобіжний потенціал якого передбачає протидію негативним явищам і процесам, які сприяють виникненню злочинності, стимулюють законослухняну поведінку населення країни. Загальносоціальне запобігання містить комплекс політичних, соціально-економічних і культурно-виховних заходів;

- спеціально-кримінологічне запобігання – це сукупність запобіжних заходів, які використовує держава та громадські інституції у соціальних групах і колективах. Вважається, що спеціально-кримінологічне запобігання потрібно розглядати в площині кримінологічної профілактики, відвернення злочинів і припинення злочинної поведінки;

- індивідуальне запобігання злочинності – це заходи, спрямовані на конкретну особу; передбачають вивчення поведінки та способу життя осіб з високою імовірністю вчинення кримінального правопорушення, виявлення несприятливих умов оточуючого середовища на особу, схильну до вчинення кримінального правопорушення, визначення криміногенної ситуації, яка полегшує вчинення кримінального правопорушення;

- регіональне запобігання злочинності охоплює: територіальну схожість та відмінність злочинності; класифікацію регіонів за рівнем кримінальної враженості території; функціонування регіональної системи запобігання злочинності» [7].

Таким чином, запобігання злочинності розуміємо як кримінологічну категорію, яка описує механізм подолання об'єктивних і суб'єктивних передумов цього негативного явища, що реалізуються шляхом узгоджених зусиль усіх інститутів суспільства щодо його ліквідації, нейтралізації факторів, що визначають її наявність в об'єктивній реальності. У більш вузькому розумінні, запобігання злочинності становить діяльність відповідних суб'єктів, спрямованої на запобігання вчинення кримінально протиправних діянь, шляхом виявлення та усунення причин, умов, що сприяють їх вчиненню, здійснення запобіжного впливу на осіб, які вчинили кримінальне правопорушення.

У кримінологічній доктрині вбачається, що «основними цілями загальносоціального запобігання злочинності є викорінення криміногенних установок та поглядів членів суспільства, зменшення проявів негативних явищ та процесів, створюваних політичними, економічними, ідеологічними, психологічними та іншими факторами, які формують криміногенний

потенціал в суспільстві, окремій соціальній групі тощо. Відмінна риса загальносоціального запобігання полягає в тому, що соціально-економічні та культурно-виховні заходи розробляються та впроваджуються, в першу чергу, з метою удосконалення суспільних відносин в частині усунення причин, умов, факторів в цілому, які формують схильність суспільства до антисуспільних настроїв. Варто пояснити, що зміст даного рівня запобігання злочинності становить собою сукупність цілої системи заходів соціальної політики та моделювання реакції в суспільстві на злочинність. Соціально-економічні та культурно-виховні заходи в контексті запобігання злочинності можуть сприяти ефективному здійсненню спеціально-кримінологічного та індивідуального запобігання кримінальним правопорушенням» [19, с. 303].

Зауважується, що «загальносоціальні заходи спрямовані на формування антикримінального потенціалу суспільства в цілому та його окремих інститутів, зокрема, шляхом виконання заходів по розвитку суспільства, вирішення економічних, соціальних та інших глобальних завдань, мінімізації кризових явищ, зменшенню проявів дії криміногенних явищ тощо» [19, с. 303].

Грунтовною є позиція М.Г. Колодяжного з приводу того, «система загальносоціальних заходів запобігання злочинам може трактуватися як одне із першочергових фундаментальних напрямків удосконалення суспільних відносин у різних сферах життєдіяльності на державному, регіональному та місцевому рівнях, що передбачає створення та запровадження певних механізмів впливу та блокування можливих проявів деструктивної поведінки та факторів, які її обумовлюють» [82, с. 163].

Таким чином, першочергово для успішної реалізації загальносоціальних заходів запобігання повинно бути комплексне вирішення соціально-економічних, психологічних, управлінських та інших проблем при одночасному впливові на фактори злочинності в цілому, та окремим її проявам, зокрема.

Наступним рівнем запобігання злочинності визначено спеціально-кримінологічне запобігання. Так, у доктрині заходами цього рівня називають

заходи, які «мають спеціальну мету попередження злочинності, а їх мета полягає у зменшенні показників кримінальних правопорушень, виявленні та нейтралізації детермінантів» [131, с. 117-119]; це «цілеспрямований вплив спеціальних державних органів, спеціальних установ, громадських формувань, які спеціалізуються на боротьбі зі злочинністю, на криміногенні фактори, що обумовлюють окремі види і групи злочинної поведінки (наприклад, злочинність неповнолітніх, жіночу злочинність, економічну злочинність) з метою усунення причин і умов злочинності, а також недопущення вчинення злочинів на різних стадіях протиправної поведінки» [4].

На думку В.В. Голіни, «спеціально-кримінологічне запобігання кримінальним правопорушенням - це сукупність шляхів боротьби зі злочинністю, суть яких полягає у діяльності відповідних суб'єктів, яка спрямована безпосередньо на розробку та подальшу реалізацію заходів по попередженню та запобіганню різноманітним криміногенним явищам та факторам, які створюють злочинну детермінацію, а також недопущення вчинення кримінальних правопорушень на різних стадіях злочинної поведінки» [40, с. 12–25].

Слід зауважити, що лише в спільній реалізації заходів загальносоціального та спеціально-кримінологічного запобігання злочинності, їх комплексності та поєднанні можливе досягнення ефективності їх реалізації, особливо в умовах особливого стану, наприклад, воєнного стану, що має місце в Україні в поточному періоді.

Наступним визначеним нами рівнем запобігання злочинності є індивідуальний. Так, індивідуальна профілактика є важливою складовою частинною діяльності поліцейських в частині запобігання злочинності, що особливо стосується регіонів прифронтових зон, до яких віднесено, в тому числі, й Херсонський регіон.

Даний рівень запобігання злочинності становить систему цілеспрямованих заходів, спрямованих на конкретних осіб із протиправною

поведінкою, задля усунення криміногенних чинників, ресоціалізації та запобігання вчиненню ними нових кримінальних правопорушень. Це спеціалізований вид профілактики, який базується на виявленні та виховній роботі з потенційними правопорушниками [234].

Відповідно, основним суб'єктом індивідуального запобігання злочинності є Національна поліція України

Механізм індивідуального запобігання злочинності пропонується розглядати як «вплив на особу потенційного злочинця відповідними заходами як-то психологічного спрямування, через мотиваційну систему особистості тощо» [127, с. 120]. Відповідно такий вплив відбувається на особу – потенційно спроможну на кримінально карану поведінку.

Слід відмітити, що об'єктом індивідуального запобігання злочинності органами поліції може бути поведінка та спосіб життя осіб з високою ймовірністю схильністю до кримінально протиправних вчинків, соціальні елементи з антисуспільною спрямованістю, несприятливі умови маргінального оточення, антисоціальний спосіб життя особи, інші фактори, які визначають криміногенну ситуацію й полегшують вчинення кримінального правопорушення.

Основними труднощами з якими стикаються працівники поліції у сфері запобігання злочинності на індивідуальному рівні є недосконалість нормативно-правової бази, недостатній рівень інформаційного та аналітичного забезпечення, відсутність належних та фундаментальних наукових розробок проблематики запобігання злочинності органами поліції, особливо на регіональних рівнях.

Традиційними методами, які використовуються в запобіганні злочинності, є превентивний, який полягає у виявленні кримінальних правопорушень і покарання, які мають сильну превентивну цінність і служать попередженням про невідворотність покарання; медико-профілактичний - правоохоронні органи вживають заходів щодо запобігання агресії та

асоціальної поведінки осіб з психічними розладами; соціальний - однією з причин злочинності є соціальна нерівність.

У свою чергу, роль поліції як правоохоронного органу у запобіганні злочинності, в тому числі, й на регіональному рівні, повинна полягати в аналізі причин злочинності, внесенні пропозицій до органів публічної влади та вжиття відповідних заходів, залученні громадськості, використання організаційно-технічних засобів.

Ефективність Національної поліції України в запобіганні злочинності залежить від належної соціальної організації в суспільстві. Період соціальної дестабілізації, а особливо умови воєнного стану сьогодні заохочує злочинність, надає їй нову динаміку, призводить до зростання кількісних показників і зміни якісних характеристик.

Правоохоронні органи не мають права здійснювати спонтанні дії для запобігання злочинам. Вони повинні будувати свою профілактичну діяльність на аналізі та прогнозуванні ситуації, передбачаючи негативні наслідки. Впроваджуючи ефективні превентивні заходи, правоохоронні органи повинні контролювати злочинність у межах прийнятних рівнів, одночасно створюючи всі необхідні умови для громадської безпеки.

Процес запобігання злочинності - це складний набір проактивних втручань, застосування цілої системи заходів, спрямованих на усунення, нейтралізацію криміногенних факторів, здоров'я соціального мікросередовища тощо.

Вважається, у контексті запобігання злочинності органами поліції доцільним було би розробити єдиний комплексний документ (нормативно-правовий документ) в частині регулювання запобіжної діяльності в якому чітко визначити підстави превентивних дій, засоби та профілактичні заходи, закріпити компетенцію окремих підрозділів (наприклад, поліцейського офіцера громади) та контроль за їх діяльністю, рівні, сфери діяльності, напрямки діяльності, форми, заходи і засоби профілактики, встановити

правові заходи та засоби запобігання основним видам кримінальних правопорушень, а також різним видам антисоціальної поведінки.

Злочинність як система з кількома рівнями характеристик і детермінант соціального, соціально-психологічного та індивідуально-психологічного порядку вимагає комплексного підходу до дослідження, в тому числі, переоцінки ролі та діяльності органів поліції як спеціального суб'єкта запобігання злочинності, особливо з урахуванням складних умов воєнного стану.

Так, як нами визначено, окрім виявлення та розкриття вчинених кримінальних правопорушень, завданням поліції є запобігання їм, тож майже всі структурні підрозділи Національної поліції України, так чи інакше, у своїй діяльності реалізують це завдання. Однак, головний фокус на запобігання злочинності, особливо на регіональному рівні, належить оперативним співробітникам, дільничним офіцерам та офіцерам громади, робота яких орієнтована в більшій мірі на рівень індивідуальної профілактики. На меті такої діяльності поліцейських є формування в громадськості нетерпимості та недоцільності протиправної поведінки, чому ефективно сприяє своєчасне та достатнє покарання за вчинення адміністративного чи кримінального правопорушення, так звана превенція.

Держава в особі своїх інституцій та відповідних структур, особлива роль серед яких належить поліції, повинна провадити комплексну та системну політику запобігання злочинності, виявляти та нейтралізувати детермінанти злочинності наскільки це можливо.

Вважаємо, що задля підвищення ефективності заходів запобігання кримінальним правопорушенням органам поліції в цілому, та в Херсонському регіоні зокрема, варто змістити вектор уваги на превентивні та профілактичні міри, працювати «заздалегідь», «наперед». Серед заходів особливої уваги слід надати напрямкам соціальної профілактики та адміністративного нагляду, своєчасного та повноцінного реагування на випадки порушення громадського

порядку, перевірок осіб у взаємодії з громадськістю, залученні населення до роботи з попередження злочинності та багато іншого.

За результатами опитування серед працівників поліції в Херсонському регіоні на предмет шляхів вдосконалення запобіжної діяльності поліції було отримано такі відповіді: підвищення заробітної плати та мотивації працівників поліції (8%), розширення повноважень поліції (12%), запровадження практики рейдів та сумісних заходів по відпрацюванню категорій осіб, місцевості на предмет протиправної поведінки (28%), розширення просвітницьких заходів (26 %); підвищення рівня покарання за злочини (14 %), розробка спеціального нормативно-правового акту у сфері реалізації заходів запобігання злочинності (12%).

Спеціальні заходи попередження адміністративних або кримінальних правопорушень мають застосовуватися при виявленні правопорушень, або причин і умов, що сприяють їх вчиненню, а також щодо осіб, поведінка яких є протиправною або асоціальною. Об'єктами спеціальної профілактики правопорушень є негативні соціальні явища, наприклад, пияцтво, алкоголізм, наркоманія, проституція, бродяжництво, домашня розпуста, домашнє насильство, детермінанти правопорушень та найбільш актуальні види протиправної діяльності (рецидивізм, підліткова злочинність, «п'яна» злочинність тощо.

Таким чином, запобігання злочинності, в тому числі, в регіональному розрізі, має починатися з виявлення осіб, від яких можна очікувати протиправних дій. Багатьом кримінальним правопорушенням можна було б запобігти, якби винних негайно притягнули до адміністративної чи кримінальної відповідальності за минулі правопорушення.

Так, наприклад, як показують офіційні статистичні дані, особи, які не вперше вдаються до протиправної поведінки становлять досить часто порушують закон повторно. Наприклад, у 2025 році кримінальні правопорушення вчинили 14758 осіб, які раніше вже притягувалися до кримінальної відповідальності із 101 865, що склало 14,5%. У 2024 році із 108

387 осіб, які вчинили кримінальне правопорушення 17 973 осіб попередньо вже притягувалися до кримінальної відповідальності, що відповідно склало 16,6%. У 2023 році підозру про вчинення кримінального правопорушення було вручено 108 271 особі, з яких 20 120 осіб, що відповідає 18,6% раніше вже притягувалися до кримінальної відповідальності [177]. Відповідно, можемо зробити висновок про тенденцію зменшення кількості випадків вчинення кримінального правопорушення особами, які раніше вже мали прецедент кримінальної відповідальності та попри це такий відсоток залишається досить значним.

Ефективними є напрямки спільної роботи поліції та відповідних громадських формувань, особливо в частині профілактичної роботи з виявлення осіб, які залучають неповнолітніх до пияцтва, бродяжництва, наркоманії, діяльності притонів тощо.

Органам поліції на регіональному рівні слід активніше залучати до діяльності по запобіганню злочинності звичайних громадян, заохочувати до співпраці та підвищувати обізнаність щодо успішної профілактики.

Необхідною умовою для застосування методів профілактики є всебічний і поглиблений аналіз даних про кримінальні правопорушення правопорушення, їх причини, особи правопорушників, а також фонові явища злочинності.

Слід зазначити, що на успішність роботи органів поліції з протидії злочинності значною мірою впливає оперативне вирішення виникаючих проблем, форми та методи, які використовуються (Додаток А.1, А.2, А.3).

Запобігання злочинності поліцією в умовах воєнного стану на регіональному рівні, в тому числі в Херсонському регіоні, включає посилений контроль, боротьбу з мародерством, патрулювання покинутого майна, перевірку документів та документів у осіб, а також охорону критичної інфраструктури.

Як зазначають С.С. Шрамко та А. В. Калініна: «Фактор війни у прогнозах злочинності на території України присутній з 2014 року. Однак масштаб його

впливу різко змінився із 24 лютого 2022 року: з конкретно локального характеру (маються на увазі бойові дії на Сході держави, тимчасово окуповані території Автономної Республіки Крим, Донецької та Луганської областей) він набув територіально всеохоплюючого характеру. Із введенням воєнного стану в Україні виникла й низка умов, що прямо чи опосередковано стали впливати на криміногенну ситуацію в державі» [217].

Раніше зазначалося, що у Херсонському регіоні застосовується практика облаштування блокпостів та застосування патрулів сумісно поліції, військовослужбовців ЗСУ та інших, утворених відповідно до чинного законодавства, військових формувань. Зазначені патрулі та блокпости з метою запобігання злочинності, розкриття вчинених кримінальних правопорушень та попередження скоєнню нових здійснюють патрулювання територій, перевірку й огляд транспорту та осіб, встановлення осіб, огляд речей, перевірку документів тощо [151].

Сутністю умов воєнного стану є породжені військовою агресією особливі умови нового формату навколишнього життя, за яких відбувається життєдіяльність цілого суспільства, роблячи вразливим цивільне населення, полегшуючи вчинення кримінальних правопорушень, породжуючи у злочинців оманливе відчуття безкарності (Додатки А.1-А.7). Ситуація ускладнюється законодавчо встановленим обмеженням конституційних прав і свобод людини і громадянина. Найбільша небезпека воєнного стану полягає в неможливості належним чином забезпечувати різними державними засобами найвищі соціальні цінності від посягань: людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку (ч. 1 ст. 3 Конституції України) [90].

Саме з цим стикається поліція як один із головних суб'єктів діяльності по запобіганню злочинності в Херсонському регіоні, направленої проти злочинності в країні в цілому, та в окремих регіонах, зокрема. Разом з тим, діяльність з попередження злочинності призводить до численних позитивних результатів. Попередження або відсутність випадків вчинення злочинів у майбутньому знижує кількість людських жертв. Можна врятувати життя,

запобігти фізичній шкоді та звести до мінімуму фінансові втрати. З цих причин запобігання злочинності є пріоритетним напрямком для поліції, а боротьба зі злочинністю часто визнається важливим напрямком політики і практики багатьох суб'єктів запобігання та протидії злочинності. Проте попередження злочинності пов'язане з низкою проблем. Наприклад, окремі організації, установи, підприємства можуть з метою попередження злочинності встановити контроль і нагляд за громадянами; запобігання злочинності може стати своєрідним «товаром» і «продаватися» тим, хто може собі це дозволити, залишаючи тих, у кого менше ресурсів, у ще більш небезпечному становищі. Зусилля з попередження злочинності можуть стигматизувати людей і спільноту; жертви можуть бути (помилково) звинувачені в сприянні їх власній віктимізації.

Глобалізація та цифровізація в глобальному масштабі створюють нові умови для взаємодії людських спільнот [224], в тому числі, й у сфері запобігання злочинності. Високий потенціал мають сучасні технології цифрового шифрування, що дають змогу кодувати будь-яку інформацію таким чином, щоб сторонні особи не мали доступу до неї, що особливо виправдано в Херсонському регіоні з урахуванням інформаційних та комунікаційних ризиків даної місцевості в умовах воєнного стану. Такі технології надають великі можливості для захисту персональних даних громадян, а також відомостей, що становлять державну та комерційну таємницю.

Важливим напрямком вдосконалення діяльності поліції в Херсонському регіоні в частині запобігання злочинності є розвиток технологічності та покращення оснащення поліції. Важливим є використання сучасних кримінологічних і криміналістичних рекомендацій, спрямованих на підвищення соціальної захищеності населення, зміцнення сімейних взаємин, правову просвіту громадян, активне залучення громадськості до проблеми запобігання злочинності [229]. До речі, відповідно до опитування серед працівників поліції 81% респондентів вважає, що для виконання завдань в

умовах воєнного стану має недостатньо ресурсів, повністю достатньо – 7%, частково достатньо - 7% та на думку 5% опитуваних - критично недостатньо.

Також за результатами опитування було з'ясовано фактори, які найбільше ускладнюють профілактику злочинності на думку працівників поліції: нестача технічних засобів (44%), брак особового складу (22%), постійні обстріли/небезпечна ситуація (21%), психологічне навантаження (15%) та низька довіра населення (13%).

Серед іншого, цікавим результатом є те, що 67% опитаних заявили про те, що взаємодія поліції з іншими структурами (СБУ, ТрО, військові адміністрації) потребує покращення.

В умовах широкого поширення діяльності ДРГ та активної пропаганди ворога важливими напрямками вдосконалення заходів запобігання злочинності в прифронтових регіонах є переорієнтації протиправної поведінки на законслухняну, впровадження стимулюючої та мотиваційної складової просвітницької роботи з місцевим населенням.

Ефективними можуть вважатися заходи індивідуальної профілактики, такі як бесіди та обліки, повідомлення про протиправну (антигромадську) поведінку за місцем роботи або навчання правопорушника, винесення офіційного застереження, усунення причин та умов, що сприяють вчиненню злочинів, надання правової, психологічної, медичної допомоги жертвам злочинних посягань, соціальна правопорушників [232].

Найбільш актуальними функціями поліції для досягнення цілей запобігання злочинності в Херсонському регіоні в умовах воєнного стану є: прийом та облік скарг і повідомлень про злочини, адміністративні правопорушення та інциденти; виявлення причин злочинів та адміністративних правопорушень та умов, сприяння їх вчиненню, вжиття заходів у межах своїх повноважень щодо їх усунення; виявлення осіб, які мають намір вчинити злочин, та проведення з ними індивідуальної профілактичної роботи; забезпечення безпеки громадян та громадського порядку. Крім кримінальних функцій, поліція Херсонського регіону виконує і

некримінальні функції, такі як проведення заходів з розшуку зниклих безвісти, дітей, сімейних проблем, правоохоронних органів під час масових процесій, мітингів і зібрань. Відсутність аналітичних обов'язків у законі ускладнює роботу поліції, немає вказівок щодо вивчення прихованих дій.

Причинно-наслідковий комплекс злочинності, як основний об'єкт превентивної діяльності органів поліції Херсонського регіону в умовах воєнного стану має свою специфіку, яка безпосередньо пов'язана з функціональним призначенням цих органів, а саме юридично значущими принципами, умовами, іншими детермінантами кримінальних правопорушень з урахуванням сучасних тенденцій, в тому числі, поширенні кримінальних правопорушень воєнного характеру.

Запобігання злочинності поліцією Херсонського регіону визначається її науковим дослідженням у конкретних умовах воєнного стану, просторових і часових межах, у зв'язку з цим важливі комплексні програми запобігання злочинності, на основі яких може бути сформульована спільна національна політика у сфері запобігання злочинності, ефективна співпраця, координація та нагляд за суб'єктами, залученими до реалізації програм, підвищення швидкості запобігання злочинності та громадського порядку.

Так, поліцейська практика повинна широко пропогандувати уявлення про те, що кримінальні правопорушення вчиняються частіше, коли правопорушник стикається з незахищеною жертвою чи об'єктом, що вказує на те, що запобіжні заходи мають бути спрямовані або на правопорушника, або на систему безпеки, або на потенційну жертва. Особливу увагу слід приділити попередженням про безпеку та цілеспрямованому громадському захисту

В даний час організації ефективної протидії кримінальним процесам перешкоджає відсутність на державному та на регіональних рівнях відповідного нормативно-правового акту, що регулює організацію системи попередження правопорушень. Відповідно, бракує одноманітності та системності в правовому встановленні основи превентивної діяльності поліції в умовах воєнного стану.

З метою вдосконалення діяльності поліції в умовах воєнного стану, в тому числі, на регіональному рівні, необхідно розробити спеціальні правові норми, які дозволять громадянам реєструвати не лише справи про кримінальні правопорушення, а й ті дії, які не тягнуть за собою кримінальну відповідальність, але мають бути зафіксованими, що допоможе встановити можливий рівень латентної злочинності та відобразити її реальний стан, визначити масштаби роботи поліції та реальність виконання завдань із забезпечення безпеки громадян.

В рамках нашого дослідження було проведено анкетування серед населення (вибірка 100 осіб) Херсонського регіону, за результатами якого було встановлено, що більшість опитуваних не почувають себе у безпеці в своєму населеному пункті; поліції довіряють лише 36% респондентів, 20% не довіряють взагалі та 44% довіряє частково, що не можна назвати позитивним результатом, а відтак вимагає позитивних змін з метою збільшення рівня довіри до поліції серед населення.

Серед іншого вбачається, що опитування вважають патрулювання вулиць недостатнім та повністю підтримують необхідність встановлення більшої кількості камер відеоспостереження.

Окремо слід відмітити, що найбільш ефективними заходами запобігання злочинності органами поліції громадяни вважають посилене патрулювання - 54%, відеоспостереження - 49%, жорсткіше покарання - 37%, співпраця з громадою - 28%, інформаційні кампанії - 22%.

Вважаємо, що вдосконалення діяльності поліції в умовах воєнного стану має бути спрямоване на посилення превенції, забезпечення публічного порядку та безпеки громадян, протидію новим викликам, включаючи розширення функцій із захисту вразливих груп (особливо дітей, осіб звільнених з полону, осіб, які втратили внаслідок бойових дій рідних та близьких осіб), контроль за обігом зброї, участь у протидії диверсійно-розвідувальним групам та налагодження партнерської взаємодії з населенням.

Основними напрямками вдосконалення діяльності національної поліції України із запобігання кримінальним правопорушенням у Херсонському регіоні можуть бути наступні заходи:

- активне нормативне та практичне розширення профілактичної функції поліцейських офіцерів громад;
- запровадження систематичних відвідувань серед неблагополучних та осіб, які потрапили в складні життєві обставини (сумісно з представниками органів місцевого самоврядування);
- реалізація рейдів по запобіганню торгівлі людьми, сексуальному та фізичному насильству, зокрема серед евакуйованих осіб та дітей;
- подальше вдосконалення та автоматизація процедур перевірки документів та транспортних засобів для виявлення диверсійних груп, зброї, боєприпасів та наркотичних речовин;
- розширення кінологічних служб та використання службових тварин в завданнях по попередженню та виявленню кримінальних правопорушень, встановлення причетних осіб;
- впровадження технологічних рішень, програмного забезпечення сучасних ІТ-інструментів для швидкого обміну інформацією та прийняття управлінських рішень;
- акцентування роботи в частині взаємодії з громадськістю та посилення зв'язків і довіри до поліції через прозорість, інформування про небезпеки та залучення громадськості до патрулювання, що є ключовим для превенції;
- розробка спеціальних курсів підготовки та підвищення кваліфікації серед працівників, тренування та спеціальну підготовку особового складу з урахуванням викликів воєнного часу, включаючи навички роботи у зонах бойових дій, надання домедичної допомоги, використання дистанційних літальних апаратів, сучасної техніки та засобів спостереження тощо;
- підвищення фінансування технічного забезпечення мобільності поліцейських та оперативності реагування;
- технічна модернізація матеріально-технічної бази;

- перехід до ризик-орієнтованого управління, посилення координації з військовими адміністраціями та громадою, погодження комендантських заходів, контроль за дотриманням режиму світломаскування та пересування;
- розширення превентивних заходів з урахуванням воєнних ризиків, як-то протидія незаконному обігу зброї, проведення системних перевірок осіб, які можуть зберігати незареєстровану зброю;
- запобігання колабораційній діяльності, моніторинг інформаційного простору, роз'яснювальна робота серед населення щодо відповідальності;
- посилений контроль за мародерством та майновими кримінальними правопорушеннями;
- профілактика домашнього насильства;
- розширення міжвідомчої та міжнародної співпраці, залучення міжнародних програм підтримки, участь у спільних наукових заходах та дослідженнях.

Серед іншого, вважаємо за потрібне запровадження регіональної програми запобігання злочинності в Херсонському регіоні задля покращення показників та підвищення ефективності діяльності поліції в даній сфері. Пріоритетними напрямками діяльності поліції Херсонського регіону щодо запобігання злочинності є безпека прифронтових та деокупованих громад, що може бути реалізовано за рахунок посиленого патрулювання, контролю покинутих та пошкоджених об'єктів, спільних рейдів з ТрО та військовими адміністраціями, протидія незаконному обігу зброї, в тому числі, запровадження програми її добровільної здачі, посилення заходів боротьби з колабораціонізмом та диверсіями, протидія шахрайству та гуманітарним зловживанням.

Комплексна програма запобігання злочинності в Херсонському регіоні в умовах воєнного стану має включати залучення громадськості до профілактичної діяльності; запобігання кримінальним правопорушенням з підвищеною суспільною небезпекою (екстремізм, воєнні злочини, тероризм, торгівля наркотиками, торгівля зброєю, посягання проти миру та людства);

профілактику злочинності неповнолітніх тощо. Однак такий перелік не може бути вичерпним, регіональна програма запобігання злочинності має включати й інші сфери: запобігання посяганням проти власності, забезпечення безпеки дорожнього руху, протидія кримінально каранним посяганням на життя та здоров'я людини, інші конституційні права тощо.

Отже, дослідження особливостей регіонального запобігання злочинності в Херсонському регіоні в умовах воєнного стану дає можливість прийти до певних висновків. Так, специфіка умов воєнного стану актуалізує дослідження запобігання злочинності в регіональних розрізах, оскільки сьогодні кожен регіон чітко відрізняється від іншого рядом специфічних особливостей економічного, політичного, безпекового спектрів, рівня доходу населення, щільності населення, урбанізації тощо. По-друге, ефективним рішенням для запобігання злочинності на регіональному рівні, в тому числі, в Херсонському регіоні можуть бути саме інтегровані регіональні програми, які повинні бути регіонально чутливими та чітко визначеними видами діяльності та конкретними учасниками.

Висновки до розділу 3

З метою дослідження зарубіжного досвіду запобігання злочинності правоохоронними органами було проаналізовано відповідну практику США, Великобританії, Німеччини, Франції, Японії, Австрії, Італії. Згідно зарубіжної практики запобігання злочинності в країнах, досвід яких було проаналізовано, трактується як комплексна діяльність, що поєднує роботу поліції, органів влади, громади та соціальних інституцій.

Основними позитивними аспектами, які позитивно себе зарекомендували в досвіді іноземних країн це концепція «Community Policing», яка відносно недавно почала активно впроваджуватися в діяльність національної поліцейських структур. Прогнозується, що саме за рахунок впровадження даної концепції можливе зниження рівня вуличної злочинності, підвищення довіри до поліції та оперативне виявлення криміногенних факторів.

Також ефективними заходами запобігання злочинності вважається активна та безкарна політика відносно адміністративних правопорушень, контроль громадського порядку, підвищення видимої присутності поліції, використання технологічних інструментів відеоспостереження з аналітикою, інформаційних систем та прогнозування криміногенної активності.

Звісно, актуальними для запобігання злочинності поліцейськими структурами залишаються заходи виховної роботи з молоддю, адміністративний нагляд за особами, які раніше вчиняли каране діяння, ресоціалізації та пробація, розвиток соціальних програм.

Також виявилася тенденція переходу від каральної до превентивної політики, розширення взаємодії з органами місцевої влади, освітніми установами, громадськістю тощо. Зарубіжний досвід демонструє, що ефективне запобігання злочинності можливе лише за умови партнерства поліції з громадою, використання сучасних аналітичних інструментів, міжвідомчої співпраці, поєднання правоохоронних і соціальних заходів.

Було визначено, що міжнародно-правові стандарти діяльності поліції по запобіганню злочинності – це система універсальних і регіональних норм та принципів, що визначають допустимі межі, методи та гарантії поліцейської діяльності у сфері запобігання злочинності, які спрямовані на поєднання ефективності правоохоронної діяльності з дотриманням прав і свобод людини, зменшення детермінант злочинності і поширення кримінальних правопорушень, а також посилення превентивного впливу.

Основу міжнародно-правових стандартів діяльності поліції у сфері запобігання злочинності складають універсальні стандарти ООН, міжнародно-правові договори, встановлені принципи правоохоронної діяльності: верховенство права, законності, справедливості, заборони дискримінації, заборона катувань і жорстокого поводження, політичної нейтральності поліції, прозорості діяльності, поваги до людської гідності та ін.

Міжнародні стандарти слугують орієнтиром для реформування поліції, є критерієм оцінки законності її діяльності, забезпечують гармонізацію законодавства з міжнародним правом, формують довіру населення до правоохоронних органів. Такі стандарти діяльності поліції у сфері запобігання злочинності спрямовані на баланс між забезпеченням громадської безпеки та гарантіями прав людини. Ефективна превентивна діяльність поліції можлива лише за умов дотримання принципів законності, пропорційності, підзвітності та партнерства з громадою.

Запропоновано систему заходів вдосконалення діяльності Національна поліція України з метою запобігання злочинності в Херсонська область в умовах воєнного стану з урахуванням післяокупаційних ризиків та прифронтової специфіки. Серед основних організаційно-управлінські заходи, превентивні заходи з урахуванням воєнних ризиків, профілактика соціально зумовленої злочинності, посилення цифровізації та кримінального аналізу аналітики, підвищення професійної підготовки, посилення довіри населення, розширення міжвідомчої та міжнародної співпраці.

ВИСНОВКИ

За результатами дисертаційного дослідження на основі вивчення вітчизняних та зарубіжних джерел, масиву емпіричних даних, судової та правоохоронної практики вирішене наукове завдання, що полягає у поглибленому кримінологічному вивченні проблеми запобігання злочинності Національною поліцією України в Херсонському регіоні в умовах воєнного стану, запропоновано систему заходів з удосконалення даного напрямку поліцейської діяльності.

1. Наукове осмислення запобігання кримінальним правопорушенням поліцією включає аналіз різних рівнів запобігання, спрямованих на усунення причин і умов злочинності, роботу з особами з груп ризику та конкретними правопорушеннями. Сучасні наукові розробки фокусуються на підвищенні ефективності заходів, законності, розмежуванні компетенцій суб'єктів та зниженні соціальної напруженості для зменшення потенційних наслідків злочинності, а також мають суттєве значення для фундації заявленої в дисертації теми щодо дослідження обраного нами проблемного питання – удосконалення діяльності поліції як суб'єкта запобігання злочинності в Херсонському регіоні в умовах воєнного стану.

2. Національна поліція України є ключовим спеціально уповноваженим суб'єктом запобігання злочинності, що реалізує функції охорони прав і свобод людини, публічної безпеки та протидії злочинності. Поліція здійснює профілактичні заходи, спрямовані на виявлення та усунення причин правопорушень, використовуючи методи переконання, примусу, патрулювання та партнерства з громадою. Сьогодні особливого значення набувають перспективні положення кримінологічної політики держави, навички кримінологічного аналізу злочинності, розробки комплексних заходів для запобігання злочинності, розуміння важливості ресурсного забезпечення програм її не репресивної протидії, знання повноважних можливостей суб'єктів запобігання, використання зарубіжного досвіду ефективного впливу на витоки злочинності, особливо з урахуванням особливостей

функціонування держави та суспільства в умовах воєнного стану який є тим особливим станом, який суттєво впливає на функціонал та організацію діяльності правоохоронних структур.

3. Методологічні засади дослідження особливостей діяльності Національної поліції України із запобігання кримінальним правопорушенням у Херсонському регіоні в умовах воєнного стану враховували прифронтний характер регіону, міграційні процеси, наявність незаконного обігу зброї, підвищений рівень латентної злочинності, особливий правовий режим воєнного стану, включали аналіз структури злочинності, динаміки кримінальних правопорушень, причин і умов їх вчинення. З метою виявлення шляхів вдосконалення та підвищення ефективності діяльності поліції в Херсонському регіоні в умовах воєнного стану у сфері запобігання злочинності було також використано компаративний підхід аналізу міжнародно-правових стандартів поліцейських структур та зарубіжний досвід. У результаті стало можливим виявити криміногенні факторів воєнного часу на Херсонщині, проаналізувати ефективність превентивної діяльності поліції та запропонувати регіонально орієнтовану програму та моделі запобігання злочинності в даному регіоні в умовах воєнного стану.

4. З'ясовано, що запобігання злочинності органами поліції в Херсонському регіоні в умовах воєнного стану – це цілеспрямована діяльність, спрямована на виявлення, усунення або нейтралізацію причин і умов, що сприяють вчиненню кримінальних правопорушень, а також на вплив на групи ризику та окремих осіб. Ця діяльність включає в себе загальні, спеціальні та індивідуальні заходи і здійснюється поліцією у співпраці з іншими державними органами та громадськими формуваннями. Діяльність поліції в Херсонській області під час повномасштабного вторгнення характеризується значними викликами. Особливі умови, пов'язані з бойовими діями, тимчасовою окупацією частини регіону, руйнуванням інфраструктури та загрозами безпеці, створили унікальний комплекс проблем, що впливають на ефективність правоохоронної діяльності. До таких умов слід віднести

обмеженість доступу до частини території, триваючі бойові дії, перевантаженість правоохоронних функцій, пошкоджена інфраструктура та логістичні проблеми, кадровий дефіцит, морально-психологічна напруга та тиск, який відчувають працівники, проблеми з довірою та співпрацею з громадськістю, складнощі реалізації судочинства, інформаційні загрози.

Довведено, що діяльність поліції в Херсонській області під час повномасштабного вторгнення характеризується значними викликами. Особливі умови, пов'язані з бойовими діями, тимчасовою окупацією частини регіону, руйнуванням інфраструктури та загрозами безпеці, створили унікальний комплекс проблем, що впливають на ефективність правоохоронної діяльності. До таких умов слід віднести обмеженість доступу до частини території, триваючі бойові дії, перевантаженість правоохоронних функцій, пошкоджена інфраструктура та логістичні проблеми, кадровий дефіцит, морально-психологічна напруга та тиск, який відчувають працівники, проблеми з довірою та співпрацею з громадськістю, складнощі реалізації судочинства, інформаційні загрози та кіберризиками.

5. Запропоновано поділити факторів негативного впливу на діяльність поліції як суб'єкта запобігання злочинності у Херсонському регіоні в умовах воєнного стану на наступні групи:

- нормативно-правові: відсутність ефективної та раціональної нормативно-правової бази для виконання повноважень по запобіганню злочинності в умовах прифронтової зони, необхідність розробки положень з метою утвердження раціональності та принципу достатності в частині встановлення меж повноважень поліції та обмежень конституційних прав та свобод громадян;

- матеріально-технічні: руйнування інфраструктури, потреба в забезпеченні спецзасобами та спецтехнікою, в тому числі, броньованим транспортом, транспортом евакуаційного призначення, транспортом підвищеної прохідності, зняттям піротехнічного сектору, оснащення

засобами індивідуального захисту, засобами електронної боротьби з безпілотними літаючими апаратами ворога, пристрої електронної розвідки;

- інформаційно-комунікаційні: нестабільність роботи інтернет мережі, відсутність належного забезпечення електроенергією, постійні затримки в провадженні судочинства через об'єктивні фактори небезпеки та неможливості безперервного судового розгляду, неповнота інформаційних баз, перебої роботи в системах оповіщення, режим секретності документації тощо;

- кадрові: дефіцит працівників з місцевого населення, використання кадрів з інших регіонів на умовах тимчасових командировок, недостатність кваліфікації працівників, професійна деформація, удосконалення механізмів взаємодії з іншими правоохоронними та військовими структурами, а також з органами місцевого самоврядування, сприятиме скоординованим діям і швидкому реагуванню на надзвичайні ситуації;

- психологічні: вигорання, страх та рівень стресостійкості працівників, низький рівень довіри громадськості;

- деструктивні: діяльність диверсійних груп, шпигунство, колабораційні настрої тощо.

6. Стан злочинності в Херсонському регіоні в умовах воєнного стану характеризується домінуванням воєнних злочинів РФ проти цивільного населення, включно з масованими обстрілами, використанням FPV-дронів та руйнуванням інфраструктури. З березня 2022 року відбулося різке збільшення тяжких порушень, включно з військовими злочинами, порушеннями проти миру, безпеки людства та міжнародного порядку та злочинами проти безпеки України. Виявлено, що саме Херсонщина займає друге місце серед регіонів України за кількістю повідомлень про підозри у військових кримінальних правопорушень. Значного поширення набрали кримінальні правопорушення проти національної безпеки, зберігається загальнодержавна тенденція високого рівня кримінальних правопорушень проти власності. Значим є рівень кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи та у сфері обігу

наркотичних речовин. При цьому характерне зменшення окремих видів кримінально караних посягань у порівнянні з іншими регіонами, наприклад, відбулося зниження випадків вчинення шахрайства.

З'ясовано, що у період 2022-2025 років стан злочинності в Херсонському регіоні характеризується тенденцією зростання загального рівня злочинності з певним варіюванням кількісних показників окремих видів кримінальних правопорушень. Така ситуація вимагає пошуків нових більш дієвих заходів запобігання та протидії злочинності в особливо складних умовах, які продиктовані воєнною обстановкою, складністю реалізації діяльності поліції в цілому в умовах підвищеної небезпеки, постійних обстрілів, руйнування інфраструктури та порушенням логістичного забезпечення, що вимагає не лише стандартних загальноприйнятих рішень, а використання методів сучасних технологій.

7. Встановлено, що за соціально-демографічними ознаками в регіоні кримінальні правопорушення вчиняли переважно чоловіки (85-88%), що зумовлено як загальною кримінологічною тенденцією, так і воєнними умовами. За віком переважно у віці 25–45 років, а також зросла частка осіб 18–24 років. За ознакою освіти – особи з середньою та/або професійно-технічною освітою та без стабільної зайнятості. За місцем мешкання як мешканці деокупованих територій, так і особи з тимчасово окупованих громад. За соціально-психологічними рисами визначено, що особа злочинця Херсонського регіону в умовах воєнного стану має такі ознаки: підвищений рівень стресу, тривожності, посттравматичних проявів, деформація правосвідомості в умовах тривалої окупації, зниження рівня соціального контролю, схильність до агресивної поведінки та толерантність до незаконного обігу зброї. З приводу кримінально-правових ознак відмічається зростання кількості воєнних злочинів та колабораційної діяльності, поширення кримінальних правопорушень проти власності (мародерство, крадіжки покинутого майна), незаконне поводження зі зброєю та

боєприпасами, факти співпраці з окупаційними адміністраціями, кіберзлочини та шахрайства, пов'язані з гуманітарною допомогою.

За типологією злочинців у Херсонському регіоні в умовах війни переважають ситуативний злочинець, який вчиняє діяння під впливом воєнних обставин (втрата житла, роботи); корисливий злочинець - використовує нестабільність для незаконного збагачення; колаборант - особа, що добровільно співпрацювала з окупаційними структурами; особа з девіантною військовою адаптацією - незаконне використання зброї, агресивна поведінка.

До факторів формування злочинної поведінки злочинців у Херсонському регіоні в умовах війни слід віднести тривалу окупацію частини території, руйнування соціальної інфраструктури, економічну нестабільність, масову міграцію населення, наявність великої кількості незареєстрованої зброї, а також ослаблення превентивної функції правоохоронних органів у період активних бойових дій.

8. Проаналізовано досвід запобігання злочинності поліцейськими структурами у США, Великобританії, Німеччини, Франції, Японії, Австрії, Італії. Згідно зарубіжної практики запобігання злочинності в країнах, досвід яких було проаналізовано, трактується як комплексна діяльність, що поєднує роботу поліції, органів влади, громади та соціальних інституцій.

Визначено, що міжнародні стандарти поліцейських служб демократичних держав мають яскраво виражений етико-деонтологічний характер та визначають якість функціонування правоохоронних органів взагалі. Разом з тим, зарубіжний досвід демонструє, що їх впровадження покращує якість та ефективність поліцейської діяльності в національних системах. Деонтологічний підхід дозволяє враховувати сукупність факторів, що впливають на професійну поведінку відповідного рівня професійності, етичності та відповідальності.

9. Визначено, що міжнародно-правові стандарти діяльності поліції по запобіганню злочинності становлять систему універсальних і регіональних норм та принципів, що визначають допустимі межі, методи та гарантії

поліцейської діяльності у сфері запобігання злочинності, які спрямовані на поєднання ефективності правоохоронної діяльності з дотриманням прав і свобод людини, зменшення детермінант злочинності і поширення кримінальних правопорушень, а також посилення превентивного впливу. У свою чергу, міжнародний поліцейський стандарт - загальноприйнята модель поліцейської діяльності, втілену в фундаментальних міжнародних нормах та рекомендаціях, яка становить прийнятний мінімум для впровадження у національну правову систему держав. Практика ЄСПЛ встановлює міжнародні стандарти діяльності поліції в цілому, та у сфері запобігання злочинності, зокрема, запобігає зловживанню владою, підвищує довіру населення, мінімізує ризик міжнародної відповідальності держави, сприяє гуманізації правоохоронної діяльності.

10. Запропоновано систему заходів вдосконалення діяльності Національної поліції України з метою запобігання злочинності в Херсонська область в умовах воєнного стану з урахуванням післявоєнних ризиків та прифронтової специфіки. Серед основних організаційно-управлінських заходів, превентивні заходи з урахуванням воєнних ризиків, профілактика соціально зумовленої злочинності, посилення цифровізації та кримінального аналізу аналітики, підвищення професійної підготовки, посилення довіри населення, розширення міжвідомчої та міжнародної співпраці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адміністративна діяльність Національної поліції: навч. посіб. / кол. авт.; кер. авт. кол. В. А. Глуховець. Дніпро: Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 248 с.
2. Адміністративна діяльність поліції у питаннях та відповідях: навчальний посібник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. НАПрН України. М. Бандурки; (О.І. Безпалова, О.В. Джафарова, С.М. Князев та ін.; передм. О.М. Бандурки); МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків: ХНУВС, 2017. 242 с
3. Алфьоров С. М. Діяльність органів внутрішніх справ по протидії злочинності у курортних регіонах (кримінологічне дослідження на матеріалах Запорізької області): дис. ... канд. юрид. наук: 12. 00. 08. Харків, 2003. 197 с.
4. Андрушко А.В. Геронтологічна злочинність: кримінологічна характеристика та запобігання : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Ужгород, 2010. 243 с.
5. Антипенко В. Ф. Міжнародна кримінологія: досвід дослідження тероризму. Одеса: Фенікс, 2011. 355 с
6. Афонін Д.С., Боксгорн А.В. Особливості забезпечення публічної безпеки і порядку національною поліцією України в умовах воєнного стану. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 1-2. С. 224–230.
7. Бабенко А. М. Запобігання злочинності в регіонах України: концептуально-методологічний та праксеологічний вимір : монографія. Одеса : ОДУВС, 2014. 416 с.
8. Бабенко А. М. Шляхи вдосконалення запобігання злочинності в прикордонних регіонах України. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2014. № 3. С. 16–18.

9. Бабенко А. М. Регіональна злочинність в Україні: закономірності, детермінація та запобігання: дис. ... д-ра юрид наук: 12. 00. 08. Запоріжжя, 2015. 515 с.
10. Бандурка А.М., Давиденко Л.М. Злочинність в Україні: причини та протидія: монографія. Харків, 2003. 368 с.
11. Бандурка О. М., Литвинов О. М. Злочинність як об'єкт феноменологічного аналізу. *Право і Безпека*. 2015. № 3. С. 6–10. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2015_3_3 (дата звернення 14.10.2024 р.)
12. Батиргарєєва В.С. Кримінологічна характеристика та попередження розбоїв, поєднаних з проникненням у житло : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / В. С. Батиргарєєва. Харків, 2002.
13. Безпалова О. Пріоритетні напрями діяльності органів поліції щодо забезпечення прав громадян в умовах правового режиму воєнного стану в Україні. *Право і безпека*. 2022. № 3. С. 13–24
14. Бесчастний В. М. Теорія та практика кримінологічного забезпечення протидії злочинності в Україні: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2018. 32 с.
15. Бесчастний В. Теорія та практика кримінологічного забезпечення протидії злочинності в Україні : дис...докт. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2018. 400 с.
16. Бичін С. О. Детективна діяльність в механізмі запобігання злочинності: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2019. 223 с.
17. Будь О. А. Адміністративно-правові засади здійснення превентивної діяльності поліцією: порівняння досвіду України та країн ЄС: дис. ... док. філософ. 081. Харків, 2021. 264 с.
18. Булатін Д. О. Адміністративно-правові засади здійснення превентивної діяльності поліцією: порівняння досвіду України та країн ЄС: дис. ... док. філософ. 081. Харків, 2020. 247 с.

19. Бурда О.М. Загальносоціальні заходи запобігання крадіжкам у мережі роздрібно́ї торгівлі. *Часопис Київського університету права*. 2020. № 3. С. 303-308.
20. Василевич В.В. Поняття кримінологічної характеристики насильницьких злочинів. *Право України*. 1997. № 12. С. 82-84.
21. Ведерніков Ю. А., Кучук А. М. Правоохоронна діяльність в Україні: теоретико-правовий аспект. Київ: *Знання України*, 2009. 219 с.
22. Великий тлумачний словник української мови / уклад. і голова ред. В. Т. Бусел. К.: Ірпінь: ВТФ “Перун”, 2003. 1440 с.
23. Веред І.С., Кушнір Ю.В. Соціологія девіантної поведінки: навч. посіб. Донецьк : КІЦ, 2013. – 192 с.
24. Верменич Я. В. Історична регіоналістика в Україні. *Український історичний журнал*. 2002. № 2. С. 3–27.
25. Верченко Л. С. Система та компетенція правоохоронних органів США, які протидіють організованій злочинності. *Право і суспільство*. 2009. № 5. С. 141–147
26. Віденська декларація про злочинність і правосуддя: відповіді на виклики ХХІ століття від 10.04.2000. Декларація. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU00029> (дата звернення 12.10.2024 р.)
27. Вітик Ю. І. Міжнародно-правові стандарти поліцейської діяльності у сфері забезпечення дотримання прав і свобод людини. *Knowledge, Education, Law, Management*. 2020. № 7 (35), vol. 3. С. 39–45.
28. Вирок Херсонського міського суду Херсонської області від 18.12.2025 року у справі №766/1930/24. URL: 132793286 (дата звернення 14.10.2024 р.)
29. Вирок Херсонського міського суду Херсонської області від 1 жовтня 2025 року у справі № 650/2961/25. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/130704707> (дата звернення 14.07.2025 р.)

30. Вирок Херсонського міського суду Херсонської області від 20 січня 2026 року у справі №766/1121/25. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133514403> (дата звернення 14.07.2025 р.)
31. Вирок Херсонського міського суду Херсонської області від 12.02.2026 року у справі № 766/1347/25. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/134113278> (дата звернення 14.07.2025 р.)
32. Владовська К., Морщук Т. Дотримання міжнародних стандартів прав людини працівниками Національної поліції України. *Вісник Національної прикордонної служби України*. 2019. № 4. URL: <https://periodica.nadpsu.edu.ua/index.php/legal/article/view/300/301> (дата звернення 28.07.2025 р.)
33. Вознюк А. А., Будік І. М. Реалізація кримінальної відповідальності учасників злочинних організацій за злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2022. Випуск 74(2). С. 119–207
34. Вознюк А.А., Щирська В.С. Запобігання організації або утриманню місць для незаконного Запобігання організації або утриманню місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів : монографія. Київ: Освіта України, 2017. 184 с.
35. Гіденко Є. Дії працівників національної поліції України в умовах воєнного стану. *Молодий вчений*. 2022. № 6. С. 87–89.
36. Гіденко Є. Дії працівників національної поліції України в умовах воєнного стану. *Молодий вчений*. 2022. № 6. С. 87–89.
37. Голіна В. В. Запобігання злочинності (теорія і практика): навч. посіб. Харків: Нац. юрид. акад. України, 2011. 120 с.
38. Голіна В. В. Запобігання злочинності: проблеми оптимізації соціальної активності. *Вісник Академії правових наук України*. 2006. № 3 (46). С. 206–214.

39. Голіна В. В. Кримінологічна профілактика злочинності: поняття, специфіка, структура, об'єкт запобіжного впливу. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2015. Вип. 29. С. 145–154.
40. Голіна В.В. Спеціально-кримінологічне попередження злочинів (теорія і практика) : дис. доктор. юрид. наук. 12.00.08. Харків, 1994. 569 с.
41. Головкін Б.М. Корупція у приватному секторі. URL: <http://eipre.uscoz.net/pdf/delictology-3.pdf#page=51> (дата звернення 14.06.2025 р.)
42. Головкін Б.М. Теперішнє і майбутнє кримінології. *Проблеми законності*. 2020. Вип. 149. С. 168–184. URL: <https://doi.org/10.21564/2414-990x.149.200724> (дата звернення 14.06.2025 р.)
43. Гусар Л. Біологічна концепція Чезаре Ломброзо. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 8. С. 249–253.
44. Даньшин. І. М. Усталені форми злочинності: кримінологічний нарис. Х.: АНТП, 2002. 110 с.
45. Джафарова О., Зінченко Д. Роль поліції у забезпеченні національної безпеки України в умовах воєнного стану. *Актуальні проблеми правоохоронної діяльності в умовах воєнного стану*: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції (Хмельницький, 14 березня 2024 р.). Хмельницький: Видавництво НАДПСУ, 2024. С. 6
46. Декларація про поліцію: міжнар. док. від 8 трав. 1979 р. № 690(1979). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_803#Text. (дата звернення 14.06.2025 р.)
47. Декларація тисячоліття ООН. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/summitdecl.shtml. (дата звернення 14.02.2025 р.)
48. Демський Н. В. Адміністративно-правове регулювання взаємодії підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України з іншими суб'єктами профілактики правопорушень: дис. ... докт. філософ. 081. Львів. 2023. 235 с.

49. Денисов С.Ф. Особа злочинця у кримінологічній теорії України. URL:https://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/8292/Osoba%20zlochynsia%20u%20kryminolohichnii%20teorii%20Ukrainy_Denysov_2020.pdf?sequence=2&isAllowed=y (дата звернення 14.06.2025 р.)

50. Денисюк Д. С. Правові основи діяльності Національної поліції України в умовах верховенства права. *Наук. вісн. Ужгородського національного університету*. 2017. Вип. 39. Т. 1. С. 133–135. (Серія «Право»).

51. Департамент міжнародного поліцейського співробітництва Національної поліції. URL: <https://npu.gov.ua/pro-policiyu/struktura-nacionalnoyi-policiyi/departament-mizhnarodnoho-politseiskoho-spivrobitnytstva> (дата звернення 24.07.2025 р.)

52. Джужа О.М. Запобігання злочинам: кримінологічно-віктимологічна парадигма: монографія. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2015. 331 с.

53. Джужа О.М., Моїсєєв Є. М., Василевич В. В. Кримінологія : навчально-методичний посібник. Київ : Атіка. 2003. 400 с.

54. Долинний А. В. Адміністративно-правове забезпечення Національною поліцією України публічної безпеки і порядку під час проведення масових заходів: дис. ... канд. юрид. наук, спец.: 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. К. : Відкритий міжнар. ун-т розвитку людини «Україна», 2017. 198 с.

55. Дрьомін В.М. Злочинність як соціальна практика: інституціональна теорія криміналізації суспільства : монографія. Юридична література: Одеса. 2009. 614 с.

56. Єдиний аналітичний сервісний центр (UASC). URL: https://mvs.gov.ua/press-center/news/Policiya_Robota_dinogo_analitichnogo_servisnogo_centru_11425 (дата звернення 14.06.2025 р.)

57. Єдиний звіт про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення за січень-грудень 2022 року. Офіс Генерального прокурора України. Статистика.

URL.: <https://www.gp.gov.ua/ua/posts/pro-osib-yaki-vchinili-kriminalni-pravoporushennya-2016-2024-roki> (дата звернення 11.05.2025 р.)

58. Єдиний звіт про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення за січень-грудень 2023 року. Офіс Генерального прокурора України. Статистика.

URL.: <https://www.gp.gov.ua/ua/posts/pro-osib-yaki-vchinili-kriminalni-pravoporushennya-2016-2024-roki> (дата звернення 11.05.2025 р.)

59. Єдиний звіт про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення за січень-грудень 2024 року. Офіс Генерального прокурора України. Статистика.

URL.: <https://www.gp.gov.ua/ua/posts/pro-osib-yaki-vchinili-kriminalni-pravoporushennya-2016-2024-roki> (дата звернення 11.05.2025 р.)

60. Єдиний звіт про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення за січень-грудень 2025 року. Офіс Генерального прокурора України. Статистика.

URL.: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-osib-yaki-vchinili-kriminalni-pravoporushennya-2> (дата звернення 15.01.2026 р.)

61. Жученко Є.Ю. Стан кримінальних правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху. *Держава та регіони*. 2023. № 1 (79). С. 287–293

62. Закалюк А. Курс сучасної української кримінології : теорія і практика : у 3-х кн. Київ : Ін Юре, 2007. Кн. 1 : Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки. 424 с.

63. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: у 3-х кн. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. Кн. 2 : Кримінологічна характеристика та запобігання вчиненню окремих видів злочинів. 712 с.

64. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика : у 3-х кн. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. Кн. 3 : Практична кримінологія. 320 с

65. Звід принципів захисту всіх осіб, які піддаються затриманню чи ув'язненню будь-яким чином: міжнар. док. від 9 груд. 1988 р. № 43/173. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_206#Text. (дата звернення 11.05.2025 р.)

66. Звіт Національної поліції України про результати роботи у 2023 році.
URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit2023/zvit_NPU_2023.pdf (дата звернення 11.03.2025 р.)
67. Звіт Національної поліції України про результати роботи у 2024 році.
URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit_2024/zvit-npu-2024.pdf (дата звернення 11.03.2025 р.)
68. Зелінський А.Ф. Кримінологія: курс лекцій. Харків: Прапор, 1996. 260 с
69. Іванов Ю. Ф. Кримінологія: Навч. посіб. / Ю. Ф. Іванов., О. М. Джужа. – 2-ге вид., доповн. та перероб. – К. : Вид. ПАЛИВОДА А. В., 2008.
70. Іванов Ю.Ф., Джужа О.М. Кримінологія : навч. посіб. Київ: Вид. ПАЛИВОДА А.В., 2006. 264 с.
71. Інформація про результати діяльності органів прокуратури Херсонської області у 2022 році. URL: https://kherson.gp.gov.ua/ua/xersondok.html?_m=publications&_t=rec&id=326916 (дата звернення 11.09.2025 р.)
72. Інформація про результати діяльності органів прокуратури Херсонської області у 2025 році. URL: https://kherson.gp.gov.ua/ua/video3_kherson.html?_m=publications&_t=rec&id=410467&s=print (дата звернення 17.01.2026 р.)
73. Каляянов Д. П. Правове регулювання діяльності поліції в країнах Європи. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2015. № 1. С. 34–36.
74. Кримінально-виконавчий кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, № 3-4, ст. 21. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15#Text> (дата звернення 11.09.2025 р.)
75. Кримінальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст.131. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення 11.12.2025 р.)

76. Коваленко А. В. Теоретико-прикладні засади кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності в Україні: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2020. 455 с.

77. Коваленко А.В. Поліція як суб'єкт запобігання злочинності. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія «Юриспруденція». 2019. № 37. С. 174–177

78. Ковальський В. С., Семаков Г. С., Костенко О. М. Кримінологія : підручник. Видавництво Юрінком Інтер, 2018. 344 с

79. Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку: міжнар. док. від 17.12.1979 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_282#Text. (дата звернення 11.12.2025 р.)

80. Кодекс цивільного захисту України. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 34-35, ст.458. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text> (дата звернення 11.09.2025 р.)

81. Колодій А.Ф. Радянська ідентичність та її носії в незалежній Україні. Україна в сучасному світі. *Соціальні, етнічні і культурні аспекти глобалізації та Україна*: конференція для українських ВИПУСКНИКІВ програм наукового стажування у США. Київ: Стилос. 2002. С.36-37.

82. Колодяжний М. Г. Насильницькі вимагання майна в Україні: кримінологічна характеристика, детермінація та запобігання: монографія / за ред. В.В. Голіни. Харків: Крессроуд, 2010. 288 с.

83. Колодяжний М. Г. Сучасний зарубіжний досвід громадського впливу на злочинність: монографія / за ред. В. В. Голіни. Харків: Право, 2017. 252 с

84. Коментар до ст.132 Конституції України. URL:<https://konstitutsiya.com.ua/ru/st-132> (дата звернення 11.09.2025 р.)

85. Конвенція про екстрадицію. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/840_001-33#Text (дата звернення 11.04.2025 р.)

86. Конвенція про захист прав і основоположних свобод 1950 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення 11.04.2025 р.)
87. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання 1984 року. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085 (дата звернення 11.04.2025 р.)
88. Конвенція проти транснаціональної організованої злочинності 2000 р. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789 (дата звернення 11.04.2025 р.)
89. Конвенція Ради Європи про запобігання тероризму. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_712#Text (дата звернення 11.04.2025 р.)
90. Конституція України : Закон від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 10.02.2025 р.)
91. Костенко О. М. Воля і свідомість злочинця (дослідження із застосуванням принципу натуралізму): дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 1995. 321 с.
92. Кримінальний процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення 11.12.2025 р.)
93. Краснова В.В. Інтерпол як міжнародна правоохоронна організація. *Актуальні проблеми сучасної науки і правоохоронної діяльності*. Харків, 2018. URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/17_05_2018/pdf/24.pdf(дата звернення 11.09.2025 р.)
94. Кримінологія : навч.-метод. посіб. / В. М. Дрьомін, Ж. В. Мандриченко, Т. В. Мельничук [та ін.] ; НУ ОЮА, Ін-т прокуратури та слідства ; рец. О. В. Туляков. Одеса : Гельветика, 2015. 145 с. DOI: <https://doi.org/10.32837/11300.825> (дата звернення 11.09.2025 р.)

95. Кримінологія : підручник / А. М. Бабенко, О. Ю. Бусол, О. М. Костенко та ін. ; за заг. ред. Ю. В. Нікітіна, С. Ф. Денисова, Є. Л. Стрельцова. 2-ге вид., перероб. та допов. Харків : Право. 2018. 416 с
96. Кримінологія: Загальна та Особлива частини : підручник / І.М. Даньшин, В.В. Голіна, М.Ю. Валуйська та ін. ; за заг. ред. В.В. Голіни. 2-ге вид. перероб. і доп. Харків : Право, 2009. 288 с.
97. Кримінологія: Загальна та Особлива частини: підручник/ В.В. Голіна, Б.М. Головкін, М.Ю. Валуйська, О.В. Лисодєд та ін.; за ред. В.В. Голіни і Б.М. Головкіна. Х.: Право, 2014. 513 с.
98. Кримінологія: Загальна частина: альбом схем / авт. упоряд.: С. Ф. Денисов, Т. А. Денисова, С. Г. Кулик, О. С. Шеремет. Чернігів: Десна, 2015. 658 с.
99. Кримінологія: Навч. посіб. / О. М. Джужа, В. В. Василевич, Ю. Ф. Іванов, П. М. Опанасенко, В. Г. Пшеничний, В. Г. Сюравич; За заг. ред. О. М. Джужи. – К. : Прецедент, 2006.
100. Кримінологія: навч. посіб. / Ю.Ф. Іванов, О.М. Джужа. Київ: ПАЛИВОДА А. В., 2006. 264 с.
101. Кримінологія: підручник / О.М. Джужа, В.В. Василевич, В. В. Черней, С. С. Чернявський та ін.; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. В.В. Чернея; за наук. ред. д-ра юрид. наук, проф. О. М. Джужі. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2020. 612 с.
102. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень: Навч. посібник. – Київ: Кондор, 2003. – 192 с.
103. Куйбіда В.С., Черніцин К.Ю. Державне регулювання соціально-економічного розвитку регіонів. *Науковий вісник*. 2010. Вип. 5. URL: http://lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/visnik5/fail/+Kujbida.pdf. (дата звернення 11.12.2025 р.)
104. Кулик Л.М. Боротьба зі злочинами, що вчиняються з використанням зброї: дис. ... канд. юрид. наук. за спец. 12.00.08 / Запорізький юридичний інститут ДДУВС. Запоріжжя, 2006. 226 с.

105. Кулик О. Г. Злочинність в Україні на початку ХХІ століття: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2013. 272 с.
106. Кодекс України про адміністративні правопорушення. *Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР)* 1984, додаток до № 51, ст.1122. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
107. Курко М. Н., Біленчук П. Д., Ярмолюк А. А. Наука поліцейського права в українському державотворенні: витоки, віхи, історіографія, сучасний стан і шляхи пріоритетного розвитку. *Наше право*. 2005. № 4. С. 17–22.
108. Курс кримінології : Загальна частина : підручник : у 2-х кн. / М. В. Корнієнко, Б. В. Романюк, І. М. Мельник та ін. Кн. 2. Київ : Юрінком Інтер, 2001. 48 с
109. Кустовська О. В. Методологія системного підходу та наукових досліджень: Курс лекцій. – Тернопіль: *Економічна думка*, 2005. 124 с.
110. Куц В. Поняття злочинності. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2016. № 2. С. 34–39. URL: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/ua/pdf/10-2016/02/kuts.pdf> (дата звернення 11.09.2025 р.)
111. Литвак О. М. Держава і злочинність: монографія. К., 2004. 304 с.
112. Литвак О. М. Державний контроль за злочинністю (кримінологічний аспект): дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.08. Харків: Нац. юрид. акад. ім. Ярослава Мудрого, 2001. 370 с.
113. Литвинов О. М. Соціально-правовий механізм протидії злочинності в Україні: монографія. Харків: Вид-во Харк. нац. ун-ту внутр. справ, 2008. 446 с
114. Литвинов О. Сучасні проблеми управління профілактикою злочинів : монографія. Херсон : Олді-плюс, 2003. 312 с
115. Ліховіцький Я.О. Запобігання злочинності (кримінальним правопорушенням) у сфері охоронної діяльності. *Науковий вісник*

Ужгородського Національного Університету. Серія Право. Випуск 84: частина 3. 2024. С. 322-328.

116. Луценко Ю. В. Участь спеціальних служб іноземних держав у протидії організованій злочинності та корупції на прикладі Італійської Республіки. *Наше право*. 2017. № 4. С. 110–116

117. Луценко Ю.В. Протидія злочинності у світлі міжнародного правопорядку. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. Том 34 (73) № 5 2023. С. 60-64.

118. Луценко Ю.І., Гуртова К.М. Міжнародно-правові стандарти поліцейської діяльності щодо протидії катуванням. *Проблеми сучасної поліцейстики*. Харків, 2018. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/d5c8527b-5886-4dd8-8ca7-cfa2169e4768/content> (дата звернення 14.11.2025 р.)

119. Лучко С. В. Методологія дослідження пенітенціарної системи України. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Юридичні науки»*. 2013. № 2 (5). С. 151-157.

120. Матановіч проти Хорватії (Matanović v. Croatia): рішення Європейського суду з прав людини від 4 квітня 2017 року, заява № 2742/12. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-172466>(дата звернення 14.11.2025 р.)

121. Масляк І.О., Шищенко П.Г. Географія України: підручник. Зодіак. Київ, 1996. 267 с.

122. Мельник І. Національний склад населення та мовна ситуація в Україні. *Державність*. 1992. № 2. С. 44-50.

123. Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму 1999 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_518#Text (дата звернення 14.11.2025 р.)

124. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур (Киотська конвенція). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_643#Text(дата звернення 14.12.2025 р.)

125. Міновський В.В. Національна поліція України як суб'єкт запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням : дис...канд. юрид. наук. ПУ «Науково-дослідний інститут публічного прав». Київ, 2024 рік. 243 с.
126. Мічурін Є. О. Застосування діалектичного методу у цивілістичних дослідженнях. *Проблеми цивільного права та процесу* : матеріали наук.-практ. конф., присвяч. пам'яті проф. О. А. Пушкіна (22 травн. 2010 р.). Харків : Нац. ун-т внутріш. справ, 2010. С. 18-21.
127. Міщенко С.Г. Роль кримінальної юстиції в протидії злочинності : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право». 2011. 19 с.
128. Мозоль С. А. Кримінологічна безпека в Україні: феномен та наукові засади забезпечення: дис. ... док. юрид. наук: 12.00.08. Харків. 2018. 481 с.
129. Морарі проти Республіки Молдова (Morari v. The Republic of Moldova): рішення Європейського суду з прав людини від 8 червня 2016 року, заява № 65311/09. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-161369>
130. Муляр Г.В. Діяльність органів Національної поліції України в умовах правового режиму воєнного стану. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2023 № 61. С. 130-133.
131. Наркозлочинність: кримінологічна характеристика та запобігання: Науково-практичний посібник / А.А. Бова, В.І. Женунтій, А.П. Закалюк та ін.; За заг. ред. А.П. Закалюка. К.: 2006. 296 с.
132. Небитова Н. Ю. Адміністративно-правові засади взаємодії органів Національної поліції України з державними та громадськими інституціями у сфері протидії торгівлі людьми: дис. ... док. філософ. 081. Київ. 2023. 243 с.
133. Новокрещенов І. О., Бойко О. В., Дідовець І. В. Навчально-методичний посібник для студентів економічних спеціальностей денної та

заочної форм навчання з дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень». Київ: Вид-во ДЕГУТ, 2009. 175 с.

134. Однолько І.В. Теоретичні засади запобігання злочинності. *Юридичний вісник*. 4 (29). 2013. С. 143-147.

135. Олишевський О.В. Методологія науки кримінології / Вісник кримінологічної асоціації України. URL: <https://visnikkau.webnode.com.ua/news/metodologiya-nauki-kriminologiji/>(дата звернення 14.11.2025 р.)

136. Омельченко О. Є. Процесуальна діяльність слідчого по попередженню злочинів: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ. 2004. 189 с.

137. Орлов Ю. В. Сутність та поняття злочинності: від фрагментації до інтеграції наукового знання. *Форум права*. 2017. № 5. С. 271–278. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2017_5_43.pdf

138. Орловський Б. М. Кримінологія : навч.-метод. посіб. для студентів денного (заочного) відділення економіко-правового ф-ту першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 081 «Право». Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2020. 150 с. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/29483>(дата звернення 15.10.2025 р.)

139. Остроглядів О.В. Запобігання корисливим злочинам проти власності у великих містах Причорноморського регіону материкової України: дис. ... д-ра філософії 081-Право / Одеський державний університет внутрішніх справ. Одеса, 2021. 240 с.

140. Павленко Р.М. Попередження органами внутрішніх справ незаконного виробництва наркотичних засобів та психотропних речовин: дис. канд. юрид. наук: 12.00.08 / Нац. акад. внутр. справ України. Київ, 2004. 201 с.

141. Панов М. І., Гуртова Н. О. Методологічні засади дослідження проблем Особливої частини кримінального права. *Проблеми законності* : акад. зб. наук. праць. Харків, 2009. № 100. С. 291-304.

142. Панфьоров П. І. Національна поліція України як суб'єкт запобігання кримінальним правопорушенням: дисертація на здобуття ступеня кандидата юридичних наук. ПРАТ «ВНЗ «МАУП». Київ, 2024. 236 с.

143. Питання функціонування органів поліції охорони як територіальних органів Національної поліції та ліквідації деяких територіальних органів Міністерства внутрішніх справ: Постанова Кабінету Міністрів України від 13 жовт. 2015 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/834-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення 14.05.2025 р.)

144. Підвищення мобільності поліцейських в прифронтових зонах. URL: <https://su.npu.gov.ua/news/pidvyshchennia-mobilnosti-politseiskykh-v-pryfrontovykh-zonakh-sumshchyny?v=67b5e4d014609> (дата звернення 14.05.2025 р.)

145. План дій Європейського Союзу в галузі юстиції та внутрішніх справ: Погоджений на IV засіданні Комітету з питань співробітництва між Україною та ЄС 12.12.2001. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/>. (дата звернення 14.05.2025 р.)

146. План дій Україна-ЄС: затверджений на засіданні Ради з питань співробітництва між Україною та ЄС, що відбулося 21 лютого 2015 року. URL: www.kmu.gov.ua/kmu/control. (дата звернення 14.05.2025 р.)

147. Поволоцька С. Г. Діяльність органів внутрішніх справ по профілактиці правопорушень серед неповнолітніх (адміністративноуправлінське дослідження) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2005. 20 с.

148. Погарченко Т. Кримінологічна характеристика осіб, які вчиняють злочини, пов'язані з порушенням державних соціальних стандартів. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 9. С. 149-152.

149. Поліцейська юрисдикція в умовах воєнного стану : монографія / за заг. ред. Д. В. Швеця, М. О. Семенишина. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. 552 с.

150. Попри постійні ризики, поліцейські та рятувальники несуть службу в прифронтових регіонах. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ihor-klymenko-popry-postiini-ryzyky-politseiski-ta-riatualnyky-nesut-sluzhbu-v-pryfrontovykh-rehionakh> (дата звернення 14.02.2025 р.)

151. Порядок здійснення заходів під час запровадження комендантської години та встановлення спеціального режиму світломаскування в окремих місцевостях, де введено воєнний стан: завт. Постановою Кабінету Міністрів України від 8 липня 2020 р. № 573. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/573-2020-п#Text> (дата звернення 13.05.2025 р.)

152. Правило Міранди на службі в міліції. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/p0042697-13#Text> (дата звернення 14.03.2025 р.)

153. Правоохоронні та спеціалізовані інституції сектору безпеки і оборони України: навч.-метод. посіб. / за заг. ред. О. Ю. Бусол. Київ: Юрінком Інтер, 2024. 492 с.

154. Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20 берез. 2003 р. № 638-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text> (дата звернення 14.05.2025 р.)

155. Про виконання рішень та застосування практики ЄСПЛ : Закон України від 23 лютого 2006 року № 3477-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text> (дата звернення 14.01.2025 р.)

156. Про День Національної поліції України: Указ Президента України від 09 груд. 2015 р. URL: https://www.president.gov.ua/documents/6932015_19621 (дата звернення 14.06.2025 р.)

157. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07 груд. 2017 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19/print> (дата звернення 14.05.2025 р.)

158. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 06 груд. 2019 р. № 361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20/print> (дата звернення 18.05.2025 р.)

159. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування 2013-2024 роки. Офіс Генерального прокурора України. URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/posts/2013-2024-roki-pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya> (дата звернення 21.04.2025 р.)

160. Про засади державної регіональної політики: Закон України від 2015 р. №13, ст. 90. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text> (дата звернення 21.04.2025 р.)

161. Про затвердження Переліку змін у штатах Національної поліції: Наказ Національної поліції від 12 берез. 2019 р. № 221. Єдиний загальнодержавний ресурс публічних законодавчих та нормативно-правових актів, які регламентують діяльність поліції. URL: <http://tranzit.ltd.ua/nakaz/> (дата звернення 21.04.2025 р.)

162. Про затвердження Положення з організації перевірки рівня фізичної підготовленості кандидатів до вступу на службу в Національну поліцію України: наказ МВС України від 09 лют. 2016 р. № 90. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0306-16#Text> (дата звернення 28.06.2025 р.)

163. Про затвердження Положення про Департамент кадрового забезпечення Національної поліції України: наказ Національної поліції України від 12 груд. 2015 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0049-16> (дата звернення 21.04.2025 р.)

164. Про затвердження Положення про Департамент міграційної поліції Національної поліції України: Наказ НПУ від 22 січ. 2021 р. № 52.

Єдиний загальнодержавний ресурс публічних законодавчих та нормативно-правових актів. URL: <http://tranzit.ltd.ua/nakaz/> (дата звернення 21.04.2025 р.)

165. Про затвердження Положення про Департамент стратегічних розслідувань Національної поліції України : Наказ Національної поліції України від 23 жовт. 2019 р. № 1077. Єдиний загальнодержавний ресурс публічних законодавчих та нормативно-правових актів, які регламентують діяльність поліції. URL: <http://tranzit.ltd.ua/nakaz/> (дата звернення 21.04.2025 р.)

166. Про затвердження Положення про єдину державну систему запобігання, реагування і припинення терористичних актів та мінімізації їх наслідків: Постанова Кабінету Міністрів України від 18 лют. 2016 р. № 92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/92-2016-%D0%BF#Text> (дата звернення 21.04.2025 р.)

167. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовт. 2015 р. № 878. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/878-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення 21.04.2025 р.)

168. Про затвердження Положення про Національну поліцію України: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовт. 2015 р. № 877. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/248607704> (дата звернення 21.04.2025 р.)

169. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: Наказ МВС України від 26 січ. 2016 р. № 50. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16/print> (дата звернення 21.04.2025 р.)

170. Про затвердження Положення про підрозділи поліції особливого призначення: Наказ МВС України від 04 груд. 2017 р. № 987. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1565-17/print> (дата звернення 24.04.2025 р.)

171. Про затвердження Порядку організації взаємодії Національної гвардії України та Національної поліції України під час забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку : Наказ М-ва внутр. справ

від 10.08.2016 р. № z1223-16. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1223-16#Text> (дата звернення 26.12.2025 р.)

172. Про затвердження Порядку підготовки та видання наказів щодо проходження служби в поліції : Наказ МВС України від 23 листоп. 2016 р. № 1235. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1668-16#Text> (дата звернення 26.12.2025 р.)

173. Про Національну поліцію України : Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 40-41, ст.379. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#top> (дата звернення 27.12.2025 р.)

174. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лют. 1992 р. № 2135-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12/print> (дата звернення 24.12.2025 р.)

175. Про організацію діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України: Наказ МВС України від 06 лип. 2017 р. № 570. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0918-17#Text> (дата звернення 24.12.2025 р.)

176. Про організацію добору (конкурсу) та просування по службі поліцейських : наказ МВС України від 25 груд. 2015 р. № 1631. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0049-16#Text> (дата звернення 24.12.2025 р.)

177. Про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення. Офіс Генерального прокурора України. URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/posts/pro-osib-yaki-vchinili-kriminalni-pravoporushennya-2016-2024-roki> (дата звернення 24.12.2025 р.)

178. Про основи національного спротиву : Закон України від 16 лип. 2021 р. № 1702-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20#n452> (дата звернення 24.12.2025 р.)

179. Про перелік посад, які можуть бути заміщені поліцейськими в державних органах, установах та організаціях: Указ Президента України від

09 груд. 2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/691/2015#Text> (дата звернення 24.12.2025 р.)

180. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 1647-ІІ. Відомості Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення 24.12.2025 р.)

181. Про правоохоронну діяльність : Закон України від 22 березня 2012 року № 4616-VI. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 2, ст.8. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4616-17#top> (дата звернення 24.12.2025 р.)

182. Про приєднання України до Конвенції про екстрадицію : Закон України 18 жовтня 2022 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2674-20#Text> (дата звернення 29.12.2025 р.)

183. Про протидію торгівлі людьми: Закон України від 20 верес. 2011 р. № 3739-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3739-17/print> (дата звернення 29.12.2025 р.)

184. Проблеми порівняльно-правового аналізу та адаптації законодавства України у сфері боротьби зі злочинністю до законодавства ЄС / Сердюк О. В., Мошаг Г. Г., Дзюба Ю. П. та ін. ; наук. керівник дослідження О. Ю. Шостко. Питання боротьби зі злочинністю : зб.наук. пр. / редкол. В. І. Борисов та ін. Х. : Право, 2012. – Вип. 23. – С. 3–16.

185. Програми співробітництва з Радою Європи: Інформація Міністерства юстиції України. URL: www.minjust.gov.ua. (дата звернення 29.12.2025 р.)

186. Рекомендації Комітету Міністрів державам – учасникам Ради Європи «Про Європейський кодекс поліцейської етики»: ухвалені Комітетом Міністрів 19.09.2001 р. на 765-му засіданні заступників Міністрів. URL: <http://pravo.org.ua/files/Criminal%20justice/rec1.pdf>. (дата звернення 29.12.2025 р.)

187. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Носко і. Нефьодов проти Росії», № 5753/09 та 11789/10, § 64, 30 жовтня 2014 р. URL:

https://ips.ligazakon.net/document/so1246?ed=2014_10_30 (дата звернення 29.12.2025 р.)

188. Римський статут Міжнародного кримінального суду 1998 р.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text (дата звернення 29.12.2025 р.)

189. Рогач О.Я., Белов Д.М. Категорія «парадигма» в сучасних умовах функціонування української держави: теоретичні засади. *Аналітично-порівняльне правознавство*. № 1. 2022. С. 37–42.

190. Романюк Б. В. Світовий досвід створення та функціонування інституцій з попередження та боротьби з корупцією. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2010. № 22. С. 3–12.

191. Савельєва І.В. Підготовка кадрів національної поліції України як складова державної політики у сфері вищої освіти. *LEX PORTUS*, No 1 (9)'2018. С. 72–84. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/156902883.pdf> (дата звернення 27.11.2025 р.)

192. Свірін М.О. Класифікація суб'єктів запобіжної діяльності в Україні. *Кримінально-виконавча система: Вчора. Сьогодні. Завтра*. № 1 (1), 2017. С. 96-106.

193. Семенишин М.О. Концептуальні засади запобігання корисливонасильницьким злочинам органами та підрозділами національної поліції України (за матеріалами операції Об'єднаних сил): монографія. Київ : ВД «Дакор», 2020. 550 с

194. Семенишин М. О. Теорія та практика запобігання корисливонасильницьким злочинам органами та підрозділами Національної поліції України (за матеріалами операції Об'єднаних сил) : автореф. дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.08 «Кримінальне право та криминологія; кримінальновиконавче право». Київ, 2021. 40 с.

195. Синенький В. Застосування поліцейськими підручних засобів в стані необхідної оборони або крайньої необхідності в умовах воєнного стану.

Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. 2022. № 32. С. 242–248.

196. Сметаніна А. В. Теоретичне уявлення про злочинність в пострадянській кримінології: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2014. 20 с.

197. Спільна стратегія Європейського Союзу щодо України: Схвалена Європейською Радою 11.12.1999. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/>. (дата звернення 29.01.2025 р.)

198. Справа «Раманаускас проти Литви» («Ramanauskas v. Lithuania»), 5 лютого 2008 року. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/rus#{"itemid":\["001-126069"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/rus#{) (дата звернення 26.11.2025 р.)

199. Старко О.Л. Кримінологічні ознаки особи неповнолітнього злочинця. URL: http://www.lsej.org.ua/5_2020/50.pdf (дата звернення 26.11.2025 р.)

200. Статут Міжнародної організації кримінальної поліції – Інтерпол. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_142#Text (дата звернення 25.10.2025 р.)

201. Статут Організації Об'єднаних Націй (з поправками). Статут Міжнародного Суду Організації Об'єднаних Націй. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010#Text (дата звернення 26.11.2025 р.) (дата звернення 26.11.2025 р.)

202. Стратегія розвитку Херсонської області на період 2021 - 2027 років. Рішення XXXII сесії обласної ради VII скликання від 20.12.2019 № 1511 (у редакції рішення V сесії обласної ради VIII скликання від 23.04.2021 № 114. URL: <https://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%20розвитку%20Херс.обл.на%20період%202021-2027%20років.pdf>(дата звернення 26.11.2025 р.)

203. Структура Національної поліції. URL: <https://npu.gov.ua/pro-policiju/struktura-nacionalnoyi-policiji/departament-zabezpechennya-diyalnosti-povyazanoyi-z> (дата звернення 21.10.2025 р.)
204. Тарасевич Ю. В. Кримінологічні засади протидії злочинності органами поліції в Україні та країнах ЄС: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Ірпінь. 2021. 21 с.
205. Теплюк М. О. Введення закону в дію: теоретико-правові проблеми законодавчого регулювання : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук : 12.00.01 / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Київ, 2014. 40 с.
206. Тичина Д.М. Національна поліція України у системі суб'єктів запобігання злочинам. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2016. № 2(13). С. 154–163
207. Фіалка М.І. Показники злочинності. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2016. № 2 (7). С. 361-367.
208. Фоменко А. Є. Теоретико-прикладні засади кримінологічної діяльності Національної поліції України: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.08. Дніпро, 2021. 422 с
209. Фролова О Г. Злочинність і система кримінальних покарань (соціальні, правові та кримінологічні проблеми й шляхи їх вирішення за допомогою логіко-математичних методів) : навч. посіб. К. : Артек, 1997. 208 с
210. Херсонська обласна державна адміністрація. Регіональні програми. URL: <https://khoda.gov.ua/diialnist/rehionalni-prohramy> (дата звернення 26.11.2025 р.)
211. Цимбалюк В.І., Красько М.І., Омельченко С.Л. Правові аспекти діяльності Національ-ної поліції в умовах правового режиму воєнного стану. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. Випуск № 03, 2025, частина 3. С. 193-201.
212. Чу Се Джон, Джо Шань Шень, Особливості злочинності, кримінальної політики, правосвідомості та правової культури Японії. URL:

http://law.vl.ru/analit/show_atr.php?id=701&pub_name (дата звернення 26.11.2025 р.)

213. Шепеленко Л. Злочинність як система: спроба критичного аналізу: монографія. Луганськ, ЛУВД, 2006. 94 с.

214. Шепетько С. А., Швагер Ю. І. Міжнародний досвід протидії транснаціональній організованій злочинності. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2013. № 1. С. 298–306.

215. Шостко О. Ю. Аналіз ефективної діяльності системи кримінальної юстиції у сфері протидії організованій злочинності в окремих європейських країнах. *Проблеми законності*. 2009. № 1. С. 176–185.

216. Шостко О.Ю. Протидія організованій злочинності в європейських країнах. Харків, 2009. 400 с.

217. Шрамко С.С., Калініна А.В. Злочинність в Україні: яка вона є під час війни і якою може бути у післявоєнний час? (2022). *Питання боротьби зі злочинністю* 98 DOI: 10.31359 /2079-6242-2022-44-98

218. Що треба знати про поліцейських офіцерів громади. URL: <https://boratyn.ukraine.org.ua/news/scho-treba-znati-pro-policeyskikh-oficeriv-gromadi> (дата звернення 26.11.2025 р.)

219. Юридична енциклопедія: у 6-ти т. Київ: Укр. енциклоп., 1999. Т. 2. 742 с.

220. Форос Г. В. Суб'єкти діяльності щодо попередження злочинів та протидії злочинності. *Правова держава*. 2012. № 4. С. 179–184.

221. Ягунов Д. Заборона катувань. Стандарти Європейського комітету з питань запобігання катуванням та практика Європейського суду з прав людини щодо поліцейської діяльності : зі вступ. словом М. Гнатівського, Р. Горяченка, А. Черноусова, Р. Хаверкампа і Д. Ягунова. Тьубінген ; Київ ; Одеса : Фенікс, 2025. 186 с.

222. Banton, M. *The Policeman in the Community*. L.; Tavistok, 1964.

223. Bentham, J. *Deontology, or the Science of Morality : in which harmony and co-incidence of duty and self-interest, virtue and felicity, prudence and*

benevolence, are explained and exemplified : in two volumes / J. Bentham. L. : Longman, Rees, Browne, Green, and Longman ; Edinburgh : William Tait, 1834.

224. Farrell G., Tseloni A. and Tilley N. The effectiveness of vehicle security devices and their role in the crime drop. *Criminology and Criminal Justice*. 2011; 11(1):21–35

225. Case of Gorgievski v. The former Yugoslav Republic of Macedonia. (Application no. 18002/02). Strasbourg. 16 July 2009. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-93614"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{) (дата звернення 26.11.2025 р.)

226. Case of Milinienė v. Lithuania. (Application no. 74355/01). 24.06.2008. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-87142"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{) (дата звернення 26.11.2025 р.)

227. Gottfredson, Michael R. and Travis Hirshi. (1990). The general theory of crime. Stanford, California: Stanford University Press. (дата звернення 26.10.2025 р.)

228. Mark, R. In the Office of Constable. London, 1978. 320 p.

229. Tilley N., Farrell G. and Clarke R.V. Target suitability and the crime drop. *The Criminal*, 2015: 59–76.

230. Ukraine says it recaptured 1,200 sq km of Kherson region in ongoing counteroffensive. URL: <https://www.reuters.com/world/europe/ukraine-says-it-recaptured-1200-sq-km-kherson-region-ongoing-counteroffensive-2022-10-09/> (дата звернення 26.11.2025 р.)

231. Williams, Kirk R. (1984) «Economic Sources of Homicide: Reestimating the Effects of Poverty and Inequality». *American Sociological Review*. 20, 545–572.

232. Wuschke K., Brantingham P. L., Andresen MA. Pathways of crime: Measuring crime concentration along urban roadways. *The Canadian Geographer / Le Géographe Canadien*, 2021.

233. Вирок Нововоронцовського районного суду Херсонської області від 09.02.2026 року у справі № 954/1713/25. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133966340> (дата звернення 21.02.2026 р.)

234. Марієнко А. Індивідуальне запобігання злочинам органами внутрішніх справ у системі протидії злочинності: сучасний стан проблеми. *National law gornal: Teory and practice*. 2014. С. 192-197.

ДОДАТКИ

Додаток А.1.

Узагальнення результатів опитування працівників Національної поліції України Херсонського регіону на тему «Запобігання злочинності в умовах воєнного стану в Херсонському регіоні». В опитуванні приймало участь 100 працівників.

Мета: оцінка ефективності заходів профілактики та визначення проблемних аспектів роботи.

Форма: анонімне опитування

Цільова аудиторія: працівники Національна поліція України

1. Ваша посада:

- а) слідчий (22%)
- б) оперативний працівник (10%)
- в) патрульний поліцейський (57%)
- г) працівник відділів організаційного забезпечення поліції (11%)

2. Ваш вік.

- а) 20-30 років (20%)
- б) 30-40 років (41%)
- в) 40-50 років (34%)
- г) понад 50 років (5%)

3. Ваш стаж роботи.

- а) до 5 років (17%)
- б) 5-10 років (41%)
- в) 10-20 років (36%)
- г) більше 20 років (6%)

4. Як Ви оцінюєте загальний рівень злочинності у період воєнного стану?

- а) Значно зріс (12%)

б) Помірно зріс (63%)

в) Не змінився (14%)

г) Зменшився (11%)

5. Які категорії злочинів найбільш поширені у Вашому регіоні?

а) Незаконний обіг зброї (13%)

б) Майнові злочини (крадіжки, мародерство) (60%)

в) Шахрайство (у т.ч. онлайн) (12%)

г) Колабораційна діяльність (10%)

д) Домашнє насильство (5%)

6. Чи достатньо ресурсів має підрозділ для виконання завдань в умовах воєнного стану?

а) Повністю достатньо (7%)

б) Частково достатньо (7%)

в) Недостатньо (81%)

г) Критично недостатньо (5%)

7. Які фактори найбільше ускладнюють профілактику злочинності?

а) Брак особового складу (22%)

б) Нестача технічних засобів (44%)

в) Постійні обстріли/небезпечна ситуація (21%)

г) Психологічне навантаження (15%)

д) Низька довіра населення (13%)

5. Чи ефективною є взаємодія з іншими структурами (СБУ, ТрО, військові адміністрації)?

а) Високоефективна (5%)

б) Задовільна (16%)

в) Потребує покращення (67%)

г) Низька (12%)

6. Чи потребуєте Ви додаткового навчання щодо:

а) Протидії незаконному обігу зброї (22%)

б) Виявлення колабораціонізму (10%)

- в) Кіберзлочинності (28%)
- г) Психологічної стійкості (32%)
- д) Не потребує (8%)

7. *Оцініть рівень довіри населення до поліції у Вашому регіоні:*

- а) Високий (11%)
- б) Середній (67%)
- в) Низький (14%)
- г) Дуже низький (8%)

8. *Що на Вашу думку є причиною злочинності в Херсонському регіоні?*

- неефективність превентивних заходів (28%)
- низький рівень покарання за вчиненні кримінальні правопорушення (9%)
- неефективність неізоляційних видів покарання за вчиненні кримінальні правопорушення (12%)
- воєнний стан, військова агресія (4%)
- низький рівень доходу громадян (17%)
- безробіття (12%)
- послаблення правоохоронної системи, корупція (7%)
- вплив оточення (9%)
- інше (2%)

9. *Які заходи слід вжити для вдосконалення діяльності поліції по запобіганню злочинності в Херсонському регіоні?*

- підвищити заробітну плату та мотивацію працівників поліції (8%)
- розширити повноваження поліції (12%)
- ввести часту практику постійного рейдів та сумісних заходів по відпрацюванню категорій осіб, місцевості на предмет протиправної поведінки (28%)
- розширення просвітницьких заходів (26%);
- підвищити рівень покарання за злочини (14%)

- розробити спеціальний нормативно-правовий акт у сфері реалізації заходів запобігання злочинності (12%)

Загальні висновки: працівники поліції потребують кращого матеріально-технічного забезпечення та не заперечують актуальність додаткового підвищення кваліфікації, рівень взаємодії з іншими структурами є недостатній та відчувається брак особового складу.

Додаток А.2.

Узагальнення результатів опитування населення Херсонського регіону на тему «Запобігання злочинності в умовах воєнного стану в Херсонському регіоні». В опитуванні приймало участь 100 осіб.
«Запобігання злочинності в умовах воєнного стану в Херсонському регіоні»

Мета: визначення рівня безпеки, довіри до правоохоронних органів та ефективності профілактичних заходів.

Опитування анонімне.

1. Чи відчуваєте Ви себе у безпеці у своєму населеному пункті?

- а) Так
- б) Частково
- в) Ні

Результати:

Так - 32%

Частково - 46%

Ні - 22%

Аналіз: більшість населення (68%) не відчуває повної безпеки, що свідчить про потребу посилення превентивних заходів.

2. Які злочини Ви вважаєте найбільш поширеними? (до 2 варіантів)

- а) Крадіжки
- б) Шахрайство
- в) Незаконний обіг зброї
- г) Колабораційна діяльність
- д) Домашнє насильство

Результати:

Крадіжки - 41%

Шахрайство - 38%

Незаконний обіг зброї - 27%

Домашнє насильство - 19%

Колабораційна діяльність - 15%

Аналіз: домінують майнові злочини та шахрайство.

3. Чи довіряєте Ви поліції?

(Національна поліція України)

а) Так

б) Частково

в) Ні

Результати:

Так - 36%

Частково - 44%

Ні - 20%

Аналіз: 80% мають певний рівень довіри, однак є потенціал для підвищення.

4. Чи достатньо, на Вашу думку, патрулювання у Вашому районі?

а) Так

б) Частково

в) Ні

Результати:

Так - 29%

Частково - 40%

Ні - 31%

Аналіз: 71% респондентів вважають патрулювання недостатнім або частково достатнім.

5. Чи стикалися Ви або Ваші знайомі з шахрайством під час воєнного стану?

а) Так

б) Ні

Результати:

Так - 48%

Ні - 52%

Аналіз: майже половина населення має досвід або контакт із шахрайством.

6. Чи підтримуєте Ви встановлення систем відеоспостереження?

а) Так

б) Ні

в) Важко відповісти

Результати:

Так - 72%

Ні - 12%

Важко відповісти - 16%

Аналіз: високий рівень підтримки технологічних заходів безпеки.

7. Чи повідомляли Ви про правопорушення до правоохоронних органів?

а) Так

б) Ні

Результати:

Так - 39%

Ні - 61%

Аналіз: низька активність повідомлень може свідчити про недовіру або страх.

8. Які заходи, на Вашу думку, є найбільш ефективними? (до 2 варіантів)

а) Посилене патрулювання

б) Відеоспостереження

в) Інформаційні кампанії

г) Жорсткіше покарання

д) Співпраця з громадою

Результати:

Посилене патрулювання - 54%

Відеоспостереження - 49%

Жорсткіше покарання - 37%

Співпраця з громадою - 28%

Інформаційні кампанії - 22%

Аналіз: населення віддає перевагу практичним безпековим заходам.

9. Чи знаєте Ви, куди звертатися у разі загрози або правопорушення?

а) Так

б) Частково

в) Ні

Результати:

Так - 63%

Частково - 25%

Ні - 12%

Аналіз: необхідно покращити інформаційну роботу.

10. Що на Вашу думку є причинної злочинності в Херсонському регіоні?

- корупція в правоохоронних органах (8 %)

- воєнний стан (22 %)

- низький рівень доходу (27 %)

- безробіття (12 %)

- низький рівень заробітної плати (8 %)

- вплив оточення (19 %)

- інше (5 %)

Загальні висновки: населення відчуває часткову небезпеку; найбільша проблема - майнові злочини та шахрайство. Патрулювання та відеоспостереження - найбільш підтримувані заходи. Є потенціал для підвищення довіри та залучення громади.

ХЕРСОНСЬКА ОБЛАСНА ПРОГРАМА
запобігання злочинності в умовах воєнного стану
на 2027 рік

Замовник: Херсонська обласна військова адміністрація

Територія реалізації: Херсонський регіон

Програма розроблена на підставі: пунктів 22, 40 статті 26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та Закону України «Про Національну поліцію».

Україна впевнено прямує шляхом демократизації та зміцнення конституційних засад, органи внутрішніх справ повинні виступати гарантом соціального комфорту громадян через забезпечення їхньої безпеки – як власної, так і безпеки законної ділової активності. Стан правопорядку в Україні впливає на її соціально-економічний розвиток.

Забезпечення правопорядку здійснюється шляхом виявлення винних у вчиненні протиправних дій осіб та притягнення їх до передбаченої законом відповідальності, а також запровадження форм і методів профілактики правопорушень з метою усунення причин та запобігання виникненню умов, що сприяють їх вчиненню.

Здійснення заходів з профілактики злочинності дасть змогу певною мірою поліпшити стан правопорядку в регіоні та удосконалити систему профілактики правопорушень.

В основу реалізації Програми покладено принцип об'єднання зусиль місцевих органів державної влади, органів місцевого самоврядування, правоохоронних органів та громадськості для забезпечення охорони громадського порядку та профілактики злочинності.

Ця Програма спрямована на забезпечення ефективності здійснення узгоджених заходів щодо профілактики правопорушень та усунення причин,

які зумовили вчинення протиправних дій, що є важливою складовою процесу забезпечення громадського порядку та боротьби зі злочинністю на території селищної ради .

Реалізація поставлених перед правоохоронними органами завдань можлива лише за умови тісного, ділового, ефективного співробітництва з представниками влади, органами місцевого самоврядування, у тому числі з депутатським корпусом селищної ради у питаннях забезпечення належної профілактики правопорушень, правового та соціального захисту громадян України.

1. Обґрунтування необхідності програми

Херсонська область є прифронтовим регіоном, що:

- перебуває під постійними артилерійськими та дронними обстрілами;
- має частково деокуповані території;
- характеризується високим ризиком незаконного обігу зброї;
- має значну кількість ВПО, військовослужбовців та ветеранів;
- зазнає ризиків диверсійної та колабораційної діяльності .

Програма спрямована на стабілізацію криміногенної ситуації в умовах воєнного стану.

2. Основними завданнями Програми є:

- координація зусиль місцевих органів виконавчої влади і місцевого самоврядування, правоохоронних, контролюючих та інших установ з профілактики правопорушень, забезпечення активної наступальної протидії злочинності та проявам корупції із залученням до цього процесу широкого кола громадськості;
- комплексне вивчення і розв'язання проблем, пов'язаних з протидією злочинним проявам проти особи, у першу чергу насильницького характеру, забезпечення належного стану правового та соціального захисту громадян;

- запровадження сучасних форм і методів профілактики, розроблення інформаційно-пропагандистських та культурно-виховних програм з питань профілактики правопорушень з метою усунення причин та запобігання виникненню умов, що сприяють їх вчиненню, підвищення рівня правової освіти населення та правового виховання молоді;
- запобігання вчиненню кримінальних правопорушень воєнного характеру, проти основ національної безпеки, пов'язаних з торгівлею людьми, наркобізнесом, контрабандою, легалізацією незаконно одержаних прибутків та ін.;
- удосконалення роботи із соціальної адаптації осіб, звільнених з місць позбавлення волі;
- інформаційно-аналітичне, матеріально-технічне забезпечення профілактичної діяльності.

3. Мета програми

Забезпечення публічної безпеки у прифронтовому регіоні;
Мінімізація незаконного обігу зброї та вибухонебезпечних предметів;
Протидія мародерству та шахрайству;
Виявлення колабораційної діяльності;
Підвищення довіри населення до правоохоронних органів.

4. Фінансове забезпечення програми

Фінансування заходів Програми передбачається здійснювати за рахунок коштів бюджету обласної (воєнної) адміністрації у межах можливостей їх дохідної частини, виходячи з конкретних завдань, а також за рахунок інших джерел, не заборонених чинним законодавством

5. Очікувані результати

Виконання Програми дасть змогу:

- активізувати діяльність органів виконавчої влади, пов'язану з профілактикою правопорушень, удосконалити механізм координації роботи із залучення до цього процесу широкого кола громадськості;

- підвищити рівень правової освіти населення та правового виховання молоді шляхом запровадження сучасних форм і методів профілактики, розроблення інформаційно-пропагандистських та культурно-виховних програм;

- підвищити оперативність реагування на вчинені правопорушення та їх виявлення шляхом удосконалення технічних засобів контролю за ситуацією у громадських місцях, створення відповідних систем накопичення та обміну інформацією між центральними органами виконавчої влади;

- стабілізувати криміногенну ситуацію в регіоні шляхом запобігання криміналізації населення;

- посилити захист життя і прав осіб, які наражаються на небезпеку внаслідок терористичної діяльності;

6. Пріоритетні напрями (з урахуванням специфіки Херсонщини)

I. Безпека прифронтових та деокупованих громад

Посилене патрулювання у м. Херсон та прибережних громадах;

Контроль покинутих та пошкоджених об'єктів;

Спільні рейди з ТрО та військовими адміністраціями.

II. Протидія незаконному обігу зброї

Перевірка місць можливого зберігання боєприпасів;

Програма добровільної здачі зброї;

Інформаційна кампанія щодо кримінальної відповідальності.

III. Протидія колабораціонізму та диверсіям

Оперативна взаємодія з Служба безпеки України;

Аналіз інформаційних загроз;

Моніторинг публічного простору та соціальних мереж.

IV. Протидія шахрайству та гуманітарним зловживанням

Контроль використання гуманітарної допомоги;

Роз'яснювальна робота щодо онлайн-шахрайств;

Створення гарячої лінії.

V. Психосоціальна підтримка населення

Створення мобільних кризових груп;

Психологічна допомога постраждалим від обстрілів;

Програми запобігання домашньому насильству.

Додаток А.4.

План заходів на 2027 рік (Херсонська область)

№ п/п	Захід	Відповідальні	Строк	Бюджет (тис. грн)
1	Створення обласного координаційного штабу	ОВА, Національна поліція України	I кв.	
2	Закупівля 70 камер відеоспостереження (Херсон, громади)	ОВА	I–III кв.	
3	Посилене патрулювання прифронтових зон	Національна поліція України	Протягом року	
4	Програма добровільної здачі зброї	Національна поліція України	Протягом року	
5	Мобільні психологічні бригади (3 групи)	Соцслужби	Протягом року	
6	Інформаційна кампанія проти шахрайства	ОВА, ЗМІ	Протягом року	
7	Кризовий центр допомоги	ОВА	Протягом року	
8	Цифрова безпека та протидія фейкам	СБУ, громади	II–IV кв.	

Загальний орієнтовний бюджет: _____ тис. грн

Додаток А.5.

Індикатори ефективності

Показник	Очікуваний результат
Зменшення майнових кримінальних правопорушень (крадіжка, грабіж, розбій)	-15%
Зменшення шахрайств	-20%
Виявлення незаконної зброї	+25%
Час реагування поліції	≤ 10 хв у місті
Рівень довіри населення	+15%

Додаток А.6.
Календар реалізації (2027)

I квартал

Створення штабу
Аналіз криміногенної ситуації
Запуск програми здачі зброї

II квартал

Встановлення відкокамер
Створення кризового центру
Запуск мобільних психологічних груп

III квартал

Встановлення решти камер
Проміжний моніторинг
Посилені рейди у прифронтових громадах

IV квартал

Оцінка показників ефективності
Публічний звіт ОВА
Підготовка програми на 2027 рік
Моніторинг виконання
Щомісячні наради координаційного штабу;
Щоквартальні публічні звіти;
Аудит використання бюджетних коштів;
Коригування заходів залежно від безпекової ситуації.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

у яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

1. Войчек О.С. Окремі питання запобігання кримінальним правопорушенням органами Національної поліції України у Херсонському регіоні в умовах воєнного стану. *Південноукраїнський правничий часопис*. № 4. 2025. С.139-144.

2. Войчек О.С. Запобігання кримінальним правопорушенням органами поліції: стан наукової розробки. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом*. Юридичні науки. №4(47). 2025. С.6-11.

3. Войчек О.С. Проблеми діяльності поліції щодо попередження злочинів у Херсонському регіоні. *Юридичний бюлетень*. Випуск 39. 2025. С. 83-90.

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

4. Войчек О.С. Діяльність Національної поліції із запобігання кримінальним правопорушенням у Херсонському регіоні в умовах воєнного стану: актуальність дослідження. *Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової держави*. матеріали XVII міжнар.-наук. практ. інтернет конференції, присвяч Дню юриста (м. Одеса, 07 жовтня 2025 р.). Одеса: ОДУВС, 2025. С.403-406.

5. Войчек О.С. Нормативно-правове забезпечення діяльності національної поліції України у сфері запобігання злочинності *Актуальні проблеми юридичної науки та практики у воєнний період* : Міжнародна науково-практична конференція. Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука (м. Львів – Торунь 10 жовтня 2025 р.). Львів – Торунь : Liha-Pres, 2025. С.242-246.

6. Войчек О.С. До поняття Національної поліції України як суб'єкта запобігання злочинності. *Права людини та публічне врядування*: матеріали VIII Міжнародного правничого форуму. (м. Чернівці, 30 травня 2025 р.) Львів – Торунь: Liha-Pres, 2025. С.600-603.

7. Войчек О.С. Загальна характеристика зникнення безвісти та насильницького зникнення в херсонському регіону в перше півріччя повномасштабного вторгнення *Теоретичні та практичні проблеми реалізації норм права*: матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції, м. Кременчук, 5 грудня 2025 р. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2025. С.195-199.

Додаток В.
Акти впровадження

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор Одеського
державного університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор
полковник поліції

Максим КОРНІЄНКО

02 _____ 2026 р.

АКТ
впровадження результатів дисертаційного дослідження
«Діяльність Національної поліції України із запобігання кримінальним
правопорушенням у Херсонському регіоні в умовах воєнного стану»
Войчека Олексія Сергійовича у наукову діяльність
Одеського державного університету внутрішніх справ

Комісія у складі:

голови комісії:

начальника відділу організації наукової діяльності Одеського державного університету внутрішніх справ, кандидата юридичних наук Домброван Н.В.,

членів комісії:

завідувача кафедри кримінального права та криминології Одеського державного університету внутрішніх справ, доктора юридичних наук, професора Конопельського В.Я.;

начальника відділу аспірантури (ад'юнктури) та докторантури Одеського державного університету внутрішніх справ, кандидата юридичних наук Теслюк І.О.,

склали цей акт про те, що результати дисертаційного дослідження за темою «Діяльність Національної поліції України із запобігання кримінальним правопорушенням у Херсонському регіоні в умовах воєнного стану» Войчека Олексія Сергійовича, впроваджені в наукову діяльність Одеського державного університету внутрішніх справ і використовуються науково-педагогічним складом для проведення наукових досліджень з вивчення проблем злочинності.

Для вивчення проблем злочинності використовують положення наступних наукових публікацій, які виконані у рамках дисертаційного дослідження:

1. Войчек О.С. Окремі питання запобігання кримінальним правопорушенням органами Національної поліції України у Херсонському регіоні в умовах воєнного стану. *Південноукраїнський правничий часопис*. № 4. 2025. С.139-144.

2. Войчек О.С. Запобігання кримінальним правопорушенням органами поліції: стан наукової розробки. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Юридичні науки*. №4(47). 2025. С.6-11.

3. Войчек О.С. Проблеми діяльності поліції щодо попередження злочинів у Херсонському регіоні. *Юридичний бюлетень*. Випуск 39. 2025. С. 83-90.

4. Войчек О.С. Діяльність Національної поліції із запобігання кримінальним правопорушенням у Херсонському регіоні в умовах воєнного стану: актуальність дослідження. *Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової держави*. матеріали XVII міжнар.-наук. практ. інтернет конференції, присвяч Дню юриста (м. Одеса, 07 жовтня 2025 р.). Одеса: ОДУВС, 2025. С.403-406.

5. Войчек О.С. Нормативно-правове забезпечення діяльності національної поліції України у сфері запобігання злочинності *Актуальні проблеми юридичної науки та практики у воєнний період* : Міжнародна науково-практична конференція. Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана

Дем'янчука (м. Львів – Торунь 10 жовтня 2025 р.). Львів – Торунь : Liha-Pres, 2025. С.242-246.

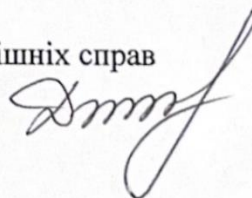
6. Войчек О.С. До поняття Національної поліції України як суб'єкта запобігання злочинності Права людини та публічне врядування: матеріали VIII Міжнародного правничого форуму. (м. Чернівці, 30 травня 2025 р.) Львів – Торунь: Liha-Pres, 2025. С.600-603.

7. Войчек О.С. Загальна характеристика зникнення безвісти та насильницького зникнення в херсонському регіоні в перше півріччя повномасштабного вторгнення Теоретичні та практичні проблеми реалізації норм права: матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції, м. Кременчук, 5 грудня 2025 р. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2025. С.195-199.

Таким чином, результати дисертаційного дослідження Войчека Олексія Сергійовича на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» на тему: «Діяльність Національної поліції України із запобігання кримінальним правопорушенням у Херсонському регіоні в умовах воєнного стану» впроваджені у наукову діяльність Одеського державного університету внутрішніх справ та використовуються при дослідженні актуальних проблем пов'язаних з запобігання вчинення кримінальних правопорушень у прифронтових територіях України, розглянуто класифікацію факторів негативного впливу на діяльність поліції як запобігання злочинності у Херсонському регіоні, та розробки питань з профілактики, запобігання та протидії та вчинення кримінальних правопорушень в Херсонському регіоні в умовах воєнного стану.

Голова комісії:

Начальник відділу організації
наукової діяльності
Одеського державного університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент

Наталія ДОМБРОВАН

Члени комісії:

Завідувач кафедри
кримінального права та кримінології
Одеського державного університету
внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор

Віктор КОНОПЕЛЬСЬКИЙ

Начальник відділу аспірантури
(ад'юнктури) та докторантури
Одеського державного університету
внутрішніх справ
кандидат юридичних наук

Ірина ТЕСЛЮК

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор Одеського
державного університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор
полковник поліції

Максим КОРНІЄНКО

02 _____ 2026 р.

**впровадження результатів дисертаційного дослідження
«Діяльність Національної поліції України із запобігання кримінальним
правопорушенням у Херсонському регіоні в умовах воєнного стану»
Войчека Олексія Сергійовича у освітній процес
Одеського державного університету внутрішніх справ**

Комісія у складі:**голови комісії:**

завідувача кафедри кримінального права та кримінології Одеського державного університету внутрішніх справ, доктора юридичних наук, професора Конопельського В.Я.;

членів комісії:

начальника відділу аспірантури (ад'юнктури) та докторантури Одеського державного університету внутрішніх справ, кандидата юридичних наук Теслюк І.О.,
начальника відділу забезпечення якості освіти Одеського державного університету внутрішніх справ, кандидата юридичних наук, доцента Камінської О.А.;

склали цей акт про те, що результати дисертаційного дослідження за темою «Діяльність Національної поліції України із запобігання кримінальним правопорушенням у Херсонському регіоні в умовах воєнного стану» Войчека Олексія Сергійовича, впроваджені в наукову діяльність Одеського державного університету внутрішніх справ і використовуються науково-педагогічним складом для проведення наукових досліджень з вивчення проблем злочинності.

Для вивчення проблем злочинності використовують положення наступних наукових публікацій, які виконані у рамках дисертаційного дослідження:

1. Войчек О.С. Окремі питання запобігання кримінальним правопорушенням органами Національної поліції України у Херсонському регіоні в умовах воєнного стану. *Південноукраїнський правничий часопис*. № 4. 2025. С.139-144.
2. Войчек О.С. Запобігання кримінальним правопорушенням органами поліції: стан наукової розробки. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Юридичні науки*. №4(47). 2025. С.6-11.
3. Войчек О.С. Проблеми діяльності поліції щодо попередження злочинів у Херсонському регіоні. *Юридичний бюлетень*. Випуск 39. 2025. С. 83-90.
4. Войчек О.С. Діяльність Національної поліції із запобігання кримінальним правопорушенням у Херсонському регіоні в умовах воєнного стану: актуальність дослідження. *Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової держави*. матеріали XVII міжнар.-наук. практ. інтернет конференції, присвяч Дню юриста (м. Одеса, 07 жовтня 2025 р.). Одеса: ОДУВС, 2025. С.403-406.
5. Войчек О.С. Нормативно-правове забезпечення діяльності національної поліції України у сфері запобігання злочинності *Актуальні проблеми юридичної науки та практики у воєнний період* : Міжнародна науково-практична конференція. Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука (м. Львів – Торунь 10 жовтня 2025 р.). Львів – Торунь : Liha-Pres, 2025. С.242-246.

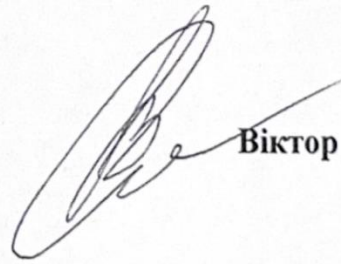
6. Войчек О.С. До поняття Національної поліції України як суб'єкта запобігання злочинності Права людини та публічне врядування: матеріали VIII Міжнародного правничого форуму. (м. Чернівці, 30 травня 2025 р.) Львів – Торунь: Liha-Pres, 2025. С.600-603.

7. Войчек О.С. Загальна характеристика зникнення безвісти та насильницького зникнення в херсонському регіону в перше півріччя повномасштабного вторгнення Теоретичні та практичні проблеми реалізації норм права: матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції, м. Кременчук, 5 грудня 2025 р. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2025. С.195-199.

Таким чином, результати дисертаційного дослідження Войчека Олексія Сергійовича на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» на тему: «Діяльність Національної поліції України із запобігання кримінальним правопорушенням у Херсонському регіоні в умовах воєнного стану» впроваджені у навчальний процес Одеського державного університету внутрішніх справ та використовуються при викладанні курсів «Кримінальне право. Особлива частина», «Криминологія» та «Актуальні проблеми сучасної криминології», під час розкриття питань кваліфікації, а також питань, пов'язаних із аналізом кримінальних правопорушень пов'язаних із легалізацією доходів отриманих злочинним шляхом, ухилення від сплати податків та суміжних кримінальних правопорушень, та розробки питань з протидії та запобігання цим видам кримінальних правопорушень в Україні.

Голова комісії:

Завідувач кафедри
кримінального права та криминології
Одеського державного університету
внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор

Віктор КОНОПЕЛЬСЬКИЙ

Члени комісії:

Начальник відділу аспірантури
(ад'юнктури) та докторантури
Одеського державного університету
внутрішніх справ
кандидат юридичних наук

Ірина ТЕСЛЮК

Начальник відділу
Забезпечення якості освіти
Одеського державного університету
внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент

Олена КАМІНСЬКА